

A ZSIDÓK TERMÉSZETRAJZA

EMBERTANI-, KÓRTANI-, PSICHOLOGIA
ÉS ETHIKAI VÁZLAT

FÜGGELÉKBEN:
A ZSIDÓSÁG FŐBB STATISZTIKAI ADATAIVAL
ÉS 22 MŰMELLÉKLETTEL.

ÍRTA:
FRIGYES LAJOS

1920.
A ZSIDÓ SZEMLE KIADÁSA

MINDEN JOG FENNTARTVA.

COPYRIGHT BY THE EDITORS OF THE REVIEW.

„ZSIDÓ SZEMLE“ , BUDAPEST.

E KÖNYV NÉMET ÉS ANGOL KIADÁSA ELŐKÉSZÍTÉS ALATT.

Boldogult édesanyám emlékének!

Enumeratio simplex res puerilis est.
(Egyszerű felsorolás gyermekes dolog.)

BACON:

TARTALOM.

Előszó. 7

I. Bevezetés. Az árja, latin és más fajelméletek. Luschan bírálata. A fajtheoretikusok véleménye a zsidók fajiságáról. A két Renan. Az asszimilációs alátámasztók. A zsidóság fajiságának vizsgálata. 9—11

II. Természettudományi alapfogalmak.

A faj fogalma embernél és állatnál. Az embertan módszerei. Leszármazásán. Darwinizmus és Lamarckizmus. Szerzett és öröklött tulajdonságok # átöröklődése. Weisman, Ribot, Le Dantec, Brown-Sequard nézete ill. kísérlete. Összegegyeztetés. Atavizmus. Mendel f. törvények. 11—14

, III. A zsidók anthropologiai jelei.

a) Testszin, koponyaalkat. Történelmi visszatekintés. Lombroso vizsgálata. Hillel. Zollschan nézete. Nyström kísérlete. Bíráló. A természet. Stat. adatok.

b) Folytatás. Az Orr. Zsidó orr-e a sasor? Az általános szépség-ideál és ellentéte. Az ajkak. Az arckifejezés. Hermann Ottó nézete. A szefárd nők szépsége, Chamberlain hódolata. 14—19

IV. A zsidóság élettani jelei.

Általános rész. A termékenység és annak hanyatlása, statisztikai adatokkal. A csökkenés oka. Az asszimiláció és az utánzási ösztön. Gazdasági okok. A hozományvadászat, mint megfordított természetes kiválasztás. Az alacsony halálozás mint ellensúlyozó faktor. A menstruáció. A nyelv. A szag. Van-e jellemző zsidó szag? Fortunátus szentenciája. Köpködés. Shakespeare a zsidók élettanáról. 19—23

V. A zsidóság kórtani ismertető jelei.

a) Általános rész. A fajok biológiai különbségei. Buschan megállapítása. Az immunitás kérdése. Az anyagcsere betegségei. A cukorbetegség és más alkati betegségek. A fertőző betegségek. Történelmi rész és statisztika. Az immunitás okai. Hoppe véleménye. Bíráló. A beltenyészet. A rákbetegség. Bertillon véleménye és statisztikája. A méhrák. 23—28

b) A szembetegségek. Kötőhártyagyulladás. A glaucoma („zöld hályog“) . Recehártyagyulladás. Családi elbutulós vakság. Vakság általában és színvakság. Jakobs nézetének tarthatatlansága. 28—29

c) Ideg- és elmebajok, érzéki fogyatékoság. Általános rész. Működés és szervi idegbajok. Elmebeteg statisztikája. Neuraszténia és hystéria. Tabes, paralyzis, epilepsia. Oppenheim, Reymond és Charcot tapasztalatai. A zsidóság idegességének főbb okai. Az öngyilkosság. A vallási fanatizmus hozzájárul-e a zsidók idegességéhez? (Heppner.) Az antiszemitizmus és az asszimiláció, mint a zsidó psyché kettéhasadásának okai. Szép Ernő „Lila akáca“. Pogromok és uszító plakátok. A foglalkozás, mint egyik főtényező. Az átöröklöttség. Kollarits megállapításai az idegesség és terheltség, valamint öngyilkosság összefüggéséről. A ghetto pozitív eugenijának árnyoldala. A beltenyészet és rokonházasságok. Sexuális okok. Az öngyilkos psychéje. A zsidók abstinenciája és okai. Józanság és teljes absztinencia. 29—40

d) Bőrbajok és más betegségek. 40—41

e) A zsidók életkora stat. adatokkal. Mortalitás. A mortalitás okai. Billing észlelete. 41—43

VI. Az általános zsidó typus.

Ribot, Judt és Nicolucci véleménye.

VII. A faj egysége.

Egységes-e a zsidó faj? Történelmi bizonyítékok. Az asszimiláció és eszközeinek, a vegyes házasságok és áttéréseknek volt-e befolyása a zsidó faj összetételére?

VIII. A zsidóság pszichológiája.

Az objektív pszichologia most van kialakulófélben. A zsidók értelmessége Gyakorlati és elvont értelem. Oksági tényezők. A szellemesség és szellemetesség. A képzettársítás. Buber definíciója a keleti ember motorikusságáról. Emlékezet. Fantázia. A zsidók mythológiája, népmondái és legendái. Az Aggadah, Midrás és Chaszidizmus. Népdal szemelvénnyel. Kombinációs képesség. Az akarat. Tépelődések. Szemelvénnyel Agnon novellájából. A zsidó önguny és éle. A zsidó psyche önállósága. 46—57

IX. A zsidóság etikája és világnézete.

a) Optimizmus és pesszimizmus. Oksági kapcsolat érzéke. Kozmikus világnézet. Sophokles, Voltaire és a Prédikátor könyve. A zsidóság több uralkodó eszméi. A szeretet tanának fejlődése. Szociális törvényhozás. Az emberélet sérthetetlenége. A páthosz. . 57—62

X. Vádak a zsidóság ellen.

b) Folytatás. A zsidóság elleni vádak és azok vizsgálata. Alkotó-e a zsidó néplélek? Bizonyítékok. Talentum és zseni 'kérdése. Nordau definíciója és alkalmazása a zsidóságra. Szellemi és gazdasági közvetítés. Egyistenhívő-e a sivatag? — x 62—65

c) Folytatás. A zsidó jelleme. A jellem definíciója. A parazitizmus vizsgálata. Destructiv-e a zsidó? A bűnügyi statisztika tanulságai. A parvenüség, modortalanság, tulhangosság kérdése. A kétféle alkalmazkodás. Ribot és De Candolle erkölcsi jellemzése a zsidóságról. 66- 73

XI. A zsidóság kultúrértéke.

A tehetség és faji összefüggés. A lelki átöröklés mikéntje. Semon engramm elmélete. Az ösztönös cselekedetek „beirott“ volta. „Az ösztön a faj emlékezte.“ Fabre kísérletei, Schopenhauer és mások példái. Megőregedhetnek-e a fajok? China és Japán. A disszociáció veszélye. Az asszimiláció. 73 76

XII. Összefoglalás.

Az eddigi fejtegetések eredményeinek pontokba foglalása. A zsidóság vizsgálatának paradoxszerű eredményei. 76—78

XIII. A therápia. _

A regenerálás módjainak kijelölése. Visszatérés a természetes viszonyokhoz. Csak a nagyarányú kolonizáció segíthet. Palesztina visszahatása a visszamaradt zsidóságra. A zsidó psyche szanálása. Itthoni kötelességek. 78—83

1. Irodalom.

A zsidóságot érintő, minden főbb témakörnek dióhéjba fogott bibliográfiája. 84—87

2. Műmelléletek.

Néhány jellemző zsidó typus. 89—96

3. Függelék.

I. A magyarországi zsidóság néhány fontosabb számadata, különös tekintettel Budapestre. 97 101

II. A zsidóság néhány világstatisztikai adata, az asszimiláció eredményeinek feltüntetésével. · / 101—118

4. Hirdetések, 119—120

ELŐSZÓ.

E dolgozat rövid tartalmát először szabad előadásként a Kadimah cserkészcsapatok szenior csoportjának adtam elő. Az általános érdeklődés, amely iránta megnyilvánult, késztet arra, hogy kibővítsé oly részletekkel, amelyek a fiatalokú hallgató-ságot természetesen nem érdekelhetik, nyomtatásban is közre-bocsássam.

Köteteket lehetne írni és írtak talán már könyvtárra valót is e tárgyról, de a mai viszonyok közepette meg kell ily szerény keretekkel is elégednem.

Szerettem volna *csak* természettudományt adni, *csak* tényekre rámutatni, *csak* ismereteket közölni, de a felkavart gyű-lölethullámok, a felvert szenvedélyfergetegek behatolnak a még oly rejtett zugokba és szubjektivitást váltanak ki a még oly ob-jektív szemléleőlől is. Sa jnos, nem vagyok Condorcet, aki a francia terror dühöngése közepette ifyugodtan rój ja egyik sorát a másik után az ő „Esquisse . . . , etc. du progrès-de Γ esprit humain“-jéhez. (Az emberi szellem haladásának vázlata.)

Hiszem, hogy minden apologetika dacára, amit nyújtottam, alkalmazott természettudomány és ha van érdeme, úgy ez csak^ az lehet, hogy jelen esetben nem kell alkalmazni Le Dantec hires mondását: „A legszomorítóbb az igazság keresésénél az, hogy megtaláljuk.”

Köszönetét kell mondanom Beregi Ármin mérnök urnák, a Magyarországi Cionista Szervezet ügyvezető elnökének, aki könyvemet átnézte és azt értékes megjegyzésekkel látta el, to-vábbá dr. Ostern Lipóti ügyvéd urnák, aki a jogi részt volt szíves átvizsgálni. .

Budapest, 1919. november havában.

A szerző.

I. Bevezetés.

Válságok korát éljük. Országok felett kong a lialálharang és népek megméretitek és könnyűnek találtattak. A zsidó nép bárkáját is, amelyről pedig sokan hitték, hogy az asszimiláció biztos révébe ért, mások, hogy rég zátonyra került, a nyílt ellenséges óceánra kergették a hullámok. És ha ma még imbolyog, de el nem merül, ki tudja mit hoz a holnap?

Hajóraj nélkül, fegyverek híján, nincs más fegyverünk, mint a tudás. A tudomány, amely felráz és megláttat, a *tény*, amely lefegyverez. .

És vájjon hol volna időszerűbb ma tudásunkat kezdenünk, mint önönmagunk megősmérésén, amikor a rágalmak özöne mérgezi meg a lelkeket és bizony-bizony zsidó fülekbe is eljutnak, zsidó agyvelőkig is elhatolnak. Hiszen olyan ősrégi és ősigaz, hogy calumniare audacter, semper aliquid haeret. — Rágalmazatok csak merészen, valami mindig fennakad.

Ma minden zsidó ház ajtaja fölé kellene írni azt, amit egykor Sokrates a delphii templom homlokzatára írt: Ismerd meg tenmagadat! . . .

A háború előtti utolsó évtizedekben, mintha csak a francia nemes Gobineau és iskolája mondását, hogy a koponyaindex miatt gyilkolni fogja egymást az emberiség, akarták volna valóra váltani, az u. n. faji kérdés állt előtérben.

A nagynémetek, a pángermánizmus hites úttörői, élükön az angolból németté vedlett Chamberlainnel, (Dühringgel, Wagnerrel) az indogermán, illetőleg az árja faj mindenekfelett valóságát hangoztatták. Mit sem használt a legnagyobb német anthropológus Luschan azon mondása, hogy *árja* faj sohasem is létezett, hogy előtte árja koponyáról beszélni, egyenlő értékű a dolicocephal (hosszúfejű) nyelv emlegetésével.

Francia és olasz részről viszont a legnagyobb lelkesedéssel gyűjtottak a latin faj géniuszának öröktűzet, odajárván melegedni a románok is Trajánus ősatyjuk révén, amely rokonságot azonban magyar részről erősebben kétségbe vonták. Természetesen a szláv és más fajok sem maradtak le e nemes tusáról.

Egyben azonban csodálatos módon egyetértettek ezek a faji szakértők és pedig a zsidó faj inferioritásának hirdetésében.

Voltak, akik nem tartották tiszta fajnak, hanem keveréknek. Mások, mint pld. Chamberlain kiegyeztek 50%-ra, csak a scphardok tisztaságát ismervén el. (Rassenadel fan vollsten Sinne des Wertes — mondja.) De minden kétségük szertefoszlott, minden ellentétük kiegyenlítődt, amikor a zsidók jellemtelenségének, termelőképtelenségének, alacsonyabbrendűségének bizonyításáról volt szó. A prófétákat és Jézust kénytelenek voltak külön *árja* törzsből leszármaztatni, hogy legalább ezen a ponton ne juszanak ellenkezésbe önmagukkal. ‘ ‘

Legpraegnansabban ír Renan: „A sémitáknak — írja — sohasem volt mythológiájuk, filozófiájuk, önálló tudományuk, teljesen távol áll tőlük az árnyalatok komplexitása. Csak az *egységhez* van kizárólagos érzékük, ezért jutottak el ösztönszerűleg az egyistenség eszméjéhez és ezért maradt természetszerűleg távol tőlük a polytheismus (többistenség) és filozófia eszméje. Laza erkölcs, kíméletlen önzés, vallási türelmetlenség, egy, az árjáknak teljesen ismeretlen fogalom, jellemezné őket. „En vagyok az első — írja — aki beösmérem, hogy a sémita fai szemben az indogermánnal tényleg alacsonyabb értékű embercsoportot képvisel.“

(Mellesleg megjegyezve, melyik Renannak higyjünk, annak-e, aki a fönti súlyos koporsószőgeket vélte a zsidóság testébe verni, vagy annak a Renannak-e, aki így áradozik: „Felvilágosodott ember nem zárkozhatik el magas rokonszenvével oly faj elől, amely a világtörténelemben oly nagy szerepet játszott, hogy nem is lehet elképzelni, mi lett volna az emberiség történefe téből, ha valamely véletlen a kis zsidó törzs történetét megállí, toltá volna?“ Idézi: dr. Blau.)

Ezen árja toleranciából folyt azután, hogy könyveik címe és kardjuk markolata nem fordult a zsidó vallás ellen. Azért mondom hegy könyveik címe és kardjuk markolata, mert könyveik lapját sűrűn teleírták, kardjuk élet hej be megforgatták a zsidó vallás és Isten (Nationalgott) elleni hadakozásban; külsőleg, azonban megelégedtek azon mondással, hogy;

Was der Jude glaubt ist einerlei, · ·
In der Rasse liegt die Schwein)erei.“ · ·

Vagy hazai antiszemita fordításban:

Ami a zsidóban a baj,
Nem a vallás, hanem a faj. · ·

Mi sem természetesebb tehát, hogy ezen akció is megszülte a maga ellenakcióját.

A tudósok egy része általában tagadta, hogy emberi fajok léteznek ma még. Legjellemzőbb, egyébként igazán nemes emberszeretettől sugait képviselőjük, Jean Finot, más részük megelégedett a zsidók fajiságának tagadásával, mint pl. Ripley,

Vogt, Broca, Luschan, Topinard (Les juifs ne sont ni une race, ni ime nation, ils ne sont qu' une foederation religieuse. A zsidók sem nem faj, sem nem nemzet, nem mások, mint vallási egysülés.) Ezekhez csatlakoztak aztán nagy örömmel, szinte tularsogva őket a zsidó asszimilánsok, akik siettek „adatokkal” alátámasztani a zsidók fajiságát tagadó elméleteket; itt-olt némi szofizmákba keveredve és némi ellenmondásokba botalva. így például Fischberg aki Die Rassenmerktnale dér Juden című könyvét így fejezi be: „Das Judentum war und ist eine Religion,-aber niemals eine Rasse.“ A zsidóság vállalás volt és maradt, de sohasem volt faj. Ami azonban nem gátolja őt abban, hogy más helyen „Jüdische Rassenzüchtung“-ról, azaz a zsidóság faj nemesi léséről ne írjon. ·

, Mindezen álláspontokkal szemben Blumenbach, Andree, Jacobs, Kolhnann, Auerbach, Judt és uiabban Zollschan a zsidók teljes és tiszta fajisága mellett törnek lándzsát, nemkülönben — the last, but not least — Ribot is (Lelki átöröklés).

Hogy eme vélemények útvesztőjéből kikerüljünk, vissza kell térnünk az ősforráshoz, azaz, magához az embertanhoz és úgy vizsgálni meg az elfogulatlan statisztika segédvilágítása mellett a kérdést. Feladatunk tehát hármass lesz: 1.) megvizsgálni, „faj-e a zsidóság, és ha igen, tiszta-e, azaz nem történt-e nála számottevő keveredés, azaz olyan-e, mint régen volt, vagy nem?

2.) Ha nem tiszta faj, minő keverékekből áll?

3.) Alacsonyabb, vagy magasabbrendű faj-e, amiből önként adódik a következtetés, hogy a kulturemberiségnek a zsidóság teljes épségben maradása, avagy teljes eltűnése áll-e érdekében? Sajnos, itt nincs harmadik kivezető ut, a részleges asszimiláció csak időlegesen az, nem kell hozzá beláthatatlan idő, hogy véglegessé váljék. Előre is megjegyezvén, hogy mi valamely faj magasabbrendűségét semmikép sem vesszük imperialista értelemben, mint amely annak jogot adna¹ más fajok szellemi vagy fizikai elnyomására, vagy akár csak lenezésére is.

Ennélfogva bizonyítékainkat is három forrásból fogjuk meríteni: 1) a zsidók embertani, alaki, élettani sajátágaiból és egyes kórformákkal szemben való viselkedéséből, 2) a zsidóság történetéből és 3.) a zsidóság lélektanából, etikájából és világnézetéből. Előbb azonban egy pár nélkülözhetetlen természet-tudományi alaptörvényt kell legalább is dióhéjban megismer-nünk.

II. Természettudományi alapfogalmak.

1. Ember és állati faj között fejlődéstani értelemben véve , különbséget kell tenni. Állati faj alatt értjük azon állati csoportokat, amelyek úgy párosíthatók egymással, hogy eme párosodásról nem keletkeznek korcsok. Pl. számát párosítható a

lóval, farkas a kutyával. De ha pl. lovat szarvasmarhával párosítanak, az utód csak korcs lehetne. Két faj ilyen párosítását, keresztezésnek nevezzük. Emberek között ilyen értelemben vett fajok nincsenek. Mert pl. a fehér és színes egyedek párosodásából keletkező mulattok lehetnek kisebb értékű ivadékok, de semmiesetre sem korcsok.

2. Emberi fajoknál a fő faji ismertető jel: bizonyos típus-hasonlóság — csak kevés eltéréssel az összességtől. Nem. szükséges tehát, hogy egy bizonyos fajhoz tartozó egyedek minden szín-, haj-, szem-, stb. árnyalatba megegyezzenek egymással, hanem elég, ha annak egyedein az egyöntetű typusságot felismerjük, ha ezen típus állandó és az utódokra is átvihető. .

3. Ezen tulajdonságok vizsgálatával foglalkozik az anthropologia, vagy embertan (anthropos = ember). Megvizsgálja, milyen a különféle embercsoportok koponyaalkata (ez külön ága az embertannak, Q koponyalan, vagy kraniologia és módszere a kraniometria = koponyamérés). Milyen arányban fordul elő az illető csoportnál az illető koponyaalkat és mindenütt és mindenkor állandó-e ez, milyen az illető embercsoport testszíne, haja, szeme, szája, orra, arca, arcszőge, termete stb, Milyenek az elterjedési viszonyai, egyes élettani funkciói, termékenysége, hogyan viselkedik egyes betegségekkel szemben és így tovább. Tágabb értelemben véve más sajátságaira, jellemére, lélektanára, foglalkozására, szokásainál is kiterjed, de ez már inkább az etnográfia, néprajz körébe tartozik. Szorosabb határt vonni azonban e tudományok között ép oly nehéz, mint pl. a fizika és kémia, vagy pl. a csillagászat és asztrológia között.

4. Az élő lények azon tulajdonságát, hogy egyes tulajdonságaikat közvetlen utódaikra átszármaztatják, átöröklésnek mondjuk. Ez lehet épp úgy lelki, mint testi. Az átöröklés azután szorosan összefügg az u. n. természetes kiválasztás és leszármazás tanával.

5. Ismeretes ugyanis, hogy míg még Linné is (1707—78) a nagy természetbúvár azt mondta, hogy: Annyi különféle faj van, ahány különféle alakot már eleve megteremtett a véghetetlen lény, addig 50 évvel később Lamarck (1744—1829) az ő nyomán Darwin, majd Weismann, Haeckel megállapították, hogy az egyes fajok közös ősnemzővel bírtak, egyesek kihaltak, mások fokozatosan átalakultak, még pedig úgy, hogy a létért való küzdelemben, (Struggle for life) a környezettel való harcban csak az az egyed maradhatott fenn, amely a leg'jobb védekezési eszközökkel rendelkezett. Ez azután lehetővé tette a környezethez való alkalmazkodás, (miliő elmélet), mint pl. a leveli béka zöld, a szárazföldi medve barna, a jegesmedve fehér színe stb., vagy más eszközökkel. Az ilyen egyed azután ezen védekező-, vagy ellenálló, képességét utódaira is átszármaztatta átöröklés által. (Naturalselection, heredity).

6. Hogy minden tulajdonság átöröklődik-e, vagyis úgy az egyén által örökölt, mint az egyén életében megszerzett, erről még ma is vitatkoznak a tudósok. Weismann és utána mások csak a már örökölt tulajdonságok átöröklését ismerik el, de a szerzettét nem. Ezzel szemben már régebben Lamarck: „Min- den, amit a természet az egyénnel megszerezett, vagy elveszít- tét, megőriztetik az átöröklés által“ (idézi Ribot.) Mig ma főleg Ribot, Le Dantec, Zollschan és mások a szerzett tulajdonságok átöröklését is elismerik, amely elvet különben már Darwin is el- fogadott. Ribot e tekintetben épen a zsidókra is hivatkozik, mint ecclatáns példára, de erről még lesz alkalmunk később beszélni. messze vezetne, ha részletes bírálatába bocsátkoznánk ez elméleteknek, csak ennyit jegyzőnk meg: az öröklött tulajdonsá- gok átöröklésében, mint látjuk, mindenki megegyezik. (Ribot úgy formulázza, hogy faji jellemvonások kivétel nélkül átörök- lődnek. *Természetesen az egyéniek is.*) A szerzett tulajdonsá- gok átöröklése ellen, eltekintve a Weismann-féle hypothesis elvéből folyó ellentétől, hogy t. i. az illető átöröklendő tulajdon- ságnak, mint determinánsnak benne kell foglaltatnia a szülők csiraplazmájában, felhozzák még ellenérvül azt is, hogy a csonkított, vagy megsebesült állatok, vagy emberek utódai nem csonkák. Ezzel szemben mások kísérletek és tényekre hi- vatkoznak. így pl. Ribot felemlíti Brown-Sequard kísérletét, aki tengeri malacoknál mesterséges epilepsziát (nyavalyatörést) idézett elő. Az állatok később meggyógyultak, de betegségük alatt nemzett ivadékaik epileptikusok voltak.

Mint mondtuk, a kérdés eldöntve nincs. Annyit mindenesetre Weismann is megenged, hogy a dispositio, azaz hajlam .valamely előnyös, vagy káros tulajdonsággal szemben, szintén öröklődhet. Szerény véleményünk szerint azok a tulajdonságok, amelyek a kiválasztásban szerepet játszottak, tehát amelyek tényleges vagy nemleges értelemben véve a faj, vagy egyed ér- dekét szolgálták, tekintet nélkül azok szerzett, vagy öröklött voltára, átörökölhettek. Ezen elvet követeli a kiválasztás elvének a folytonossága, ez egyeztethető meg legjobban Le Dantec felfo- gásával is, aki szerint előfeltétel a csira egyensúlyának a meg- zavarása. És ezen felfogásnak a tények és kísérletek nemcsak, . hogy nem mondanak ellent, hanem éppen mellette bizonyítanak.

7. Néha egyes tulajdonságok a közvetlen utódokban nem nyilvánulnak meg, azt mondjuk, hogy csak lappanganak és csak a későbbi utódokban kerülnek felszínre. Ezt hívják atavizmus- nak, visszaüti öröklődésnek. így pl. a gyermek gyakran nem szülőire, hanem nagybátyjára ül. Ezt a tényt már a nagy tal- mudmagyarázó Ras is megemlíti, de a modern tudósok is el- fogadják. .

8. Az átöröklés módjainak irányára nézve ma általában a Gregor Mendel ágostai szerzetes által feltalált, de feledésbe

ment és csak 50 évvel később De Vries, Correns és Tschermák által egymástól függetlenül újra felfedezett és mendelizmus név alatt összefoglalt törvényeket fogadják el. Ezeknek főéivé az, hogy az egyes tulajdonságok a közvetlen utódoknál nem a szülők tulajdonságainak középárányosa szerint öröklődnek, hanem csak az egyik vagy a másik jut kifejezésre, azt mondjuk, dominál, míg a másik visszavonul, recessive lesz. Az ily módon keresztezett ivadékok utódai azaz a szülők unokái között pedig minden tulajdonság bizonyos állandó arányban egymás mellett szerepel. Pl. ha piros és fehér rózsát keresztezzünk egymással, úgy az első utódok mind rózsaszínűek lesznek, az erősebb piros szán elnyomta a fehéret és ez csak halványítani képes. Ha már most ezen rózsákat egymás közt keresztezzük, úgy mind a három szín: piros, fehér, rózsaszín 1:2:1 arányban: fog felszínre jutni.

Ennyit tartottunk, mint a továbbiak megértéséhez feltétlen szükségést, kíváncsúnak megemlíteni, most pedig áttérhetünk a zsidóság anthropologiai faji jeleinek ismertetésére.

III. Anthropologiai jelek.

a) A testszín.

Kezdjük a *testszínnel*. Testszín szerint négy fajt (a kevérekrasszoktól eltekintve) különböztetünk meg, u. m. a fehér, vagy európai, a sárga vagy mongol, fekete vagy szerezsen, rézbőrű vagy indián fajt. Ez a Beosztás oly régi, hogy már a thebai királysírokon is feltalálható, de mind a mai napig fennmaradt. A zsidóság, általánosan a fehérbőrűekhez tartozik, ámyalatokról később szólnunk. A kevés számú abessziniai, indus és más színes zsidók, akik színüket környezetükkel való vegyülésükből kaptáit, leszakadtak a zsidóság testéről és egyébként sem sorolhatók anthropologiailag hozzá. Ez egyúttal a legjobb példa arra is, hogy az anyatörzstől izoláltan nem lehet huzamosabb ideig az asszimilációnak ellentállni, s hogy az asszimiláció vajmi ritkán válik az asszimilálódó javára.

b) A koponyaalkat.

A koponyaalkat szerint felvesszünk hosszufejű (dolichocephaj) és rövidfejű (brachycephal) typust. (A többit figyelmen kívül hagyhatjuk.) A koponya méreteinek meghatározására az u. n. koponyaindex szolgál. Megmérjük a koponya hosszát és szélességét, mindegy, hogy honnan történik a mérés, a fő csak az, hogy minden mérés ugyanazon helyről induljon ki és ugyanaddig terjedjen. Ezen alapon a hosszúságra

nézve a következő képletet nyerjük; $X = \frac{sz \times 100}{h} \text{ pl.}$
 $\frac{100 \times 150}{180} = 80,4$, ahol X a keresett index, sz = szélesség, h = hosszúság. Hosszúfejűnek, dolichocephalnak vesszük most már azt, ahol az X kisebb 75-nél és brachycephalnak, ha X nagyobb 80-nál. Általában a hosszúfejű népfiaiok kevésbé intelligensek, mint a rövidfejűök. Néhány számadat: (úgy az itt következő, mint o. legtöbb még előforduló számokat ezen fejezetben ha szerzőt nem nevezem meg külön, Fischberg után használom) Len gyei országi zsidóknál a hosszúsági index 81,89, magyarországi: 82,45, amerikaiak: 81,15 cm. Hogy a zsidók az ókorban a hosszú- vagy rövid fejűekhez tartoztak-e, azt nem tudjuk. Egyik talmudi verzió szerint, ahol rabbi Hillel egy kortársa csodálkozva megkérdezi, miért rövidfejűek a babyloniak, mire ő azt feleli, mert nincsenek ügyes szülésznők, (akik a fejet mesterségesen kerekre formálnák), az tűnne ki, hogy hosszúfejűek lettek volna, mert hisz különben az illető kérdező nem csodálkozott volna a rövidfejűségen. Igen, de másik verzió szerint a csodálkozó a babyloniak hosszú fejűségén akadt fel, amiből tehát ép az ellentéte tűnik ki. Erre tehát teljes biztossággal építeni nem lehet. Tulajdonképeni ókori zsidó koponyalelet nem maradt fenn. A legrégebbieket a Krisztus utáni második századbeli katakombák sírokból Lombroso vizsgálta meg, mintegy ötöt, ezek közül három volt rövidfejű. A XIII—XIV. századbeli koponyákon (Svájc) is ez észlelhető. Úgy, hogy ezek alapján feltehetjük, hogy a zsidók már az ókorban is rövidfejűek voltak. Ez! a tény, miután éles ellentétben van más szemita törzsek, így pl. a beduinok hosszúfejűségével, sok kutatót megakasztott. Zolischán a rövidfejűséget csak későbbi alakulatnak és keletkezését mechanikai úton a zsidóknak évszázadokon át kifejtett nagy szellemi munkájából keletkezett magas agynyomás következményének tartja és hivatkozik e tekintetben Nyström kísérleteire, aki újszülött koponyáiéra rugóval ellátott súlyt helyezett és már egy kilogrammnyi megterhelésnél a szélességi átmérő két milliméternyi megkisebbedését érte volna el, míg más kísérlettel a koponya megnagyobbodását sikerült elérnie. Mi nem tartjuk ezt a kísérletet meggyőzőnek, viszont a magyarázatot kissé erőltetettnek találjuk. Tudvalevő, hogy csecsemőknél mások az alnatomiai viszonyok, a csontosodás úgyszólván még csak kezdetét vette és ebből felnőttre következtetni nem lehet, de meg a szellemi munka nem lehet az ily nagy mechanikai nyomással egyenértékű. Tényleg különbözünk ebben a beduinoktól, de nem ez az egyedüli embertani különbség. Talán már az ókori népekkel, pb hethilákkal előállt keveredés hatása lehet és épen ezen különbség vált faji jelleggé. Bizonyos állandóság a

koponyaindexnél és bizonyos állandó eltérés a környező népektől állandóan előfordul, ami a típus állandóságot jeléggé bizonyítja.

c) A koponya kapacitása.

A koponya kapacitásáról (befogadóképességéről) úgyszintén az agy súlyáról a zsidóknál, alig rendelkezünk adatokkal, mert még a legszegényebb zsidó eltemetéséről is gondoskodnak. Az agy súlyáról az intelligencia fokára szoktak következtetni, de tévesen. Az európai férfi átlagos agysúlya 1450, a nőé 1350—1400 gr. Ezen az alapon egyesek a nőknek is kisebb intelligenciát tulajdonítottak, de szintén alaptalanul, mert tekintetbe venni csak a testsúlyhoz való arányt lehetne és e szempontból, a nő, átlag könnyebb testsúlyú lévén, még előnyben van. Mint mondtuk azonban, ezen irányban az agy súlyából egyáltalán nem vonható le következtetés, ellenben igenis az agy barázdáltságának fokából és a tekervények mélységéből. így pl. a nagy francia államférfin és kiváló szónok Gambetta agya feltűnően kicsiny volt, de a beszéd központja a baloldali Broca mező kétszeriére fejlettebb a rendesnél. Helmholtz agyán a barázdák oly sűrűn voltak, hogy szinte nem lehetett őket megkülönböztetni (Schaffer).

Az európai zsidók átlagos agysúlya 1320—1350 gr., ami a termet közepszerűségével függ össze. Ismételjük azonban, hogy megfelelő számú adattal nem rendelkezünk.

d) A termet.

A zsidók általában középtermetűek, 162—164 centiméter magasak. De nem ritka közöttük a magasabb termetű sem, kivált a nyugaton, hol 177 és ennél magasabbat is mértek. Néhány országos átlag: Galicia: 163,4, Lengyelország: 161,00, Amerika: 167,0 centiméter. Általában a környező lakosságtól mindenütt arányosan különböznek. A termet különben nem változtathatatlan faji jelleg, mert erre bizonyos határok között az életmódnak, ülő vagy görnyedő foglalkozásnak, zárt, vagy nedves lakásnak, nem különben az illető táplálkozásának is nagy hatása van. A mész és foszforban gazdag táplálék a csontok növekedését hatékonyan elősegíti. Az angolok és horvátok magas termetét némelyek szintén a tafíaj gazdag mésztartalmának tudják be. A zsidók általában kedvezőtlenebb körülmények között élven, legtöbbször ülő és zárt helyhez kötött foglalkozást űzven, (mint pl. London, Budapest, Newyork tömegszállásaiban és úgynevezett „Schwitzbudelen“) alacsonyabb termetűk érthető. Ott, ahol jobb hygieniai és anyagi körülmények között élnek, mint pl. a nyugaton, vagy ahol intenzívebben sportolnak, termetük is magasabb. Ugyancsak a fentebb vázolt körülmények okozzák a zsidók mellkas-körfogatának általános kisebbségét.

Európában a mellkas körfogatának mértéke az, hogy nagyobb

legyen a termet magasságának felénél, míg a zsidóé — kivált a keleten — rendszeren ezen alul marad. A foglalkozási, lakás és más anomáliák megszüntetése remélhetőleg ezen a bajon is segíteni fog., , .

e) Az orr.

Az orrsövény állása szerint négyféle orrtypust különböztetünk meg, u. m. az egyenes, vagy görög orrt, a concav, vagy pisze orrt, a convex, vagy görbe orrt, (az u. n. sasorrt) és a lapos, vagy tompa orrt. A zsidót a köztudat szerint a convex, sasorr (zsidóorr) jellemezné. Ha zsidó ábrázolásáról van szó, egyetlen karikaturista sem hagyná el.. A statisztika ellenben mást bizonyít.

Így pld. egy Newyorkban 2836 zsidó férfin és 1284 zsidó non felvett statisztika szerint volt egyenes, vagy görögorr: 57,26 százalék férfi, 54,47 százalék nő, sasorr 14.25, illetőleg 12,7 százalék, concav 22.07, illetőleg 12.4 százalék, lapos orrú, 6.42 illetőleg 14.02 százalék.

Hogy a zsidókat mégis konvex orrúnak írják és rajzolják, annak okát némelyek abban látják, hogy a zsidók orrszámyukat feljebb húzzák s ezáltal az orrsövény megtöretni látszik. Mások ezt az orrlyukak váza megtörésének tulajdonítják. Szerintünk mindkét magyarázat leves és anatomice sem áll meg, hanem ezen ábrázolás okát másban kell keresnünk. Minden nép körében bizonyos általános szépségideál alakul ki, amelyet mértékül vesz, ha normálszépséget akar ábrázolni, míg a rutát ennek épen ellenkezőjeképen tünteti fel. Ityen szépségideál az orra nézve az u. n. görögorr az európai népeknél. S miután karikaturistáinkat nem épen filozemitizmus vezette, természetesen az ezzel legjobban ellenkező typust, a convex orrt vették föl zsidó orrnak. Ugyanígy látjuk, vagy halljuk gyakran a löcs'ábu zsidót ábrázolni, vagy emlegetni. A lábak elhajlását vagyí bizonyos ülő, vagy guggoló foglalkozás, (cipész, lovász) vagy pedig legtöbbször az angolkór, rachitis okozza. Holott ez a betegség, dacára, hogy a nyomor édes gyermeke, a zsidóknál feltűnően ritka. De mert szintén elüt az általános szépségtypustól, nagyon is alkalmasnak látszik a zsidók ábrázolására. Hogy egyébként ez a szépségideál is változó és csak viszonylagos értékkel bír, mutatja ítz, hogy pld. a régi rómaiak a teljesen egyenes lábat a gyöngeség, a mérsékeltlen kifelé domborodó (löcs) lábat pedig az erő jelének vették. Ilyen lábakkal ábrázolták többek között Augustus császári, ilyeneket látunk a,z athléta szobrokon stb. Egyébként is az emberi figyelmet nem a szabályos, vagy sablonos, hanem a rendellenes, vagy feltűnő ragadja meg és ezt igyekszik általánosítani.

A sors iróniája, hogy majdnem minden nevesebb antiszemitanak feltűnően zsidó orra volt. (Fischberg.)

f) A haj és szemek színe.

A zsidók legtöbbször sötét haja és szeme van, noha kisebb arányban szőke és az európai zsidók között mintegy 4 százalékban vörös haj is előfordul. A Virchow által kezdeményezett és mintegy 75' ezer németországi zsidó iskolásgyermeken felvett haj vizsgálatok eredményei azt bizonyították, hogy több, mint két harmadnak van sötét hajszíne. Némelyek a haj színei térést a zsidók faj keveredésének bizonyítására akarják felliasználni. Ez azonban, az ókori időktől eltekintve, nem tekinthető bizonyítottnak. A haj színe annak pigmenttartalmától függ, variációk egy- és ugyanazon faj kebelén belül is előfordulnak, eltekintve a kóros eltérésektől, minők pl. az u. n. ritkábban előforduló albinók, világos szőke, vagy vörös hajjal, világos írisszel stb. Különben már a talmud is beszél a hajszínek különbségeiről. Ha etnikai keveredésről beszélhetnénk, úgy ez csak az ókorban, legalább is 2500 évvel ezelőtt folyhatott le. Gyakori a göndör vagy fürtös haj is, de éppenséggel nem oly általános, mint némelyek hiszik.

g) Az ajkak.

A zsidókat a közhit szerint vastág húsos ajak jellemzi. Ez bizonyos fokig néger típusu. Erről azonban közvetlen adatokat vagy bizonyítékokat nem találtunk. A számos, minden földrész zsidóságáról felvett fotográfiákon sem találtunk a néger zsidókat kivéve hasonló általános jelt, akik azonban csak vallásilag zsidók, fajilag nem.

h) Az arckifejezés.

nem lehet faji jelleg, annyira individuális. A zsidó és különösen a szefárd nőknél a vonások bája, a kifejezés harmóniája tűnik fel. Talán ez okozza, hogy láttukra még Chamberlain is dythirambusba csap át és miként már fentebb idéztük: „Rassenadel im vollsten Sinne des Wortes“-nek nevezi őket. Mindenesetre kissé variálva Goethe mondását elmondhatjuk: Ein echter Arier mag keinen Juden leiden, doch seine Weiber sieht er gém.

Hermann Ottó könyvet írt a magyar nép arcáról. De bizony a könyv túlnyomó részét, vagy a fiziognómiai elméletek, a Lavater, Lichtenberg, Gratiolet, Schack stb. nézeteinek ismertetése, Lombroso felfogásának vázolója, vagy általános anatómiai ismertetések töltik meg. Végeredményben megállapítja, hogy alig lehet a magyar nép arcát leimi. A milleniumi és párisi világkiállításra beküldött képeket nem fogadja el jellemzőeknek. Szerinte a magyar arckifejezést a nyílt, határozott, önérzetes tekintet jellemzi. Hasonló nehézségekkel minden arckifejezés leírásánál, így a zsidóénál is találkozunk. Per analógiám mi is

csal< azt szeretnők megjegyezni, hogy a zsidó arcot inkább szomorúnak, értelmesnek és közvetlennek látjuk. (Az általános zsidó típus tárgyalásánál egyébként még visszatérünk rá.)'

Már a Talmud, nemkülönben Bölcs Salamon dicsérik a nő szépségét. A ghettó is nagy súlyt helyezett rá, és így átöröklődése könnyen érthető.

IV. Élettani jelek.

Alig vannak a fajok között oly élettani jelek, amelyek értékesíthetők volnának. Azok a különbségek, amelyeket egyesek eltérő SZÍV- vagy légzőszervi működésben akartak látni, hamisaknak bizonyultak. Ahol vannak is különbségek, ott is nagyon gyakran a faji tényezők befolyása nélkül is megmagyarázhatók, így pl. a négernek nincs fogköve és fogsúja (caries), de ez azért van, mert jobbára növényevő. Sokan megállapították és mint faji tényezőt akarták értékesíteni azon tényt, hogy a zsidók általában gyengébb izomzatúak. Nos, erről, hogy ez nem kivétel nélküli eset, azt hisszük, a zsidó világbajnokok és akrobaták kézzel fogható bizonyítékot szolgáltatathatnának. A sajnos kétségtelen elterjedtséget azonban ugyanazon körülmények okozzák, mint amelyek alacsonyabb termetüket és kisebb mellkörfogatókát is előidézik, vagyis alacsonyabb életnívójuk.

a) A termékenység.

Azelőtt közmondásos volt, és szintén faji tényező számba ment a zsidók termékenysége. Hogy a zsidó fiziologice termékeny, az nem szenved kétséget, de nincs s nem is lehet semmi bizonyíték arra nézve, hogy termékenyebbek volnának a többi népeknél, mert hisz a születési arányszámok kialakulásánál nem tisztán ezen tényező játszik közre. Különben is-ez a hatalmas faji előny sajnos, tűnőíében van, olyannyira, hogy pl. Felix Theilhaber a németországi zsidók eltűnését belátható időn belül véli bekövetkezőnek. A születési arányszámok csökkenése Európaszerte általános és dekadens tünet, amelylyel hova-tovább kénytelen minden ország és nép foglalkozni,, kiváltképen a háború óriási véráldozata után; a rekordot azonban ezen a téren a nyugateurópai zsidóság tartia, amint ezt a következő pár Porosz- és Bajorországból vett adat bizonyítja: Bajorországban az 1881 —84. években élveszületett gyermek esett 1000 lakosra az összlakosság közül 37.67, a zsidók között 27.63, 1906—909. években pedig 33.65, illetőleg 16.27. Poroszországban: 1881—85. évben 44.36 élveszületés esett az összlakosság ezer lakosára, a zsidóknál pedig 36,0. 1906—9. között az arányszám 36, illetőleg 28-na esett. Hogy a nagy városokban meny-

nyire fajult a helyzet, mutatja az, hogy míg pl. Berlinben 1908-han a születések száma az összlakosságnál 4 százalékkal, addig a zsidóknál 8 százalékkal csökkent. Hogy ez az irányzat nem áll meg az egyes országok határainál, azt viszont Románia és Magyarország példája is mutatja, mindkét helyen erősen csökkenőben lévén a születések száma (Romániában 25 év alatt majdnem felére apadt, miközben az összlakosság születési száma emelkedett), amelyet még a nagymérvű romániai zsidókivándorlás sem indokol.

Aminthogy a zsidók nagyfokú előbbeni termékenységet nem kizárólag faji tényezők okozták, hainfem szociális okok is közreműködtek, ép oly mérvben tudhatok be ezeknek a születések számának nagyfokú hanyatlása is. A gheftóban szégyennek tekintették a vénlányt, vagy agglegénységet, coelibatus úgyszólván nem is létezett. A szegények, árvák, még a nyomorékok kiházasításáról is a község gondoskodott, a fiatalság korán 'házasodott és a gyermeket mindéit korlátozás nélkül Isten áldásának tekintette. Jövőjük sorsát rábízta a gondviselésre, * hiszen az ő ingatag létalapjának is ezt tekintette legfőbb támaszául. Ezzel szemben ma teljesen a miliő és a társadalmi helyzetének a rabja. Az asszimiláció itt is éreztette romboló hatását. A válásosság és ezzel kapcsolatban a gondviselésben való hit, kivált a nyugaton erősen csökkent. Egyre nehezebbé válnak a megélhetési viszonyok, egyre későbbben nőülhet az európai férfi és még nála is későbbben a zsidó, mert nagyobbára olyan foglalkozást üz, anielyek csak később, vagy egyáltalán nem engedik meg az önállósítást; de meg úgy a férfinek, mint a nőnek nagyobbak az életigényei is. Ha meg is nőül a zsidó férfi, igen sokszor megfordított természetes kiválasztást rendez, nem a legegészségesebb, legszebb leányt választja, hanem akinek legtöbb hozománya, vagy legelőnyösebb az ezzel egyenértékű társadalmi helyzete. A társaságbeli nők egy része szégyennek tekinti a bő gyermekáldást. Ez a két utóbbi tény népünk szégyene volna, ha nem volna egyrészt általános, másrészt a körülmények által némileg menthető.

De, hogy oly *rossz*, amelyet meg kell és meg lehet szüntetni, az bizonyos. Persze itt is a gyökeres therapia segíthet csak, amelynek vázolását azonban, mint már említettük és még többször említeni kénytelenek leszünk, csak előadásunk végén keríthetjük sorra.

Ezek után, nem kellene hozzá túlságos pesszimizmus, hogy azt várjuk, hogy a zsidók szánna világszerte csökkenőben van, holott ennek épp az ellenkezője igaz, mert a zsidók száma az utóbbi 50 évben majdnem megkétszereződött és ma mintegy 13 millióra tehető. Mi okozza ezt? Az, hogy a zsidóknak — amint azt a pathologiai részben kimutatnunk alkalmunk

lesz, — az élettartama jóval meghaladja a nemzsidókét és halálzási arányszámuk, kivált a gyermekhalandóság, jóval kisebb.

b) A menstruatio.

Élettani jelként értékesíthető meg az a minden kétség fölött álló tény, hogy a zsidó lányoknál a menstruatio előbb veszi kezdetét és tovább marad meg, így pld. Weber szentpétervári orvos azt találta vizsgálatainál, hogy száz zsidó lány közül a többségnél 13 éves korukban jelentkezett a menstruatio, míg ugyanannyi szláv és német lány közül egynél sem. Ez a tény kétségtelenül összefügg a termékenységgel, de hogy káros oldala is van, arra az idegbajok tárgyalásánál fogunk rámutatni. A menstruatio jelentkezésére ugyan az éghajlatnak, lakóhelynek, ill. miliőnek, (városokban előbb jelentkezik) táplálkozásnak, munkának, idegrendszernek is kétségtelen befolyása van, de éppen mert a zsidóknál mindenütt általános, rámutathatunk. A korai mensruatio különben is a keleti fajok sajátja. Indus nők? 9—13, arab 10—13, néger leányok pedig. 7—12 éves korban menstruálnak.

c) A nyelv.

Valamely nép nyelve nem lehet ugyan annak faji kritériuma, mert például a görögöt és németet a nyelvrokonság alapján egy családba sorozzuk (és ez esetben közeli nyelvrokonságnak is kell fennállani), de lehet egy nyelvet adoptálni is, amint ezt éppen a „yiddish“ példája bizonyítja. A zsidók nyelve, a héber nyelv, azonban kétségtelenül szemita nyelv (itt a szeinita kifejezés alatt nemcsak zsidót értve) Főjellemzője az u. n. trilitlralismus vagyis hogy a legtöbb szó ha^om szótagu és csak ritkább az ennél több szótagszámú, hogy tulajdonképeni magánhangzói nincsenek külön jellel ellátva. A ma használatos vokálokat csak a Kr. utáni VIII-ik században állapították meg, hogy a biblia téves olvasását kikerüljék, épp úgy mint a Korán szuráinak interpunctióit. Továbbá hogy a főnév tulajdonképeni flexióval nem bír és csak szótagok hozzáillesztésével hajlítható, hogy nincs teljesen külön melléknéve, tulajdonképeni szó-összetétele, hogy a szógyökök nagy állandósággal rendelkeznek stb. A héber nyelv ősrégi voltát nemcsak a régi érmek és pecsétek bizonyítják, hanem a betűk alakja is, amelyről joggal éneklí Heine: „Dessen sehöne, hieroglyphisch pittoreske, altchaldaeische Quadratschriftl herstantmt aus dem Rindesalter unserer Welt“ ...

A nyelvvel kapcsolatban említem meg az antiszemiták által kultivált azon ráfogást, amely szerint a zsidó képtelen volna valamely európai nyelvet tökéletesen kiejteni. Hogy ez a „faji jelleg“, amellyel tényleg találkozunk, úgy a francia író Gyp könyveiben, mint a Herkó Páter, vagy a Fliegende Blätter

jain, mennyire átl meg, arról talán, a szónokokat figyelmen kívül hagyva, a „francia“ Rachel, a „német“ Sonnenthal vagy Schildkraut és a „magyar“ Gál vagy Beregi tehettek volna, ill. tehetnek tanúságot.

d) A szag.

Ugyancsak ráfogtak a zsidóra egy jellemző „zsidó szagot“ is, de ezt sem nagyobb alapossággal. Szaga ugyan csak a nyomornak, illetőleg a piszoknak van, de ez azután igazán nemzetközi. Hogy ez a zsidó szag valami nagyon veszedelmes már a középkorban sem lehetett, azt egyébként Fortunatus egy versikéje is bizonyítja, amely szerint azt a keresztvíz már egy-két nemzedék után lemossa. Fischberg után itt adom az első két sort:

Abluitur Judeaus odor baptismate divo
Et nova progenies reddita surgit aquis.

(Lemossa az isteni keresztség a zsidó szagot
És új, megváltott sarj kél ki a habokból.)

Cholnoky Jenő szerint, a „beöltözött“ zsidót még a köpködés is jellemezné. „Ha valaki a kávéházban sokat köpköd, úgy száz eset közül kilencvenben biztosak lehetünk, hogy az illető zsidó“ — írja. Ez legalább novum. Legyen szabad talán csak arra utalni, hogy a vidéki gazdaköröket az urak köpködő kaszinónak hívják. Vagy itt is csupa zsidók ülnek? .

e) Az akklimatizáció..

A zsidók élettani sajátosságai között fel kell még említenünk azon sajátágot, hogy minden klímával és vidékkel megbarátkoznak, hogy a Kaukázus fagyos szelét épp úgy elviselik, mint Arábia napsütötte oázisait vagy sivatagjait. Asszimiláns szerzők itt is milieu és foglalkozásbeli okokat szeretnének látni, t. i. hogy a zsidók többnyire -szobafoglalkozást űzván, jobban óvakodhatnak az időjárás viszontagságaitól. Igen, de miért nem akklimatizálódnak épp oly mérvben a hasonló foglalkozást űző más európaiak? Valószínűbb, hogy itt is a természetes kiválasztással megindított és átöröklés útján másodlagossá vált faji tényezővel van dolgunk. A zsidók ugyanis évszázadokon át teljes ' vagyon és élet bizonytalanságban élván, kénytelenek voltak vándorlásuk közben minden klímával megbarátkozni és utódaikban ezen átöröklés nyilvánul meg.

Hogy az általános élettani törvények a zsidóra épp úgy, mint minden élő lényre nézve érvényesek, az csak természetes. És mégis hányán megfélekeznek róla! Már Shakespeare-nak a következő szavakat kell a panaszkodó Shylock szájába adnia: „Zsidó vagyok. Hát nincs a zsidónak keze, lába, szerve, érzéke, indulata, szenvedélye? Nem ugyanaz az étel táplálja-e,

nem ugyanaz a fegyver sebz-e meg? Nem ugyanazok a nyavalyák támadiák-e, nem ugyanazok az orvosságok gyógyítják-e? Nem ugyanaz a tél és nyár hoz rá hideget, meleget, mint a keresztényekre? Ha megszurtek, nem vérzünk-e, ha megmérgezték, talán meg nem halunk? stb. (A velencei Kalmár III. felv. I. — szín. Radó Antal fordítása.)

V. Kortani jelek.

Rátérhetünk ezek után a harmadik csoportra, a zsidóság kortanára, vagyis az egyes betegségekkel szemben tanúsított viselkedésére. Igen messze vezetne, ha minden betegséget külön vennénk vizsgálat alá, miért is csak négy főcsoporttal foglalkozunk, és pedig az anyagcsere betegségeivel, a fertőző betegségekkel és a rákkal, a szembajokkal és az ideg és elme betegségekkel, ide számítva még az alkoholizmust és az öngyilkosságot is; futólag emlékezve meg a börbajokról. Néhány szót kell még a zsidóság mortalitásáról s általános korhatáráról is szólnunk, erőbb azonban itt is néhány általános alapfogalommal kell tisztába jönnünk. *

Hogy az egyes fajok között pathologiai tekintetben, bizonyos, ha nem is túlságosan mélyreható különbségek vannak, azt már légóla ismerték, így pld. a váltóláz és az u. n. sárgaláz — 'ritkábban támadja meg a néget, mint az európaiat. Az egyes betegségek, amelyek esetleg minden fajnál is fellépnek, másként, gyorsabban vagy lassabban folynak le és kisebb vagy nagyobb mérvű elhalálozást okoznak. Szerintünk mit sem változtat ezen tény jelentőségén az, hogy egyes pusztító betegségek csak az ezen betegséggel legellentállóbb szervezeteket kímélték meg, csak ezek maradhattak fenn és ezek azután ezen tulajdonságukat utódaikra is átörökötték, szóval, hogy öröklött immunitással állunk szemben, mert ezzel ez az immunitás, az illető faj secundær faji jellegévé, az illető betegség, vagy betegségekkel szemben fenálló specifikumává vált.

Az, hogy az immunitás átörökölheto-e az utódokra, különben is sokat vitatott kérdés, mert egyrészt látjuk, hogy hiába oltották be az anyát himlő ellen, később született gyermekét újra csak be kell oltani. Viszont hogyha valamely betegséget oly nép közé hurcolnak be, ahol az' eddig ismeretlen volt, szóval a kórokozója iránti immunitás még nem fejlődhetett ki, az ott sokkal félelmetesebb pusztítást fog okozni, mint ahol már régebben ismeretesebb lévén, az illető népesség immunitása már kifejlődhett. Ezt tapasztaltuk pl. az u. n. spanyol influenzánál is, amely sokkal több áldozatot követelt, mint a már megszokott más járványos betegségek. És ezen jelenség magyarázatául azt sem hozhatjuk fel, hogy az illető kórokozó virulenciája (pusztító

képessége) a hosszas emberi vagy állati passzázs által még nem gyengült el eléggé, mint ahogy sokan a középkori, vagy ó-kori nagy syphilis- és lepra járványokat magyarázzák, mert hisz a syphilis, vagy tuberkulózis kórokozója az évszázados passzázs által eléggé legyengült és mégis, ha számára szűz területre hurcolják be, rettenetes, a nálunk megszokottnál jóval nagyobb pusztítást idéz elő. Itt tehát egyelőre egy ismeretlennel kell dolgoznunk, amelyet lehet, hogy csak jobb híján, faji tényezőknek kell vennünk, Hogy egyébként nemcsak a szerzett immunitás, hanem a szerzett dispozió is öröklődik, az mindennapos tapasztalat tárgya, mert hisz pl. szerzett luesben szenvedő egyén gyermeke örökölheti az ezen bántalmak következményeire hajlamosító dispozióit. A tuberkulotikus, aki pedig szintén csak szerzte, de nem örökölte a tuberkulózisát, hiszen a tuberkulózis nem öröklődő betegség, ezen hajlamát átszarmaztathatja utódaira s ezek, különösen a csontok és ízületek gümőkórja iránt lesznek hajlamosak. Egyes szellemi betegségeknél, alkoholizmusnál, öngyilkosságnál, bűnözési hajlamnál az öröklöttség, vagy terhelttség nagy szerepe közismert. Lombroso vitte be a köztudatba a „született gonosztevő” fogalmát, amely az egész modern büntetőjogi felfogást átalakította.

Az egyes emberfajok biológiai különbségeire nézve különben Buschan is megjegyzi: „Az a gondolat már önmagában fogva is kézenfekvő, hogy-a különböző emberfajoknak, amelyek anatómiai tekintetben, pl. a koponya és részei alkatában, a medence alakjában, a bőr színében, a haj alakja és színében oly nagy különbségeket mutatnak fel, biológiai tekintetben is különbözniök kell egymástól.” (Idézi Marezky.)

Hogy tehát a zsidók e tekintetben, vagyis kórtanilag is különböznek, feltételezhető volt. A statisztikai adatoknál mindenestre figyelemmel kell lennünk azon lényre, hogy kétségtelenül mindenütt viszonylag nagyobb számú zsidó beteg megy orvoshoz és így inkább szerepel a betegségi statisztikában, mint a nem zsidó. De lássuk a tényeket.

a) Az anyagcsere betegségei.

Van egy betegség, amelyet széltében-hosszában zsidó betegségnek hívnak, az úgynevezett cukorbetegség, (diabetes mellitus). A szervezet anyagcsere-egyensúlya bizonyos irányban megbomlott, nem képes a táplálékkal bevitt szénhidratot kellőleg feldolgozni s az a vizelettel ürül ki. Ez a betegség 2—6-szor gyakrabban fordul elő zsidóknál, mint nem zsidóknál. Budapesten az elhaltak arányszáma átlag a katolikusoknál 5.9, a zsidóknál 21.4, ami, ha a zsidók és katolikusok arányszáma közti különbséget is figyelembe vesszük, majdnem háromszor annyinak felel meg. Noorden bécsi orvostanár betegének 39 százalékát adták a zsidó diabetikusok stb. Sokan két

tényezőre akarták ezt visszavezetni és pedig arra, hogy a diabetes elsősorban a jobbmódúak betegsége, másodsorban az ideges-ségnek nagy befolyása van rá, már pedig a zsidók általában jobbmódúak és idegesebbek volnának. Eltekintve attól, hogy az első indoklás maga is bizonyításra szorul, mert hisz különösen a városokban igen nagy zsidótömegek élnek proletársorsban, sem állhat meg ez az indok, mert akkor a nem zsidó felsőbb körökben is ép oly gyakran kellene c betegségnek lennie. A zsidó idegesek nagy számaránya is messze mögötte marad a diabetikusok számarányának. De meg, mint tudjuk, a zsidóiénál minden válogatás nélkül lép fel a baj, az idegest nem idegessel, a jobbmódút a proletárral együtt támadva meg. A betegség cka. sajnos, ismerellen, de a zsidók praedisponáltsága kétségen kívüli.

Gyakoriak a zsidóknál a többi konstitutionális bajok is, minő a köszvény, a különféle kőképződés (vese- epe- hólyagkövek stb.) Ellenben a rachitis (angolkór), mint már más helyütt is említettük, dacára, hogy nevét is az angol és amerikai ipar-telepek szomszédságában, fekvő tömegszállításokon való nagy elterjedtségétől kapta s az alsóbb néposztály betegsége, amelyet főleg hiányos táplálkozás okoz, szintúgy a skorbut (süly), amely hasonló eredetű, ugyanezen városok gettóiban is igen ritkán fordulnak elő.

b) A fertőző betegségek,

A zsidók immunitását a fertőző betegségekkel szemben régóta megfigyelték. Így az 1438-as nagy kolera-járvány idején majdnem teljesen mentesek maradtak, ami a tudatlan lakosok között arra a babonára vezetett, hogy a sá-tánnal szövetkezve megmérgezték a kutakat s rettenetes zsidó-üldözésekre adott alkalmat, amely több áldozatba került, mint amennyit a járvány talán követelt volna. Tschudi, a svájci krónikás írja az ő *Chronicon Helveticorum*-jában: „Und tat dieser Pesten in alten Landen den Juden nitzit“ (és a pestis a zsidóknál egy országban sem okozott bajt. Hoppé.) Fracastori megemlíti, hogy az 1505-ik évi kiütéses-typhus járvány teljesen megkímélte '—, őket. Ezzel szemben Graetznél olvassuk, hogy a Spanyolországból menekült marannusok Itáliába hurcolták be a pestist, miért is elűzetésüket követelték. .

Annyi mindenesetre tény, hogy az egyetlen difteriát (roncsoló toroklob) kivéve, a zsidók minden fertőző betegséggel szemben ellen tál lobban viselkednek még ma is, amint ezt számos statisztikai adat is bizonyítja., így pl. az 1853-ik évi kolera-járvány idején a porosz lakosságból 4,9, a zsidóságból ellenben csak 2,8% (Löwenhardt). a magyarországi 1856-i kolera-járvány idején, a keresztény lakosság 18,5, ellenben a zsidóságnak 7.57 ezreléke, tehát csak egyhatoda halt meg (Tormai). Az 1892—94-i oroszországi kolera-járvány idején is kisebb volt a halálozási

arányszámuk. Még feltűnőbb a tuberkulózis viselkedése a zsidókkal szemben. Ez kiváltképen proletárbetegség és mégis London Ost-end, vagy Newyork ghettoiban is, ahol, mint már mondtuk, a zsidók a legszűkösebb körülmények között élnek, sokkal kevesebb áldozatot követel. Ez a tény annál feltűnőbb, mert viszont a tuberkulózisra hajlamosító testalkat, aminő a szűk mellkas, beesett kulcscsonttáj, hegyes arc, petyhüdt izomzat stb., (amelyet egyesek egyenesen a tuberkulózis következményének tartanak),, gyakoribb, mint másoknál és mégis Algirtól Veronáig (Lombroso) és Budapesttől Newyorkig mindenütt relatív immunitást mutatnak. így például Körössy adatai szerint 1901—5-ben esett 10.000 lakosra Budapesi ten a nem zsidók között 92.2, a zsidók közül 20.6 tuberkulózisban elhalt egyén. Tuniszban az 1891—4. években 11.3 ezrelék arab, 54 ezrelék európai és 7.5 ezrelék zsidó, tuberkulózisban elhalt egyén volt. Hasonló az arány London és más városokban is. Ez a tény sokakat megakasztott és annak magyarázatát különféleképpen igyekeztek adni. Egyesek a zsidó rituális és étkezési törvényeknek tulajdonították, amely feltevés azonban több okból nem állhat meg. Egyrészt, mert a nyugateurópai zsidóknál majdnem egészen mellőzik, másrészt az általános husvizsgálat ugyanezen célhoz, t. i. a gyöngykórral (szarvasmarhák gümőkórja) fertőzött húsnak a közfogyasztásból való kirekesztésre vezet, de meg különben is, Keleteurópában, ahol az étkezési törvényeket szigorúbban veszik, relative nagyobb a zsidó tuberkulotikusok száma. A fertőzés ilyen módja különben sem jelentékeny. Mások, mint pld. Hoppe kizárólag a zsidók alkoholabstinenciájának tudják be. Ez már igen jelentős faktor, mert tuberkulózis és alkohol édes testvérek. De szerintünk nem magyarázza meg a tényt, mert a majdnem teljesen abstinens skandináv országokban is a zsidók javára üt ki az arány, másrészt pedig épen a nagyvárosi zsidó proletárság körében az alkohol eléggé elharapózott. Hogy szociális okok nem jöhetnek kizárólagosan számba, már fentebb mondtuk. Az intelligenciának sincs döntő szerepe jelen esetben, mert hisz mire az illető proletár észreveszi a bajt, legyen az zsidó, vagy nem zsidó, sokszor már el is késett, de meg szegénysége meggátolja a huzamos kezelés igény bevételeiben.”.

Valószínűbb tehát, hogy az oksági eredő több összetevőből alakul. A zsidók viszonylag kétségtelenül immúnisak. Hogy ezt az immunitást a középkorban szerezték volna meg, nem valószínű, mert amíg az immunitás ily fokáig eljutottak volna, tekintve az egyéb megtizedelő okokat is, már Yég hírmondónak sem lett volna belőlük szabad maradni. Hiszen látjuk, hogy a többi népeknél még máig sem fejlődött ki az immunitás. Inkább föltehető, hogy — ez az immunitás már régebben átöröklődhetett. Már a bibliában is nagy tömeg járványok vannak leírva, ahol csak egy alkalom-

mal 24 ezer ember vesztette a járvány alkalmával életét. Neumann és más venerologusok ugyan ezen járványt, tekintve, hogy a Baalnak hozott erkölcstelen áldozatok kapcsán van megemlítve syphilisnek tartják, de ez ép oly jogon más fertőző betegség, esetleg heveny, gyorsan lefolyó gümőkór (galoppierende Schwindsucht) is lehetett. A természetes kiválasztás azután itt is akcióba lépett, hathatós segítő tényezőt kapván a védekezéshez a zsidók abstinenciájában, nagyobb értelmességében és gondosságában. Csakis egymás közötti házasságuk, a sokat ócsárolt — „Inzucht“ megóvta őket, hogy eme megszerzett immunitás kárba vesszen. Annyi kétésgtelen, hogy secundacr faji jellegnek, illetőleg faji sajátosságnak vehetjük.

c) A rák.

A rákbetegségnek a zsidóságnál való elterjedettségére nézve egymástól különböző megállapításokat találunk. A legtöbb szerző szerint a zsidókat gyakrabban támadja meg, mint a nem zsidót. Dr. Becker zürichi orvos ezt azzal magyarázza, hogy a rák kimondottan az előrehaladott kor betegsége lévén, miután — mint azt más helyen is kimutatjuk — a zsidók jelentékenyen nagyobb számú öreg embert mutatnak fel, természetesenülleg gyakoribb náluk. Ezen magyarázatot csak akkor lehetne pro, vagy kontra értékesíteni, ha teljesen caeteris paribus, azaz ugyanolyan életkorú zsidókat és nem zsidókat hasonlítanánk össze és azt vizsgálnék, hogy pl. ezer 70 éves zsidó és nem zsidó egyénél milyen az arány. De különben is számos statisztika tagadja a ráknak a zsidóságnál való nagyobb elterjedtségét így pl. Bertillon a párisi ráktanulmányozási társaság egyik 1911-ben tartott felolvasásán a zsidóknak a rákkal szemben tanúsított viselkedését „l'immunité la plus remarquable“ (a legfigyelemre-méltóbb immunitásnak) nevezte. Hivatkozott ezen alkalommal egy, az 1903—8. években felvett algíri statisztikára, amely szerint százezer franciára esett — a honosítottakat is beleszámítva — 58, a honosított zsidók közül 18, a spanyolokra 33, az olaszokra 38 rákhaláleset. Amsterdamban, ahol a zsidók az á'talános halálozási kimutatásban 8.8/á-al szerepelnek, a rák mortalitásában 3.3%-ban vesznek részt. Budapesten is valamivel kisebb az arányszám, ellenben Londonban, Berlinből, Bécsben nagyobb.

Ezen tényekből tehát, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a rák kóroktana még ma sincs tisztázva, nem lehet objektív következtetést levonni.

Mutatkozik azonban, a rákkal kapcsolatban, a zsidóknál egy másik, még feltűnőbb sajátság. T. i. míg az összes rákformák között a méh-rák a leggyakoribb (ami egyébként akár a rák fertőzéses voltára, akár mechanikai okokból való eredésére vonatkozó hypothesis-t fogadjuk is el, érthető), addig ez a betegség a zsidóknál úgyszólván alig fordul elő. Így pl. egy angol orvos, Brad-

lewhitte a leedsi városi kórházban 10 év alatt egyetlen zsidó, méhrákban szenvedő, beteg nőt látott, ő hívta fel aztán erre a feltűnő jelenségre a tudományos világ figyelmét, melyhez azután több észlelés is csatlakozott. Azt hisszük, itt már inkább lesz igaza Theilhabernek, amikor kifejezett faji tiirytrol beszél és Bertillon jelzője is inkább a méhrákkal kapcsolatban volna alkalmazható.

d) A szembetegségek.

Ha eddig az immunitás és a faji tényezők a zsidóság javára ütnek ki, úgy a következő két fejezetnél és pedig a szem- és idegbajoknál annak negatív oldalaival kell, sajnos, megismerkednünk. Gyakori a kötőhártya betegségeinek mindegyik faja. Keleten különösen a trachoma (egyiptomi szembetegség), de abszolúte nincs bebizonyítva, hogy gyakoribb lenne, mint másoknál. Ezen betegségek főleg a nyomor szülöttei, miért is csak az alsóbb néposztályban találkozunk velük gyakrabban, de ott aztán válogatás nélkül lépnek fel. így pl. az 1914—15, években, amikor a sok nélkülözést szenvedett galíciai menekültek nagy számmal özönlöttek el Budapestet, igen sok volt közöttük az e fajta szembeteg, s közöttük a trachomás, míg ma már a szám a normálisra apadt le. A fénytörés egyes rendellenességeit, minő a rövidlátás, túllátás, astigmatismus, viszont egyrészt a zsidók már gyakran kora ifjúságban fellépő könyvmolysága, a szegényeknél rossz lakásviszonyok és általában az öröklöttség eléggé megmagyarázza. Kétségtelen azonban a zsidóság dispozicióia a glaukomára, (népiesen és helytelenül zöld hályogra), a szemcsés recehártya gyulladásra (retinitis pigmentosa), a színvakyságra, általában a vakságnak különféle fajaira és egy, sajnos eddig specifikusan zsidó betegségre, amely már az elme és idegbajok között is helyet foglal, az idiotia amaurotica familiárisra (családi elbutulásos vakság). A glaukoma lényege a szem belső nyomásának nagymérvű kóros fokozódásában és ennek a szem-idegre gyakorolt hatásában áll. Többen a zsidók nagyfokú idegességét okolták a baj elterjedéséért, de ez csak a glaukoma azon teóriáján alapszik, amely szerint az idegizgalom volna felelős a glaukoma okolásáért. De a szemészek másik nagy és emellett tekintélyes része, mint Graefe, Fuchs, Goldzieher a bajt gyulladásos eredetűnek tartja. Ítéletünket tehát a betegség eredetének tisztázásáig fel kell függesztenünk és csak magát a tényt szögezhetjük le kommentár' nélkül. A' biztos vaksághoz vezető recehártyagyulladás okáról sem sokat tudunk, csak azt, hogy rendszeren férfiak és legtöbbször, unokatestvérek házasságából eredők kapják, és, hogy az öröklöttségnek nála szerepe van. A familiáris idiotiánál, amely úgy a központi idegrendszer, mint a szem recehártyájának elfajulásából áll, és, amely a gyermekeket rendszeren első két életévükben támadja meg és pusztítja el,

de amely szerencsére elég ritkán fordul elő (eddig mintegy 168 3 eset ismeretes), szintén nem tudunk semmit az eredetéről. Miután eddig kizárólag oly orosz-lengyelországi zsidók gyermekein észlelték, akik szűk lakhatási körzetekbe voltak beszorítva és amellet a baj mindig megváltozott lakhelyen jelentkezett, Bing dzerint két szempontot kell felvennünk, szoros beltenyészetet (Inzucht) és transplantizmust, vagyis új életviszonyokba való kerülést. Tay, Londonban és Sachs, Newyorkban észlelte először. A színvakság, amely baj a zsidóknál feltűnő nagy számmal szerepel, így pl. Hermann Cohn professzor szerint Boroszlóban 4.1 zsidó és 2.1 keresztény volt, Londonban a gyermekeknél 8% zsidó és 3.9% keresztény, míg a zsidó felnőtteknél 12—14%-ot is kitett, magyarázata már inkább mulatságos. T. i. Jakobs szerint ennek oka az, hogy a zsidóknak vallási orthodoxismusuk miatt nem voltak jó festőik és így a műveletlenebb emberek nem tanulták meg a színek megkülönböztetését. Ezen az alapon a világ minden műveletlen emberét színvaknak kellene minősíteni.

Hány váltoőrünk gyönyörködött Rubens bíborában, Rembrand claireobseurejében, avagy Szinnye gyönyörű lila színeiben. Még érthetőbb volna a magyarázat, ha a színek finomabb árnyalatairól lenne szó, de az egyszerűbb szívárványszínűket mindenkinek alkalmá van megfigyelni. Ha a némelyek által túlságosan igénybe vett és ezért kissé diskreditált faji tényezőt mellőzni Dakarjuk, úgy okosabb ma még ignoramussal felelnünk.

e) Ideg- és elmebajok.

Az ideg- és elmebajok fejezetével a zsidóság patológiájának legszomorúbb fejezetéhez érünk. Ha van vigasz, úgy az csak az lehet, hogy épen ezen bajoknál, mert a fő oksági tényezőkön kívül igen sokszor külső befolyás is járul hozzá, nagyfokú segítség lehetséges. Az idegbajoknál meg szoktuk különböztetni a tisztán funkcionális, azaz oly betegségeket, amidőn a bajt csak megnyilvánulásában látjuk, de a szervezet kórbonctani vagy szövettani elváltozása ezidőszert még nem mutatható ki és az organikusokat, vagy szervieket, amelyeknél a szervezet bántalmazottsága kórtanilag is kimutatható. A zsidók. főleg a funkcionális idegbajokban szenvednek, amelyeknek fő képviselője a neurastenia — és hysteria. Ezen utóbbi betegség más népeknél, a nőknél szokott gyakoribb lenni, míg a zsidóknál kivált a keleten több neves ideggyógyász, így pl. Oppenheim és Reymond szerint ép oly gyakran fordul elő férfiakon is. A zsidók idegességének, sőt egyéb bajok miatt való panaszkodásának is mindig van egy kis hysteriás aláfestettsége. Némelyek szerint ez a hysteriás affekció még sajtóján, színdarabjain, minden közéleti megnyilvánulásán is erősebben érezhető, mint más népeknél a kollektív lelki megnyilvánulásoknál. A hysteria és neurasteniáról, miután számuk óriási, pontos statisztikai adatokkal nem rendelkezünk de min-

den orvos várószobája, minden kórház és intézet kórterme tele van az ilyen zsidó betegek óriási számával. A zsidó már valószínűleg az ókorban is neurosisos faj volt, mert hiszen Buber szerint a keleti embert általában a lelki centrifugálítás jellemzi. Némelyek az ó-kori csodatetteket is ilyen extázisos alapon akarják magyarázni. (Renan.) Azonban az újabb korban, mint ahogy általában az idegesség a kultúra függvénye, óriásivá dagadt a szám, amelyhez a zsidóknál, mint alább kifejtjük, még sok speciális ok járult. Az ideg- és elmebajok között sok esetben nehéz, vagy nem lehet a "határt megvonni, érthető tehát, hogy ha minden cossági tényezőt, amint azt később kifejtjük, tekintetbe vesszünk, az elmebetegek és fogyatékosok nagy számával találkozunk. Már 1835-ben írja Stratz, hogy a zsidónak nagy hajlama van a hypochondriára, és a hysteriás bántalmakra. Miután nem akarom a számok erdejét a végtelenségig növelni, csak pár jellemző számadatot fogok felsorolni. A poroszországi kórházakban esik százezer lakosra 1882—85-ben 25.9 keresztény és 95.5 zsidó elmebeteg. 1896—1900-ban 'pedig 62.1 ezrelék keresztény és 140.2 ezrelék zsidó gyengeelméjű. Itt ugyan a nem zsidók ezrelékes arányszáma jobban emelkedett, de az abszolút szám a zsidóknál több, mint kétszeres. Ha a nemi differenciát is tekintetbe vesszük, azt látjuk, hogy a nők általában valamivel kisebb arányszámban szerepelnek, de a zsidó nők arányszáma itt is nagyobb. Magyarországon a zsidók az elmebetegek több mint 7%-át adják, ntig lakossági arányszámuk csak 4.8 százalék. Az életkor, amelyben az elmebetegség a zsidóknál jelentkezik, is jóval alacsonyabb, mint a keresztényeké. így pl. Londonban az elmebetegség a keresztényeknél átlag 43 éves korukban, míg a zsidóknál 37 éves korban jelentkezett. Oroszországban 1897-ben tízezer lakosra 26 keresztény és 49.8 zsidó elmebeteg esett, Ausztriában pedig (1896—1902.) 49.35 keresztény és 67.89 zsidó. Olaszországban minden 385; zsidóra esett egy elmebajos, míg a protestánsok közül minden 1275, és a katolikusok közül pedig csak minden 1775-ikre. Dániában az arányszám tízezer lakosra 58 és 34 volt. A nyomorékok statisztikáját illetőleg hasonló az arány: Poroszországban százezer lakosra a katolikusok között 1890-ben esett 84 vak, a reformátusok közül 82, a zsidók közül pedig 110, Bajorországban a katolikusok és zsidók arányszámai: 122.78 és 138.1. Magyarországon ugyanazon év százezer lakosára a zsidók között 85.63, a keresztények között pedig 70.76 vak esett. Ha a vakon születettek számát vizsgáljuk, úgy itt is nagyobb a százalékszám a zsidóknál. Poroszországban pld 0.9 volt a zsidóknál, 0.6 a keresztényeknél. Süketnéma volt a német birodalomban 1902-ben százezer lakos közül 92 katolikus, 83 protestáns és 136 zsidó. Az organikus idegbajok statisztikájában viszont a zsidók kisebb számmal szerepelnek. így relatíve ritkább a tabes

(hátgerincsorvadás) és a legtöbb szerző szerint a paralyzis (népszerűen: agylágyulás) is. Ezen utóbbi betegségre nézve különben eltérők az adatok, angol és egyes német szerzők nagyobb arányszámot, míg mások, különösen az oroszok (így: Corsakoff és Konyevnilov professzorok) kisebb százalékot találtak a zsidók között. A legérdekesebb, hogy mindkét eredmény képviselői egyformán hatásosan okolják meg eredményeiket. Akik kevesebb számú zsidó paralytikust találtak, a kórokozónak, vagyis a vérbajnak, a zsidóknál ritkábban való előfordulására utalnak, míg a nagyobb arányszám képviselői arra hivatkoznak, hogy ha kevesebbszer is fordul elő a zsidóknál a syphilis, viszont gyakrabban okoz paralyzist, mert a zsidók agya és általában idegrendszere a megfeszített szellemi munka következtében liesebb ellentállásra képes (*Iccus minoris resistentiae*), továbbá, hogy a syphilis kórokozója a *Spirochaeta Pallida* a zsidókkal szemben nagyobb virulenciájú (mérgező hatású) mert az ellene való immunitást, tekintve, hogy e bajjal nemrég ismerkedtek meg, még nem szerezhették kellő mérvben meg. Ebben az irányban tehát tovább kellene még a vizsgálatokat folytatni, hogy döntő eredményre szert tehessünk. Kétségtelenül a fehér holló azonban a zsidók között az epilepsia (nyavalyatörés). V. Charcot a világhírű francia neurológus a Salpétriéreben 34 év alatt mindössze 39 zsidó epileptikust látott. A baj kórokozója, ha a sérülésektől eltekintünk, legtöbbször az alkohol, illetőleg alkoholos terheltség és így kímélete a zsidók iránt kézenfekvő.

Az öngyilkosok szomorú statisztikájában sajnos, amely jelenség, mint alább Kollarits táblázatával részletesebben bizonyítjuk, a zsidókkal egyenes arányban áll, és amely eddig, — a középkori nagy zsidóüldözésektől és ókori jáboröklől eltekintve, amikor ezrével keresték a halálra szánt zsidók a kevésbé fájdalmas halált, — szintén ritkaságszámba ment a zsidóknál, vezető szerepre tettek az újabb korban szert. A haláltkeresők szomorú légijának megnövekedése különben szintén világszerte észlelt és megdöbbenő tünet. Az egyetlen Japánt kivéve, ahol már régebben is vallási és nemzeti fanatizmus játszott közre, (harakiri) mindenütt a kultúra vonja úgy maga után, „mint árnyát a fény“, azonban a zsidók itt is, mint sok mindenben az előfutár szerepét vállalták magukra. Néhány arányszám:

Poroszországban esett 1909-ben 100.000 lakosra 21 ev., 17 r. kat., 31 zsidó öngyilkos. Berlinben 1907-ben a zsidókra 40 esett, jóval nagyobb, mint a többi felekezetre, Budapesten 1.57, valamivel kevesebb, mint egyes más felekezetükénél. Az emelkedést a következő számok mutatják: Poroszországban 1845—52-ben 46, 1891—1900-ban 241, 1901—7-ben 294, Magyarországon 1901—908-ban volt a 6199 ref., 1443, ág.ev. 314 Unit., 426 zsidó, 288 (100.000 lakosra.)

Mi az oka a zsidó ideg- és elmebetegek nagyobb számá-

nak, öngyilkosainak, szellemi fogyatékosainak? Többen a zsidók idegességének, kivált a keleten, egyik főtenyezűjét a túlzott vallási fanatizmusban látták. (Hepner.) Az a keleti orthodox zsidó, aki örökös rettegésben él, teljesített-e minden vallásos parancsot, nem szegett-e meg valamely tilalmat a 613 parancs közül, vájjon péntek este elég korán hagyta-e abba a munkát, elég későn kezdte meg szombat este; vájjon kellő eréllyel folytatta-e a húsvéti nagytakarítást? Elég messze állt-e a tűzhelyen a zsíros-fazék a tejestől, vájjon eléggé elmélyedt-e ájtatosságában? Akinél a transcendentális félelem hat, hogy minő lesz a túlvilági élete, mert hisz olvassa, hogy. „és ne biztasson fel szenvedélyed, hogy a sir menhelyed léssen, mert akaratom ellenére születél, akaratom ellenére kell meghalnod és akaratom ellenére kell számot adni tetteidről a Királyok Királya, a legszentebb előtt” — szinte örökké fokozott idegizgalomban él s csak kiváltó momentumra van szükség, hogy ez ideg, vagy elmebajba csapjon át, — mondják.

Nos, eltekintve attól, hogy az ily nagymérvű fanatizmus ma már relative ritkább, nem fogadhatjuk el e magyarázatot még számba jövő tényezőnek sem. Mert a keleti és általában orthodox zsidónál az évszázadok hagyományai folytán átörökölt megszokottság a baj akuitását már erősen letompította. Nála a hit és annak gyakorlása szervesen összefügg az étellel, hogy úgy mondjuk, szinte a véreben van. A hit, vagy vallás kifejezésére, nincs is külön szava. A rituálék végzése szinte reflexszerien megy nála. Nem túlsókat tűnődik rajta. A péntek esti munka abbahagyását és szombat esti munka megkezdését minden már közepes lélekszámú hitközségben is közhírré teszik. Istenével valósággal incarnálva él, ő bátran elmondhatja, hogy est deus in nobis. Nem réme az neki, hanem jóságos atyja, barátja, gondviselője. Hite nem szűkölködik a megnyugtató, lelki örömet nyújtó, vigaszt merítő, euforiás motivumokban sem. Metafizikailag ott van Isten végtelen könyörületessége, bűnbocsánata, abszolút kegyessége. Realiter pedig a péntek esti emelkedett hangulat, a legszegényebbnél is terített asztal, a sevuoti feldíszített lakás és templom, a zölddel dúsan megrakott, szinte gyermekesen felcicomázott sátor, örömnöppe, mint a purim, a chanulda, a fák ünnepe stb. Ha találkozunk is itt-ott az életben Pérec tépelődő zsidójával, vallási tébolyban, szenvedőt nem látni úgyyszólván soha.

A zsidók idegességének okát reálisabb alapon kell keresni és: pedig amint azt Hoppe, Becker, Fischberg, Zollschan, Mareczki és általában mindazok, akik e tárggyal foglalkoztak, kifejtették, jogi és gazdasági helyzetében, életmódjában, foglalkozásában.

A zsidók mindenütt különleges helyzetet foglalnak el. Ha törvény előtt egyenlők is és ha egyesek közülük, kivált a nyugaton magas társadalmi állásra tettek is szert, a nagy tömeg

helyzete bizonytalan. Ne is beszéljünk a pogromdúlta Keletről, nézzünk csak Középeurópában szét. A zsidó gyermek már az iskolában, falun talán már előbb kezdi észrevenni, hogy ő valami más, mint a többi, — társai elkülönülnek tőle. Tanárja természetesnek találja, hogy jó számoló és rendesen rossz tornász. Arról nem is szólunk, hogy némely tanító vagy tanár minden pedagógiai elv megcsúfolásával az eziránt szinte betegesen fogékony gyermeket nyílt antiszemitizmussal, lenézéssel, néha igazságtalanul kezeli. Valamely társához szeretne menni, akivel az iskolában mégis barátságot kötött, otthon lebeszélük, mert „ott nem látják a zsidót szívesen.“ Mások az ünnepei és mások a hétköznapijai is. Zsidó ünnepnapon szégyel elmaradni, — keresztényen nem tud szíve szerint ünnepelni. Felnő. Hívatalt akar vállalni, legtöbbször keresztlevelet kérnek tőle. Szerelmes valamely más vallásit leányba, vagy saját vagy a leány szülei ellenzik a frigyet vagy csak ímmel-ámmal nyugosznak bele. Könyvet vesz kezébe — igen gyakran olvas legalább is le-kicsinylő nézeteket a zsidókról. Felvételre jelentkezik egy úgynevezett exkluzív klubba, — diszkréten vagy nyíltan tudtára adják, hogy belépése nem kívánatos. A nép közé elegyedik. Antiszemita ízű példálózásokat és közmondásokat hall. „Reich, wie ein Jud“. „Közévágott, mint Abelesz az egy lónak“. Ha terményt vagy földet akar venni, megkérdezik tőle, hogy zsidó, vagy magyar holdat, illetve zsákot keres-e? stb. Ha kártyázni ül le és a csomag közé egy lap, színével a játszó felé, keveredik, akkor hallja, hogy zsidó van a kártyában és így tovább. Ha üzletet akar kötni, hallja, hogy a zsidó csal. Ha még oly konzervatív hajlamú, ha még oly hazafias érzelmű is, hallania kell, hogy a zsidó destruktív és hazátlan. Ha még oly szobályosak is arcvonásai, torzalakban ábrázolják. Beszélheti még oly zengzetesen országa nyelvét, valami hottentotta idiómát tulajdonítanak neki. Falun utánna kiabálnak és gúnydalokat kiáltanak a fülébe. Ab... zsidó, a Saujud, a sale juif nemzetközi kifejezések. És ez így megy ezer változattal az élet minden szakán át a végtelenségig.

A legszomorúbb a dologban, hogy sem hazulról, sem más felől nem kap, — pár kivételtől eltekintve, — megfelelő ellensúlyozást. Idegennek mondják — és nem tud másként, mint hazai nyelven panaszkodni sem. Bizonyítgatják előtte, hogy a keresztény isten a könyörületes, a zsidó pedig bosszúálló, — nem tudja megcáfolni, mert nem ösmeri hite és nemzete történetét. Szemére vetik, hogy a zsidó improduktív, nem mondhat ellen, mert előtte Heinét németnek, Disraelit angolnak, Lombrosot olasznak, Spinozát és Israelst hollandnak és Bergsont franciának könyvelték el, Majmunidest, Juda Halévit, Saadját, Ibn Ezrát, Alcharizit (a modernekről, mint S»lom Asch, Achad Haam, Gordon, Frug, Bialik, Struck, Lilién, Perez stb. nem is szólva) pedig nem ösmeri.

Hogy ezek nem csak egyéni impressziók, hanem tények, arra nézve két íróat említék. Az egyik ma zsidó nemzetinek vallja magát, a bécsi Ottó Abeles, a másik a „magyar zsidó” (mint Pesten nevezik.) Szép Ernő. Az előbbi írja a Herzl Judenstaats-jának megjelenése előtti idők jellemzésére. (Töredékesen, csak * emlékezet után idézhetem.) „Hogy is volt csak akkor a hetedikben. A fiatal germánok búzavirágot viseltek kalapjuknál és óráközben messzire távolodtak tőlünk. A történelem tanára óra alatt az árják győzelmét a szemiták felett magyarázta. A szám-tantanár a füzetek beszerzését az osztály első eaninensére, a haj-, lotthátu, vékcnypénzü, koszt napokat lejáró boskowitzi gyerekre bízta „mert hisz ti zsidók a számoláshoz oly jól értettek”,* ... A fiatal SZÍV megakart szinte repedni.” Az embernek a hírhedt weidhoffeni program: „Dér Jude ist alter Éhre bar“ jut eszébe.

Szép Ernő pedig jellemző budapesti Argóiban következőket mondatja el „Lila Akác“-ának hősével: „Mért vagyok én ezek közül kitiltva?*(az előkelő Váci-utcai társaságról beszél.) Az támadt ott rám mindig, amire úgy szégyellem gondolni, az, hogy zsidó vagyok.”

„Ne bánts, amért megint felhozom ezt előtted. Kérlek, ne bánts. Igen, igen, mi kelten ezen a kérdésen túl vagyunk, de nekem, ha magamban vagyok, hidd el, még most is sokat van ez a fejemben, úgy ahogy a mellbeteg csak arra gondol, hogy ő mellbeteg. Tehet ő róla?” — mi ez, zsidó? Én zsidó vagyok. Hogy, hogy zsidó vagyok? Mi az? Sárga vagyok én, vagy kék, vagy zöld, . vagy milyen? . . . Kinek az ideája volt, hogy én itt zsidó legyek?

Én magamban, mikor nem gondolok erre, abszolúte nem vagyok zsidó, egy fiú vagyok, a szerelem a hazám és az istenem a halál. És valaki rámnéz és az tudja, hogy én zsidó vagyok. Mintha rá-néznek valakire akiről tudniák, hogy ő lopott egyszer! És nekem a szememmel ki kell tartanom ezt a vádat, vagy ráfogásít, vagy elintézését, vagy mi az, hogy az embert zsidónak veszik . . . nem vagyok ebbe beleegyezve, se be'enyugodva, csak ráhagyom magam, mit csináljak? Majd, miután többek között elmondja milyen hatással volt rá és mennyire szégyellte magát, amikor keresztény társai hittanórájáról, a Főtisztclendő ur, megöstnervén, hogy zsidó, kiküldte, így folytatja: „Semmi se akarok lenni, csak boldog! Szabad és vakmerő akarok lenni és hogy jogom legyen mindent a világon várni vagy kívánni, ambicionálni vagy tervezni, vagy csak elképzelni, álmodni, kérlek! . . . Hát kié a világ? Ki rendelkezhetik arról, hogy valaki, aki él, ne is merengessen úgy, ahogy merengeni jól esik. Szeretném átölelni a világot, mint Aalbach Jacques éneklő frakkban és fehér glazé keztyűben az orfeumban, de drága Jacques, mit gondolsz, hiszen leütik a kez-d, ha oda is ér, ahol nem reflektálnak a te nagy szeretetedre. Én Párisban se kapom meg az egész levegőt és Londonban se, tudom, ott is csak alku és nyomor minden szerencse, ami érhet és

hiába megyek én Amerikába, és a Kanári szigetekre, ott is lesz egy hotel, amelynek a selfje magában leutálhat, mert zsidó vagyok . . . Volt olyan rohamom, hogy megutáltam' az egész fajomat ... a többiek az okai, hogy zsidó vagyok . . . Tudod milyen majomságot csináltam egyszer? A Ferenciek temploma előtt mentem és egy ur jött ott mellettem és leemelte a kalapját a teir.p'om előtt. Én is levettem a kalaposát, úgy, mint az az ur, hogy illúziót csináljak egy pillanatig magamnak . . . Egyszer meg a Laudon-utcában mentem el és egy vad zsidó ember jött a járdán szembe velem, csizmában, földig érő überziehrben és egy lekoppasztott bársonykalapban, egy gyenge görbe rongy, pincelakásszinii arccal és egy borzasztó sovány kézzel a pájesztét vallatta s lenézett a járdára. Nem tudom kimondani milyen egy szomorú emberarc volt az. Egy lökést kaptam a szívembe s ostromot éreztem magamban, hogy kezet nyújtsak neki s mondjam, ahogy ismeretlen szegény zsidók mondják egymásnak: sólem. Sőt odahúzzam a vállamra a fejét és a hátát megsimogassam“... (Elmondja, mint kínálta meg cigarettával, miközben az az érzése volt, hogy mennyire lesajnálná őt az a másik, ha kikeresztelkednék, majd így folytatja): „Talán ábrándoztam már arról, is, de komolyan sohase gondoltam arra, hogy kikeresztelkedjek. Teszem Gergely ur áthelyezte magát a kereszténységbe, de mikor kinyitja száját, meghallani a hangján, hogy zsidó volt. A hangját nem tudja átíratni . . . Na, nyavalyás, most mit érsz vele; róla most már kettőt tudnak, azt, hogy zsidó és hogy kikeresztelkedett. Nekem nem volt kedvem segíteni magamon. Ez már beteg dolog. Hol van ez az élet tiszta vidámságától!“ . . .

És itt van a dolog clouja! Félszeg helyzetének sehogy sem tudja konzekvenciáit levenni, és ez belső meghasonláshoz vezet. Zsidónak, öntudatosnak lenni, a szó szoros és nemes értelmében már nem képes, a nagy érintkezési felület környezetével, a hazulról üresen elhozott tarsoly, a zsidó *posiliumok* nélkülözése nem engedik, viszont teljesen asszimilálódni sem tud, egyiket, a groteszkségtől, vagy félmegoldástól való félelem, másikat becsület-érzése és mindkettőt talán a vére, feltámadt népi életöszöne akadályozza meg. Hányódik tehát Scylla és Charybdis között. Néme- A lyik úgy segít magán, hogy a nemzetköziségbe, a világpolgárság-) hoz menekül. A zsidó már világrahozott érzékenységénél fogva, mint valamely nagyon finom lelki szeizmográf reagál minden igazságtalanságra. Vonzza tehát az ige, hogy kiküszöbölik a társadalmi, nemzeti igazságtalanságot, hogy bekövetkezik: „a lehető legtöbb cjj»ber lehető legnagyobb boldogsága“, De meg ez az egyetlen hely, ahol neki sem kell már messziről kiáltania Lohengrinnel Nie scllst Du mich befragen . . . woher ich komm' . . . dér Fahrt . . . noch Nam' und Art.

De a zsidó psziché számára itt sincs menekvés. Ellenfelei továbbra is csak a zsidót látják benne, és mint

ilyet támadják. A fiatal Lasalle a zsidók palesztinai visszatelepítésével foglalkozik, majd kicsiny lesz számára Makedónia, munkás vezérré lesz. Ha megmarad eredeti tervénél, talán nem éneklik, vagy mások éneklik sírjánál: „In Breslau ein Kirchhof, ein Toter in Grab. Dórt schlummert der Eine, der Schwerter uns gab“) Boroszlóban síkért, sírban egy halott, ott nyugszik az, ki nekünk fegyvert adott), de talán nem oltja ki idő előtt egy buta bojár golyó nemes életét.

Az elmondottak csak u. n. „normális“ időkre vonatkoznak, amikor az antiszemitizmus ingája kisebb amplitúdóval is megelégszik és nem végez nagyobb kilengéseket. Hogy akár a középkori, vagy „modern“ pogromok idején, vagy például jelenleg nálunk, amikor az antiszemitizmus hullámai hatalmasan megdagadtak, amikor utcán a plakátok, kávéházban, villamoson stb mindenütt csak ugyanazon refraint dúdolják fülébe, amidőn ezekhez a megnövekedett életgondok is járulnak, milyen tömegpusztításokat végez ez az embervadászat az üldözöttek idegrendszerében, az, azt hiszem mindenki előtt ismeretes. A magam kicsiny működési körében, mindjárt a nagyobb arányú antiszemitizmus megkezdésekor több esetét láttam, amikor a heveny elmebaj kitörésére, ilyen irányú pszichikus inzultus adott kiváltó a'kalmat.

Antiszemitizmus nélkül is elég veszélyt rejt azonban magában a zsidók szellemi foglalkozása. A tőzsdei áresések, a mindennapi piac hangulatának változása, — gyakran olvashatjuk, hogy a tőzsdén valóságos pánik tört ki, — a lateinereknél a megfeszített szellemi munka és az erős verseny miatti megélhetési gondok, nem kis mértékben viselik a felelősséget. A városi lakosok különben is mindig idegesebbek a falusiaknál.

Sajnos, mint a secundaer faji tényező ismét csak hozzájárul az átöröklés is. A zsidóknál a született gyöngée'méjűek száma is nagyobb, mint másoknál. Az évszázadokon át folytatódott, szinte szakadatlan üldözések megtörték a zsidó psychét és a zsidó gyermekek nagy száma már születésekor jókora adag ideges dispoziációt hoz magával a világra. A ghetto egyébként helyes pozitív eugéniájának azon árnyoldala volt, és ennek különösen a nyomorékok elszaporodásában van nagy szerepe, hogy a leendő férjnek csakis tehetségét tartván szem előtt, annak testi külsejét teljesen figyelmen kívül hagyta és tévesen értelmezett vallási parancsból minden nyomorékot, hülyét, vakot, bénát és süketnémát megházasított, sokszor a háziasságra kényszerített. Ez a szintén évszázadokon át folytatott antieugeniás irányzat azután különösen ez irányban negatív kiválasztást eredményezett. Hogy egyébként a hereditásniak milyen nagy szerepe van az idegesség keletkezésében, azt többek között Ko'larits statisztikájával bizonyíthatom, aki a budapesti II. sz. Belklinikán 280 ideges férfit és 203 ideges nőt vizsgált meg öröklött terheltségre nézve (illetőleg ennyi tudott felvilágosítást adni) és azt találta, hogy a

férfiak 75 és a nők 72%-ánál mutatható ki a terheltség, míg viszont a nem ideges panaszokkal jelentkezőknél csak mintegy 20%-ban vehető fel. Hasonló arányszámot talált Richter is, úgy hogy nem túlzás 100 százalékos terheltet felvenni. Az öröklött terheltségnél is hangsúlyoznunk kell, hogy ez is csak segítő, de nem egyedüli tényező. A középkorban azideg- és elmebajok a nem zsidók között néha tömegj árványszeriien léptek fel, mint a Vítus táncok (•chorea), flagellantismus (fanatikus önkorbácsolók), tarantellismus, sfb., a zsidók pedig inkább elnyomott neurózisukkal küzdöttek, mégis ma több az ideges a zsidók között. Mert míg amott letompultak a ható okok, addig a zsidókénál szaporodtak, és napirenden maradtak.

A beltenyészet normális körülmények, vagyis egészséges szülők között nem játszik szerepet, még rokonházasságoknál (kivéve a tulközeli vérrokonokat) sem. Hiszen pld. a legtöbb magyar falu lakói is rendesen maguk között házasodnak, idegen fajbe'it pedig éppen nem vesznek el, de igenis bajt okozhat nálunk, ahol egyszerűen a valószínűségi képlet szerint is több eshetőség van a szülők ideges terheltségére. Miután azonban a beltenyészet, vagyis egy fajnak csakis önmagából való kiegészítése az egyedüli mód az e önyös faji telaj donságok fenntartására, következik, hogy nem a beltenyészetet kell megszüntetni, hanem az idegességet, külső előidézői megszüntetésével a normálisra leszorítani.

Egy további, nem utolsó tényező még az idegesség e'öidésében a szexuális kérdés. Ez is előtérben van minden népnél, de nálunk gazdasági okok folytán talán még nagyobb szerepe van.

Mint már fõntebb mondtuk, a mai mindkét nembeli zsidó ifjúság közül igen sok él kényszerű cõlibátusban, vagy csak késõn házasodhat. A zsidó férfi tehát igen sokszor rendetlen nemi életet él, a nõnek egészen le kell róla mondania. A régi zsidó, tiszta nemi morál hanyatlott. Ha most még ehhez hozzávesszük, hogy a zsidóság nagy többsége városi lakos, tehát emocionáltabb, hogy a zsidó nõk átlag elõbb lépnek a nemi érettség korába és az késõbb szûnik meg náluk, úgy tisztán áll elõtünk, hogy a Freud pansexuálismusának figyelmen kívül hagyásával is, nem kis befolyása van az idegesség keletkezésére és megmaradására. Hogy ez egyébként nemcsak empirikusan észlelt, de számszerűleg is bizonyítható, mutatja az, hogy pld. az öngyilkosságok legtöbbsége ugyanabba a korba esik, amikor az idegesség és egyúttal a tudatos szerelem első ízben szokott az egyén életében jelentkezni, vagyis férfiaknál az 20—25, nõknél a 15—19 életév között és hogy a francia öngyilkossági statisztikában, ahol az öngyilkosság föltételezhetõ, vagy kiderített motívuma is szerepel, a féltékenység és szerelmi csalódás az öngyilkosok összes 9.629 száma között 404 esetben, vagyis 4.4%-ban szerepel. Valószínû azonban, hogy e szám jóval nagyobb és más rovatok, így

a veszteségek miatti bánat, szenvedések stb. rovatok jókora hányada is ezekből alakul. A zsidó öngyilkosságoknál a szinte túlzott zsidó önértet is nagy szerepet játszik, amint, például Josephusnál olvassuk Maggidó és Jeruzsálem ostrománál e vámosok lakói fogság helyett a hajait választották. '

A gyermekek idegességének kifejlesztésére és fokozására káros hatással van a sok zsidó anya által túlzásba vitt becézés és elkényesztetés. Forrása, a gyermeki szeretet tiszteletreméltó, de eredménye nem kevésbé kárhozatos. Ahelyett, hogy megédzené, előkészítené a gyermeket, ha csínyján is, leendő életküzdelmekre, a nehézségekre, amelyekkel találkozni fog, túlkövetelődzővé, túlérzékennyé teszi. Az ilyen gyermek mindenütt, idegenektől is, hasonló előzékenységet, szeretetet vár és midőn azt nem kapja meg, kétszeresen csalódva kénytelen Petőfivel felkiáltani, hogy: „Csak midőn a tömkelegbe érünk, vesszük észre gyászos tévedésünk.“

A másik kárhozatos szempont pedig a gyermek túlterhelése, nyelvekkel, zenével, stb., korán, zsenge korban, „társaságba” vivése, amely túlérétté, túlkomollyá teszi. Itt is a középut a helyes.

Ezek a tények, más tényezőkkel egybevetve, magyarázzák azután meg, hogy miért szolgáltat a zsidóság oly enormisan nagy tartaléksereget az öngyilkosok szomorú hadába. Az énjét, egyensúlyát veszített ember, mint Chamisso ámyéknélküli hőse bolyong e földön, keresvén önmagát, a megnyugvást, egy csipetnyi boldogságot, egy kevés megértést. Helyette csak gáncsvetést, csak lekicsinyelést, csak gúnyt lát. A szemében lévő könnyeket a leghitványabb salaknak sem veszik. Megélhetése is rosszabb lesz; lassanként elhiszi, hogy ő tényleg kisebb értékű, mint más, (Adler az idegesség egész elméletét a szervek kisebb értékére építi fel), hogy rajta kárhozat honol, hogy gond a bölcsője és bu a kísérője — és eljut oda, amit Schopenhauer die Vemeinung des Legebens-nek nevez. Nincs már hit, mely itt marasztja, félelem, mely visszatartsa, barát, mely megvigasztalja. Utolsó érzése talán, hogy barbarus hie ego sum, quia intelligor nullo. (Idegen vagyok itt, senkitől sem értett)

Hogy ennyi kárhozatos körülmény között, a tragikumok ennyi csiráival telehintett levegőben a zsidóság sem el nem fajult, gyógyíthatatlan apáthiába, vagy búskomorságba sem esett; hogy az idegbajok még nagyobb számban nem pusztítanak sorai között, hogy elemlyedt karjában acélizmok vannak, hogy fátyolos szemében öröktűzek izznak, azt valóban csak a nagy törzs, a Kelet zsidósága, eme népi rezervoár. még relative épebb voltának, ha szunnyadó is, de még ki nem aludt hitének és a m'nden zsidók absztinenciájának és eleddig közmondásosan tiszta és csak újabban kikezdett példás családi életének köszönheti.

f) A zsidók absztinenciája.

A zsidók absztinenciája csodálatos, szinte érthetetlen jcfenség. Van, aki az alkoholos embert, már eleve degenerálnak tartia, aki iszik, mert gyengébb akaraterejű lévén, tényleges vagy vélt okok folytán narkotikumhoz folyamodik. Mások a degeneráltságot az alkohol következményének tartják, amely azután, mint a farkát harapó kígyó circulus vitiosust okoz. Akármelyik magyarázat a helyes, szinte érthetetlen, miért nem részegednek le a zsidók. Ki szorul még úgy narkotikumra, mint a zsidó? Kinek kell még annyira, a gondolat és kedély elterelés, mint neki, aki-nek a pesti humor szerint el kell oltania a lámpát, hogy ne lássa kétségbeesett helyzetét. És ne felejsük, hogy a zsidó hajlamos is erre. A középkorban tovább építette légvárait, tovább fújta színes szappanbuborékjait, leírta milyen volt a főpap öve és kötőse, mikor a Szentélybe belépett, hányszor hajolt meg, leírta az áldozatok és ünnepek szinte kínosan pontos programját. Leírta a mennyeket, melyek reá várnak, és előbb, mint Dante szállt le a föld mélyébe, hogy a pok'ot kikémlelje. Mindez nem volt egyéb, mint kiélés a múltban és jövőben, mint a figyelem elterelése attól, hogy vállán sárga folt van, hogy gyakran éhezik aszszony és gyermek, és hogy nem hajthatja nyugodtan álmra fejét, mert nem tudhatja, melyik pillanatban hurcolja el a zsoldos sbirr csapat hitvitákat hallgatni. Szötte színes álmait tovább Libánon cédrusairól, Sáron li'iomáról, Salamon szinarany és márvány templomáról, míg lába a szűk sikátorban botlott és szeme eldugott templomának kopár falain révedezett. És hajlamos rá ma is, ki falja úgy a könyveket, eme szellemi narkotikumot, ki tölti meg a mulatók és színházak csarnokát oly nagy számban, mint a zsidó? De az alkohol mérgére nem fogta rá szürcsölés közben, hogy vért és erőt adó nedű, nem tekintette ellenméregnek.

Pedig teljesen absztinens soha sem volt a zsidó. Vallásilag kötelező a péntek esti szombatot üdvözlő és szombat este a búcsúztató pohár. (Kiddus és Habdalah.) Kötelező a ghe ttóban elég ' gyakori esküvőnél és az újszülött frigybe való felvételénél. Peszach első két estéjén meg éppen négyet kell innia, Parimkor egy talmudi mondás szerint addig kellene innia, míg nem tud különbséget tenni az áldott Mordechaj és az átkozott Hámán között. A bort dicsőítő mondásokban sincs hiány. Már a zsoldárköltő megjegyzi, hogy jajjin jeszamech lebab enős, a bor felvidítja az ember szívét, a talmud pedig szintén megjegyzi, hogy én szimeha éle baiajjin, öröm csak borban lakozik stb. A mai keleti zsidóknál is találunk népies, az alfabéth sorrendjében rimbeszedett bordalokat. Idiosnykraziáról, a bor iránti undorodásról sem beszélhetünk, mert hisz megiszik egykét pohárral, de le nem részegedik, mert mértékletessége, intelligenciájának mérlegelő képessége visszatartja ettől. Ha egy

nap boros volt, látta másnap, hogy munkája nem megy rendesen, a tanulás nem sikerül úgy mint előbb. Létfentartási ösztöne, amely a kicsiny¹ vagy veszélyeztetett népeknél talán még erősebben fejlett, mint másoknál akcióba lép. Azok, akik nem írják hívők módjára az akarat determináltságát alá, ezen jelenségben hathatós érvet nyernek. Hozzájárult még ehhez, hogy a gettó falain belül, nem volt kívül érintkezve, rossz példát tanuljon. Amint a gettó falai leomlottak, ezen absztinencia falain is erős rést tört az utánczás ereje. A zsidó tetszeleg magának, hogy ő is „szittya“ ő is bírja az italt, ő is húzathat magának kivilágos-kivirradatig, ahelyett, hogy inkább rajta volna, hogy ezen, őseitől átvett priviligiumot megőrizze utódai számára is.

g) A bőrbajok és más betegségek.

A néphit, helyesebben a népbabona több bőrbetegséget tulajdonít a zsidóknak, így főleg a rüh, vagy viszketegséget. (scabies), az ótvarok (eczemák) különféle fajait. Egy hajbetegséget, amely főleg a fejbőr gyulladásában és a hajfűrtök összeragadásában áll, és amely kü'önösen Lengyelországban fordul elő, egyenesen „Plica Judaica“ vagy „Plica Polonicának“ hívnak. Pontos vizsgálatok e feltevésnek éppen az ellenkezőjét bizonyították be. Ezek a betegségek különben is a tisztátlanság, a nyomor és az indolencia betegségei és mint ilyenek az alsóbb néposztályokban faji kü'önbség nélkül mutathatók ki, de mint mondtuk, zsidóknál, mivel indolenciájuk kisebb, kevesebb számban.

A bibliában említett „zaraát“ szót sokan fordítják viszketegségnek; hogy mi volt, azt nem tudhatjuk pontosan, de ha rüh is lett volna, a hosszas, sivatagban való vándorlás által kénytelen-kelletlen elhanyagolt tisztasági viszonyok érthetővé teszik. A modern lövészárkokban hány finnyás egyén ismerkedett meg e kénytelen vendégekkel. Hogy ma már, nem csak hogy nem gyakoribb, de ritkább a zsidók között, azt megbízható keletázsiai és palesztinai orvosok jelentései bizonyítják.

Hajlamosak ellenben a zsidók az ütőérelmeszesedésre és az ebből keletkező más bántalmakra, mint verőér-tágulás, továbbá az aranyérre. Az ütőérelmeszesedésről (atherosclerosis) joggal jegyzi meg Krehl, hogy „a kor és kultúra betegsége“. A megfeszített szellemi munka, az üzletek utáni lőtás-futás, az izgalmak eléggé megmagyarázzák. Mérgek közül, csak, a különösen a Keleten elterjedt nagymérvű dohányzás járul hozzá, míg az alkohol teljesen kiesik, a syphilis pedig aránylag ritkább. A haemorrhoidalis bántalmak a keleti, kivált tanulással és tanítással foglalkozó zsidók ülő életmódjában leli okát. Igen gyakori a zsidók között a hameophilia (vérzékenység) is. Eme betegség, amelyet legtöbbször férfiak kapnak meg és nők terjesztenek, azonban öröklődő és családi jellegű.

A nemi betegségek közül a syphilis, mint már többször említettük, egész az újabb időkig ritka volt és csak újabban kezdik a zsidók korunknak nemcsak civilizációjából, de syphilizációjából is részüket kivenni, az egyéb nemi betegségekről nincs pontos statisztikánk, de a gonorrhoea épp oly elterjedtnek látszik lenni, kivált a városokban, mint a többi lakosságnál.

h) A zsidók életkora és mortalitása.

Mint az eddigiekből láttuk, az életet közvetlen veszélyeztető betegségek, mint a gümőkór és fertőző bajok, úgyszintén a közvetve népetpusztító bujakór és alkoholizmus a zsidókat jobban megkímélik, a szervi idegbajok is ritkábbak náluk, ennél fogva érthető az a, már az élettani részben is megemlített jelenség, hogy más tényezők hozzájárulásával halálozási arányszámuk lóval alacsonyabb, kivált a gyermekhalandóság, és életkoruk átlag jóval magasabb a többi népeknél. Ez a tény, ha a fentemlített körülményeket, és a még alább kifejtendőket elhanyagolnák, annál figyelemreméltóbb lenne, mert általában a városlakók és a szegényebb néposztályok mortalitása a legnagyobb. Már pedig a zsidóság par excellence városlakó nép és kivált a keleten nagy nyomorban él. A halálozási statisztikára különösen érvényes az a követelmény, hogy minden felvétel caeteris paribus, azaz teljesen azonos körülmények között történjék és hogy lehető nagy tömegre terjedjen ki. Az összehasonlítókat által gyakran elhanyagolt eme két szempont okozta azután, hogy egyes szerzők, más eredményekre jutottak. E tekintetben azonban Hoppe, Maretzki, Ruppín, Lombroso, Fischberg, Kőrössy és különösen Billing adatai kielégítőek.

így pld. Kőrössy adatai szerint esett a 90-es években Magyarországon 1000 előre a katolikusok közül 72.2, a reformátusok közül 78.8 és a zsidók közül 37 halálozás. Poroszországban Ruppín szerint 1893—7-ben a keresztények közül 21.84 és a zsidók közül 14.73 halott. Galíciában, ahol nagy zsidó tömegek élnek óriási nyomorban 96.3 a keresztények és 29.4 a zsidók halálozási ezre éke. Amsterdamban Lombroso statisztikája szerint az arányszámok 59.8 és 30.6. Érdekes statisztikát készített Billing Newyorkban. Azt vizsgálta, milyen a halálozási arányszám egyrészt egész Newyorkban, másrészt a két legszegényebb, túlnyomóig bevándoroltak által lakott kerületben és azt ta'álta, hogy míg egész Newyork városában a keresztények halálozási arányszáma 1000 lélekre 64,1, a németeké, 69,22 az amerikaiaké és 132.56 a többi nemzetiségűek között, (az íreket is beleszámítva), a zsidók között pedig 34,88, addig a két legszegényebb kerületben 1000 lakos közül 111.46, illetőleg 83.72 német, 179.94, illetőleg 150.93 amerikai és 255.01, illetőleg 186.93 ir és más nemzetiségű, de csak 38.08, illetőleg 36.69 zsidó halt meg. Azaz, miatt a nem zsidók halálozási száma jelentékenyen emelkedett,

néhol a kétszeresére is, addig a zsidóknál majdnem változatlan maradt, ami azt bizonyítja, hogy a vagyoni jólét és magasabb műveltség nem lehet egyedüli faktor a halálozási arányszámok kialakulásánál a zsidóknál. Algírban Legoyt szerint 22.5 európai és 38.8 zsidóra esett egy halálozás. Még szembeötlőbb a különbség, ha a gyermekhalandóságot vesszük tekintetbe és különösen a halvaszülöttek számát, de mert nem akarom a számok útvesztőjét még jobban bonyolítani, csak annyit Jegyzek meg, hogy pld. Berlinben és Poroszországban is átlag 8—10 százalékkal a zsidók javára üt ki az arány, másutt még kedvezőbb.

A tény maga tehát evidens és elvitathatatlan. De nem úgy a magyarázata. Ahány a szerző, annyiféle a megoldás. Voltak,, akik csak faji sajátságot akartak látni és a zsidó faj szívósságát (zahigkei) emlegették. Hoppe, aki antialkoholista, természetesen az egyedül üdvözítő antialkoholizmust hozza fel. Mások megint csak szociális és milieü okokat láttak fennforogni és a zsidóság nagyobb intelligenciájára és gondosságára hivatkoztak. Az igazságot itt is, mint majdnem mindenütt a k&éputon kell keresnünk. Az abstinenciának, amely főleg a gyermekhalandóságot szállítja le, mert megengedi a gyermeknek anyatejjel való táplálását, kétségenkívül nagy szerepe van, a syphi'isnek ritka volta az élveszületések arányának kedvez. A házasságon kívüli születek kevesebb volta bizonyos fokig eliminálja a gyermekek szándékos vagy indclens, esetleg kényszerült elhanyagolását. De egyik sem kizárólagos tényező. Az alkoholizmus tekintetében már a skandináv példára hivatkoztunk, ahol dacára az általános abstinenciának, mégis kisebb a zsidó gyermekhalandóság. Viszont Magyarországon például, 1913-ban több mint 2000, az összes zsidó születek körülbelül 10 százaléka, volt törvénytelen. És ha ezek jókora hányadát, nem is vesszük szószerint házasságon kívülinek, hanem az északkeleti vidék egyes zsidóinak a polgári házasságot negligáló mulasztásának, még mindig elég tekintélyes hányad marad a ténylegesen illegitim gyermekekre. Ugyancsak láttuk Newyork példáján, hogy azonos szociális és lakásmiliö dacára, mennyivel kisebb a zsidók halá'ozása, úgy hogy ezek után még mindig fel kell vennünk egy faji együtthatót, az átöröklést. Nem kell vitálistává lenni, hogy iá dispoziciók különbségét, az átöröklés ereiét elismerjük, mindennapos tapasztalat tárgya, hogy az egyik előtt örökre rejtve marad, hogy rozsdás szögbe lépett, inig a másik belehal, hogy egyik ember, és nem mindig az erősebbnek látszó a betegségek halmazát heveri ki, míg a másikat, néha óriást, elvisz egy tüdőgyulladás.

Ezek után rátérhetünk a szellemi részre, vagyis a zsidóság psycho'ogiájának, ethikájának és világnézetének vázolására, kultúrértékének megállapítására, de előbb felelnünk kell mielőtt ezen fejezetekre áttérnénk, az előadásunk folyamán

felvetett azon kérdésekre, milyen is-tehát a zsidó typus, egységes-e a történelmi zsidó faj, vagy nem?

VI. Az általános zsidó typus.

A zsidók általános testi typusát libot a következőképem jellemzi. (A lelki jellemzéséről később szólunk): „Testileg a zsidók általában hajuk és szakálluk fekete színe, hosszú szempil-lájuk, nagy élénk sötét szemeik, fakó arcszínük, és erősen haljott orruk által tűnnek ki“ — majd megemlítve a szőke, vörös és színes zsidókat, idézi Noit és Glidon véleményét, akik hosszas tanulmányozás után arra az eredményre jutottak, hogy, minden zsidónak azonos vonásai vannak. “

Ezt a jellemzést nagyjában és egészében (az orra vonatkozó rész nélkül, amelynek tarthatatlanságát számszerűleg megcá—foltuk és amelyet természetesen Ribot nem controlleált elfogadhatjuk, de még ki kell egészítenünk ezt azzal, hogy a zsidók általában rövidfejűek, középterműek, és utalnunk kell a jellemző zsidó arckifejezésre és arcvonásokra, amelyeket csak fotográfálni lehetne lerni nem, épp a jellemző voltuk miatt, és amely, mint Judt Nikoluccitól idézi, „e il risultato trasmesso da padre al figlio del sentimento di uno stato moral'e e civile senza esempio mella storia — Atyáról fiúra átvitt a történelemben példátlan fokú morális és társadalmi érzés eredménye“ és a melynek állandó voltát nemcsak a fent idézett szerzők, hanem többek között Helvardt, Jakobs, Stratz, Andree, Sombart is megerősítik; akik megállapítják, hogy ezen arckifejezés még a vegyes házasságokból származó utódoknál is dominál, ami a Mendel-féle törvény értelmében érthető de amelynek ellentéte is épp annyira lehetséges.

Egy bizonyos, hogy úgy a régi ásatásoknál felszínre került ókori reliefeken, mint a középkori képeken ugyanazt a zsidó typust látjuk mint ma. A zsidó typus állandósága, úgy a testi, mint; a szellemi typusé különben is mindennapos tapasztalat tárgya. Ottó Julius Birbaum Princz Kukuck-ját dacára annak, hogy gróf és dacára annak, hogy zsidó származásáról ő maga mit sem tud, élesszemű ezredese mindjárt zsidónak ismeri fel, amint a zsidót utánozza és meg is jegyzi neki: „Lessen síe das Einjahri-ger Huart, Sie treffen den Tonfall zu gut!“ E tekintetben az a, negatív bizonyíték, hogy némely zsidót mással tévesztenek össze, nem lehet döntő. Elvégre az állatviágban, ahol jobban kialakult typusok vannak, is össze lehet tévesztetni némelyik egyedet egy másik fajbelivel. ·

Mint már említettük, sokan, így Broca és Chamberlain is a szefárd zsidót külön fajnak vették, illttőleg csak őt ismerték el

szemitának, míg az askenáz typust árjának vették. Nem akarunk most arra kitérni, hogy a szemita elnevezés Luschan cáfolatai után megilleti-e a zsidókat, csak egyszerűen azt állapítjuk meg, hogy a szefárd és askenáz zsidó egy fajhoz tartozik. Judt, és mások pontos vizsgálata megállapította, hogy koponyaindexük, testmagasságuk átlaga ugyanolyan, mint az askenázoké, hogy közöttük is épp oly gyakori a világosabb hajszín, mint askenáz testvéreiknél, és, hogy a környező lakosságtól mindenütt jobban különböznek, mint egymástól. Ami különbség közöttük van, az nem más, mint a miliőkülönbség következménye. Arcuk nem olyan megviselt, szenvedést kifejező, vonásaik harmonikusak, mozdulataik nem oly agitáltak, tekintetük nyíltabb, szabadabb, beszédük rythmikusabb, egész lényükön bizonyos egyensúlyozottság látszik, megjelenésük derűsebb, emberibb. Igen, mert ők a középkor minden borzalmától mentesek maradtak. Spanyolországba való száműzetésük után a szabad keleten telepedtek le és itt szabadon ábrándozhattak Andalúziáról ép úgy, mint őshazájukról, sóhajukat nem leste meg senki, hátuknak nem kellett meggömyedni, arcukat nem kellett „Tarquin előtt megcserélni.“ Szerintem nem a külön typust látja meg az ember a szefárdban első tekintetre, hanem biztosabban látja, hogy zsidó. Pár ilyen jelenetre emlékszem. A Poliklinika szemrendelésén 1915-ben, amikor Budapest proletársága, a monarchia minden nemzetsége, köztük nagy számú galíciai menekül* betódul, szemem megakad egy kopott ruhájában is méltóságteljes asszír arcú alakon. Wie heissen Sie? kértem tőle, Intrátor Leó hangzik a felelet. Vagy jártam a Stefánia szövetség gondozónőjével Angyalföld tömeglakásait. Egy ilyen helyen szintén feltűnt, az egyik egyén szabályos arca, fevillanó szeme, nyugodt beszéde — az Alfieri nevet viselte. v

VII. A faj egysége.

Történt-e számottevő keveredés a zsidóknál történetük folyamán? A kérdést nehéz eldönteni. Oly nagy időtávolságokról van szó, ahol minden ködbe vész. Hiszen még abban sem egyeznek meg a tudósok, hogy a ma már kikristályosodott fajok közös vagy külön eredetűek-e? Van aki egyáltalán csak variációt, válfajt ismer el. Az ókori keveredést nem zárhatjuk ki és úgy kell felfognunk a zsidót, mint egy a hethiták, arameusok és az ókori középázsiai népek közötti eredőt. Az asszíroktól, babyloniaktól, egyiptomiaktól inkább csak nyelvüket és kultúrájukat vették át, azaz inkább velük egy forrásból merítettek. A kezdetleges héber-belüknek és a sumir ékirásnak rokonsága kézenfekvő. De már a testalkat, különösen a koponyaalkat, orr, anthropologijailag eltér tőlük. Ha nagy vonásokban akarnók csak őket besorozni, úgy azt

kellene mondanunk, hogy a fehér fajok götétebb testszinü osztályába az u. n. melanochroák csoportjába tartoznak. Bizonyos azonban hogy ez a keveredés már legalább 3000 év előtt folyt le “és azóta a zsidó typus nagyjában és egészében állandó. A biblia szeretetet parancsolt az idegennel szemben, mert „hisz idegen voltál Egyiptom földjén“, de tejes értékűnek nem fogadta be őket. Egész harmad, negyedíziglen. Félt, hogy a nehezen és alig kiirtott bálványimádás újra lábra kap. Mózes etiltja a földbirtokkal rendelkező lánynak az idegenhez való férjhezmenetelt. Jacobs, a newyorki zsidó statisztikai intézet nemrég elhunyt igazgatója, egyik legelismertebb kutató ezen a téren, megemlíti, hogy 200 évvel a keresztény időszámítás előtt keletkezett Misna 200 tudósa közül 8, a pár évszázaddal később keletkezett Talmud 2000 tudósa közül pedig egy volt az áttért származású. Az Ezra idejében és egy Nürnbergben 1349-ben megejtett népszámlálás szerint a kohaniták, vagyis az Áron törzsbeliek számaránya nem változott.

Visszatartotta a keveredéstől a zsidókat isteni kiválasztottságukba vetett szilárd hitük is, A keresztény középkorban azután mindkét részről igen erős tiltó rendeletek akadályozták meg. De meg a pszichológiai lehetősége sem igen volt meg a fajkeveredésnek. A zsidó hit élénk volt, a bölcsőtől a koporsóig a hálósobán át uralkodott. A kereszténynek pedig milyen előnyt nyújtott, ha felvette ő is a sárga foltot, ha egyházából, céhéből, rendjéből kiüldözték, hogy úgyszólván vogelfrei volt. Ha talán egy-egy nagyobb kölcsönös szenvedély mindezekén túl is tette magát, általános, a faj összetételére befolyással bíró nem lehetett. Viszont a zsidónak is természetes avarzióval kellett, hogy viseltessen üldözője iránt. Több asszimiláns szerző épen ezen, a különféle zsinatok által megismételt tiltó rendelkezések nagy számából akar arra következtetni, hogy a középkori áttérések száha sem lehetett csekély, mert hisz különben nem tiltották volna el annyiszor. Ezt kissé furcsa logikának tartjuk. Minden büntető törvénykönyvben bent foglaltatik, a vérfertőzés és természetellenes fajtalanság büntette és azt a kódexek minden egyes újabb megfogalmazásánál újból beleveszik. Nos, ebből azt következtessük, hogy ezen bűnök az európai népeknél nagyon el vannak terjedve, mert hisz különben nem tiltanak el? A bürokratikus felfogás azt tartja, quod non est in actis, non est in mundo. Ami nincs bent az iratokban, nincs bent a világban. Ez a következtetés, úgy látszik, annak a megfordítottja akar lenni. Hiszen a törvényhozónak minden, még oly extrém esetre is gondolnia kell, hogy netaláni előfordulása esetén a megfelelő szakaszt alkalmazni lehessen. A középkorban csak a kazárok — áttéréséről tudtak, de az ethnikai beolvadásról nincsenek bizonyítékaink.

Ellenben a ghettó falainak leomlásával tagadhatatlanul tért

nyert és lendületet kapott a vegyes házasság is. Magyarországon 1914-ben az összes zsidó házasságok száma volt 6.289, ebből 550, (vagyis az összes házasságok 8.8 zúza l éka volt a vegyes házasság és az ebből született utódok asszimilációja folytán a .zsidóság vesztesége 59 % volt. (Stat. évk.) Magyarországon ez a szám még nem oly óriási, noha elég jelentékeny, de az egyes nyugati városokban, pl. Berlinben az összes zsidó házasságok 35 -40, Hágában 83%-át (!) is eléri. Ez a nagyszámú vegyes házasság feltétlen veszteség a zsidóságra, de annak faji összetételére nézve nincs befolyással, éppen mert a gyermekek az esetek túlnyomó többségében a zsidóságon kívül neveltetnek fel. Ugyanígy áll az áttérések kérdése is. Itt is elég nagy a veszteség, kivált a nyugaton, de fiai hatást nem igen éreztetnek, mert tapasztalat szerint eizek az áttértek mint a bolygók mozgásának céntripetális hatásaként levált holdak, kiválnak a zsidóság testéből és talán csak keringenek az anyabolygó körül — nem oly szívesen fogadtatván be az általuk annyira óhajtott új világűrbe, — de vissza nem igen térenk oda. Sokan azt is állítják, hogy eme vegyes házasságok nagyrészt terméketlenek, mert míg a zsidóságnál átlag 1000 létekre 36 szaporodás esik, addig a vegyes házasságok közül csak 15. Ez a tény azonban nem okvetlenül vezethető faji okokra vissza, mert egyrészt ma már az igazi hibridek (korcsok) terméketlenségének dogmája is megdőlt és az európai, de még a többi világrészbeli fajok között sincsenek oly mélyreható különbségek, hogy korcsokat hozzanak létre, másrészt pedig ne feledjük, hogy zsidók részéről vegyes házasságot a legasszimiláltabb rétegek kötnek, ezek pedig épenséggel nem riadnak vissza a születési arányszámok mesterséges megrendszabályozásától sem. A vegyes házasságok ellen, küzdhetünk zsidó nemzeti szempontból, hivatkozhatunk arra, hogy a színtelenítés, a kiváló tulajdonságok elnyomása nem lehet kultúrérdek sem és hogy a fajnemestést mindig csak vagy ugyanazon faj legkiválóbbjaival, vagy legközelebbi rokonaikkal végeztessük, de ha tudományosan még teljesen be nem bizonyított tényekre hivatkozunk, vagy azokat önkényesen magyarázzuk, diskreditálhatjuk nem annyira a tudományt, mint az érvek komolyságát. Egy dolog úgyis evidens, hogy eme még ma is nem túlnagy arányú keveredés óta csak egy-két nemzedék múltván el, ennek hatása a zsidóságon embertani szempontból semmiképen sem érezhető.

VIII. A zsidóság lélektana.

A zsidóság pszichológiájáról az eddigi módon vagyis objektív vizsgálatokra hivatkozva, megállapított tényeket és kísérleteket felsorolva, sajnos nem beszélhetünk. Nem, pedig azért, mert a

pszichológia csak most lépett arra az útra, hogy eddigi mestereit a spekulációi és metafizikát elhagyva az élettannal társuljon és természettudománnyá váljék és csak most kezdi eszközének a kísérleti lélektannak módszereit kidolgozni. Egyszóval az objektív pszichológia csak most van kialakulófélben. Ismerünk ugyan már egy 1791-ben Christian Schmidtől megjelent könyvet, amely az *Empirische Psychologie* büszke címét viseli. De ez azután olyan empíria is, amely relative nem sokban különbözik az Albertus Magnusétól, akit azt állította, hogy a gyémántot olyan bakkecske vérében lehet feloldani, amely leőése előtt petrezselymet evett és vizet ivott. Már pedig, ha van tudomány, amelynél a kísérletező teljes tárgyilagossága és elfogulatlansága nélkülözhetetlen, úgy éppen a lélektan az. Nem marad tehát más hátra, minthogy általánosan foglalkozunk csak a kérdéssel és tényleg csak az empíriára és megfigyelésekre hivatkozva soroljuk fel a zsidók egyes pszichológiai tulajdonságait, nem állván még megfelelő számú tudományos adat rendelkezésre, amely osztályozást pedig, . < “i amely iskolai bizonyítvány alapján akár íajlélektan következtetéseket levenni, szintén nem lehet teljes értékűnek elfogadni. A vázolás természetesen csak nagy vonásokban,, szinte színpadi kontúrokban történhetik csak.

a) Az értelem.

A zsidók nagy értelmiségét, intelligenciájuk magas fokát s mindenki, még az antiszemita is elismerik, legfeljebb eredetiségüket tagadják meg. (Erre majd a zsidóság kulturértékének tárgyalásánál felelünk,) vagy csak praktikus téren ismerik el. Ezzel szemben a tény az, hogy a zsidó nép értelmessége úgy a praktikus élet, mint az elvont fogalmak terén kiváló. Ezt a tényt többek közt az is bizonyítja, hogy úgy a közgazdasági élet, a kereskedelem és ipar minden ágában, mint a legelvontabb tudományok terén, minő pl. a matematika és filozófia, számarányukat messze felülmúló kiváló képviselőik vannak. Ez az értelmiség nem kizárólag zsidó tulajdonság, de átlaga a zsidóknál gyakoribb. Mint mindennek, ennek is megvan a természetes magyarázata. A ghettóban minden téren, így a házasság terén is kizárólag a rabbinikus törvények uralkodtak. Ezek pedig elítélték a pénzért való nősülést és házassági kritériumnak úgyszólván kizárólag a leendő férj tehetségét tekintették. A Talmud a házasság szempontjából ajánlatos családok osztályozásánál a tudósokét teszi első helyre. A tehetséges egyén volt tehát a legfőbb házassági ideál és így

kiválónvá fejlett. Amikor a ghettó korlátai leomlottak és a modern gazdasági élet, a kapitalizmus kezdetét vette, a zsidók eme világra hozott tehetségükkel hamarabb léphettek sorompóba, mint a hosszas háborúk, jobbágytság, más eugeniai tényezők követése és egyéb okok folytán elmaradt szomszédaik.

Innen van az, hogy Németország számbelileg kicsiny zsidósága is egyszerre mutathat fel egy praktikus kiváló Rathenaut, és egy elméleti gondolkodó Cohent, Olaszország egy Luzattit és Lombrosot, Magyarország egy Chorint és Kármánt stb.

b) A szellemesség.

A zsidók szellemessége sokat dicsért és talán még többet ócsárolt faji tulajdonság. Lesznai Anna írja, hogy ismer zsidókat, akik nem mernek nem zsidó társaságban szellemesnek „túlokosnak” látszani. A zsidók szellemessége tagadhatatlan. A szellemesség pontos definícióját nem tudnók adni, inkább csak körülírhatjuk. A szellem, a gondolkodás gyors működése, valamely kérdésre a szöveget fejen találó gyors felelet adása, az ellenfél elevenjének gyors kikapintása és gyorsan alkalmazott vágás vagy viszontvágás. Szellemes az az anekdota, amely Máj monidesről maradt fenn. Egy orvos kortársa bemutatott neki egy egyént, kit ő állítólag született vaksága dacára épen most gyógyított ki. Majmonides színes tárgyat vett elő és úgy kérde meg a beteget, hogy milyen színű az. Piros, feleli a beteg. Mire Majmonides kortársához fordulva rögtön megkérdezte, hogyan ösmerheti ezen egyén fel a színeket, ha vakon született? Hasonló anekdoták minden nagy emberről maradtak fenn és kivált a franciáknál gyakoriak. (Innen az esprit szó is.) De a zsidóknál ez is gyakoribb tulajdonság, mert a zsidó asszociációja gyorsabb, különösen a motorikus képzettársítás.

Ez magyarázza meg a zsidó sikerét oly téren, ahol gyors képzettársításra, magát gyorsan való feltalálásra van szükség. Egy szóval, ahol intuíciót kívánnak, mint az orvostudományban, ahol természetesen csak sok tapasztalattal, éles megfigyelőképességgel együtt értékesíthető, a újságírásnál stb. Az asszociáció gyorsabb kifejlődésében a faji tulajdonságon kívül a városi életnek, amelynek gyors tempóban rohanó élte gyorsabb gondolkozásra kényszerít, is szerepe van — már pedig a zsidó régóta kiváltképpen városlakó — azonkívül a nagy talmudi és más hitviták is hozzájárultak. Megtartásukban viszont a józanságnak van nagy szerepe, mert az alkohol élvezete kezdeti szakában gyorsítja ugyan a képzettársítást, de később annál inkább lankasztja, illetve a belső asszociációkat külsőkkel pótolja.

A szellemességtől szigorúan meg kell különböztetni az úgynevezett szellemeteskedést, a mindenáron szellemesnek látszani akarást, amely a tulajdonképpeni szellemességet

nélkülöző, és csak gyorsabb képzettársítással rendelkező általános sajátsága.

c) A motorikusság.

A motorikus képzettársítás tulajdonképpen három, ha nagyon gyors egymásutánban is lezajló, de mégis időbelileg is el- » különíthető mozzanatból áll, u. m. a) a figyelem megragadása (Aufmerken) b) a tulajdonképpeni asszociáció és c) a cselekvésből. A reakció lefolyásában azután a kiváltó elemeknek, a kiváltó és kiváltandó elemek egymásközötti viszonyának és a kiváltandó elemeknek van szerepük. (Ziehen: Erkenntnistheorie.) Pld. ha valaki tú hegyével közelít felénk, akkor a) azt észreveszünk, b) a szúrás képzettársítása jelentkezik, mire c) elhárító mozdulatot teszünk. És inkább asszociálunk a tőről egyrészt a szúrásra, mint a vágásra (kés), vagy a szabóra. Ezen elemzést azonban csak sématiszálva szabad vennünk, mert tulajdonképpen sokkal finomabb és bonyolultabb folyamatok játszódnak idegrendszerünkben le. Már most, a zsidónál úgy kell a dolgot elképzelnünk, hogy a három mozzanat mintegy összevonva igen gyorsan folyik le és a kiváltó elemek tágabb hatáskörrel bírnak.

Ez a motorikusság okozza a zsidóknak, azt ezt meg nem szokottak jogos kritikáját kihívó tulhaJngosságát is, mint ahogy ez magyarázza általában a keleti ember élenkségét beszédében, hajbókolását, egész lényének agítaltságát.

Ez' alapon értjük meg jobban Romain Rolland Mannheimer nevű alakját is, egy al művészetet őszintén szerető, de egyébként kevésbé őszinte, kevésbé mély, kissé felületes, dekadens író, akinél nem a vita tárgya fontos, hanem maga a vita, a motorikusság, a szellemi torna (Jean Cristophe I. köt.) és ezért van az, Buber szerint, hogy a művészetek terén a zsidók a legkiválóbban a zenét művelik, mint amelynek lényege a mozgási összrendezettség, a harmónia.

„Szeretném a keleti embertypust — írja Buber — ahogyan ő úgy az ázsiai ókori forrásművekben, mint a Imái Szíriáiban, indusban, vagy a zsidóban felismerhető, ellentétben a nyugotival, akít talán a Perikles korabeli görög vagy a terecento olasz, avagy napjaink németje képvisel, motorikusnak (mozgékonynak), ellentétben a sensorikussal, I(érző) nevezni. így nevezem őket azon folyamatok szerint, amelyek az egyiknél és a másíknál a lelki processzusok középpontjában áUanak, jól tudván, hogy kevernem, egyszerűsíténem és kevertet tisztává, folyékonyt merevvé, összebogozottat egyedülállóvá kell tennem.“

„A motorikus ember lélektani alapfolyamata centrifugális, (középponttól kiinduló) valamely indulat (Antrieb) indul ki lelkéből és mozgássá lesz. A sensorikus ember alapfolyamata centripetalis (középponthoz tartó). Benyomás keletkezik lelkében és

képpé lesz. Mindkető érző, mindkettő cselekvő ember, de az egyik mozgásokban érez, a másik képekben cselekszik. Az egyiknél, ha érzékel, (wahrnimmt) a tettnek élménye keletkezik, míg a másik, ha valamit tesz, az alak élményével bír. Mindkettő gondolkodik: de az egyik gondolkodása ténykedésre céloz, a másik gondolkodása a formát gondolja . . .“

„Platón szemlélődik, de csak a szemlélődés kedvéért, a zsidó próféta azért nézi Istent, hogy szavát hallja. Platon az örökkön nyugvó ideákat nézi, amit a hindu mystikus néz, az nem a nyugalom, hanem a mozgás megszűnte. Platon a dolgok lényegét Eidosnak, azaz alaknak nevezi, a kínai filozófus a dolgok lényegét Tao-nak, azaz pályának hívja.“ (Dér Geist des Judentums.)

Ez a motorikus élenkség magyarázza azután, hogy miért kapható a zsidó oly gyakran minden újra, miért fejlődött ki nála minden kritikája, szétbontó tehetsége dacára a cupiditas novarum . rerum, az új dolgok utáni vágyakozásnak szelleme. E tekintetben a latin fajokkal rokon. (Anatole France, hazáját a forradalom és a filozófia klasszikus földjének nevezi.) Ennek köszönheti sikereit közgazdasági és társadalmi téren, de ezzel vontta magára a „destruktivság“ modern vérvádját is. Hogy ez nem tény, ezt majd az államellenes bűncselekmények statisztikájával fogjuk bizonyítani.

d) Az emlékezet.

Az emlékezet az intelligencia szinte kiegészítő részét képezi noha lényegileg függetlenek egymástól. A kereskedő, a tudós nem boldogulhat nélküle. Különösen a talmudtudósnak, a papriak, ki egy személyben bíró, és ügyes-bajos dolgokban tanácsadó is volt, volt rá nagy szüksége és tényleg a zsidók között valóságos virtuózjait látjuk az emlékezőtehetségnek. Van olyan u. n. „Sath-pollak“ (talmudtudó lengyelországi zsidó) aki a talmud minden szavát kívülről, sokszor kommentárjaival együtt tudja. Ez terjedelemre nézve körüibe'ül egyértékű azmal, mintha valaki a régi Pallas lexikon minden kötetét mondaná kívülről fel, vagy talán még nagyobb.

e) A fantázia.

A zsidóság fantáziáját sokan tagadták. Lehet-e egy olyan józan, számító népnek fantáziája? — mondták. Nos, nem eléggé gyakorlatias-e az angol, az amerikai, a német. És vajjon ki merné egy H. G. Wells, egy Conan Doyle, egy Edgar Allan Poe, egy Hans Heinz Ewers fantáziáját, a régi nagy mesterekről nem is szólva, megtagadni? Ha csak példákkal akarnók megcáfolni, elég lenne pár tucat zsidó író felsorolni, de miután általánosságban hangzott el a vád, hogy „Les sémites n'ont jamais eu de mythologie“ (a sémitáknak sohasem volt mitológiájuk), a zsidó néplelek alkotásával kell felelnünk. Arról a szofizmáról most nem beszélünk, hogy, ha a zsidóság tényleg nem teremtett semmit, mindig csak

kölcsönként, vagy közvetített, miért támadták annyiszor racionalizmusa, „utilizmusa“ anthropomorphismusa (a szellemi dolgok és főleg Istennek emberi tulajdonságokkal való felruházása, emberi alakban való elképzelése miatt,) arra sem térünk ki, hogy eme vádak igazak, vagy túlzottak-e, hanem csakis a fantáziát illetőleg fogunk a zsidó, teremítő néplelek alkotásaira rámutatni. A „Der Born Judas“ c. gyűjtemény hat vaskos kötetben sorolja fel a zsidók minden koron át teremített és aszerint is osztályozott mon-dáit és legendáit, de ilyen gyűjtemények különben is nagy számmal vannak. Goldzieher külön könyvet szentelt a zsidók mythosának. (Der Mythos bei den Hebräern.) De ott vannak a tal-mudi aggadák, ott van a Middras és ott van a zsidó mysticismus könyve, a Zohar, a Raziél hamalach (arkangyal), a Széfer Hajecirath, A teremítés könyve és így tovább. Ott van a myszticiz-mus főforrása, amelyből a keresztény skolasztikusok és Paracel-sus is sokat merítettek, a Kabbalah és végül ott van a mai csö-kevényességében is impozáns igazi zsidó népmysticismus, az u. n. chaszidizmus, alapítójával a XVIII. századbeli Baal Sém-mel (a szent név birtokosa) és még ma is élő több képviselőjével. Nem-csak, hogy a zsidóknak *volt* mythológiájuk, hanem *van*, él talán csak lappangva, de el nem aludva ma is. Meg vagyok róla győ-ződve, hogy pé'dául Henal nemes alakja, akire tényleg ráillik Aranyak Széchenyiről irt jellemzése, hogy „nőttön-nő és ra-gyog tiszta fénye, amint térben és időben távozik“ a keleten fél-lig-meddig már is mythologiai alak számba megy és qui yivra, verra, 50 év múlva, talán egészen azzá lesz. A felvidéki magyar zsidóság Kossuth daliás alakját is mythosszal övezte.

Mi a mythos lényege? Platon meghatározása szerint valamely isteni ténykedésről, mint érzéki valóságról való híradás (Buber után.) Nos ki hozta még le gyakrabban istenét a földre, ki jelentette meg a csipkebokorban, ki beszél gettette el barátságosba ban embereivel, mint *a* zsi-dók? Ne az eredetiség után kutassunk, modem felfedezéseknél, mint a vérkeringés, mint a darwini tanok, mint az átöröklés kér-dései is, látjuk, hogy a szerzőség vitás, hogy gyakran több, mint hét város versenyez érte, hát még ott, ahol a korok úgy borulnak egymásra, mint a látóhatár pereme a földre. Hiszen azok, akik az összes emberi fajok közös eredetét állítják, éppen á minden nép mythosában megnyilvánuló lélektani megegyezésre utalnak. A Szép Magelona című népmondának több, mint száz változatát ismerik, tessék pályadijat kitűzni, hogy ki a szerző! Különbjén is igazat kell adnunk Bubemek, aki azt mondja, „Teremteni annyit tesz, mint az elemeket önmagunkban összegyűjtenünk és egysé-ges képpé olvasztanunk és nincsen más hozzáférhető önállóság, mint az alakítás. Történelmileg nem az a döntő, hogy hol talált valaki „motívumot“, hanem, hogy mit alkot belőle.“ És a tény a fontos. A zsidó mythos ma is él. Peszach első két estéjén kiké-

szítik Élijahu próféta poharát, a nyugati zsidó symbolizálva, a keleti *hiszi* a megjelenést. És hány ilyen legenda képződik ma is Élijahu prófétáról, aki mint Harun al Rasid álruhában, szegénynek öltözve jár a nép között és aki a szegény emberek barátja, tanácsadóba. De meg ott van a zsidó mythosz jellemző oldala, a páthosz. Az elérhetetlen utáni törekvés, a képtelenség utáni vágy. Az abszolút jó, az abszolút igazság kívánsága, ott van az egység utáni törekvés, az ősökra való visszavezetés ösztöne, amely fokozatosan a monotheismust hozta létre. Útvesztőbe kerülénk, ha többet is akarnék e tárgyról mondani, akit érdekel, az a zsidó és más irodalomban bőséges forrást találhat.

A zsidók fantáziája azonban nemcsak a mythosban nyilvánul meg, de népmeséiben, népdalaiban, stb. is megnyilatkozik. A Keleten közkézen vannak az u. n. „Maaszeh“-k (történet, mese) és „Szippurim“, a szentek életét tárgyaló (elbeszélések) pár fillérért megszerezhető füzetek. A népköltészet egyéb termékei, mint népdalok, vallásos énekek, ódák, bordaiok, stb. is elég nagy számmal szerepelnek. Mig a bibliai költészetben inkább a gondolat ritmus uralkodik, addig a mai alakokban a rímek minden fajtájával ta'álkozunk. Mig nemrég a népköltészet nyelve főleg a jiddis volt, (bár a héber is megtartotta szerepét) addig újabban ismét a héber kezd elterjedni. A népdalok tárgya csakúgy, mint a többi népeknél főleg a szerelem. De ezen dalok mégis abban különböznek, hogy igen sokszor nem annyira a daloló lyrai érzelmeit, mint inkább a szerelmet magát éneklik. Ritkán beszélnek első személyben, inkább a harmadik személyt használják. Nincs meg az a virágos nyelv sem, mint például a magyar és, török népköltészetben, amint azt keleti fajtól elvárni lehetne, hanem annál nagyobb szerepe van benne a természetnek. Az összehasonlításnál gyakran szerepelnek a biblia, vagy a zsidó népmondák alakjai. Amo Nadel közöl szemelvényeket a „Jude“ első évfolyamában. Vannak közöttük olyanok, amelyeket németre átírva a felismerhetőség veszélye nélkül be lehetne a „Schöne Müllnerin“ ciklusába csempészni és amelyek csak úgy kíváncsoznak Schubert zenéje után, noha melódiákban a Keleten éppen nincs hiány. Egy ilyen bájos, a népdal minden logikátlanságát feltűntető példányt és annak hevenyészett magyar fordítását itt adjuk:

Unter'm Schloss Perehos
Steiht Esther, die Grine
Esther steiht, drr Choss'n geiht
Meinl sie: — Awrohom ovinü.
Vollt sie wiss'n, wer dös is
Wollt sie zü ihm wink'n
Wollt sie kab'n a Glésele Wein
Wollt sie zü ihin trink'n.

Perehos vára alatt
All a zöld Eszter
Eszter áll, s ahogy megy a
lagény
úgy véli, Abrahám ösatya
' lépdegél.

Ha ő tudná, hogy ki az,
Úgy neki intene,
Ha volna egy pohárka bora
Úgy ráköszöntene.

Wollt sie ha'n a Wegele in
Pferdt
Wollt sie zu ihm leifn
Wollt sie habn a Säkele Geld
Wollt sie ihn abkeifn

Ha kocsija. lova lenne,
Rohanna hozzá sebtiben
Ha volna egy zacskó pénze.
Megvenni őt mentoben

A legszebb szerelmi lyra azonban kétségtelenül a bibliai „Énekek Éneke“, sajnos, azt is az a tragikum érte, hogy zsidó és keresztény kánoni részről egyaránt szimbolizálására fogták.

A szerelem mellett gyakori tárgya a népköltészetnek, a szenvedések, elnyomatás miatti panasz és vágyódás az őshaza iránt. Mintha Heinenak Juda Halévi jellemzésére irt sorai: „Jene die dér Rabbi liebte, War ein traurig apnes Liebchen, Dér Zerstörung Janunerbildniss, Und sie hiess Jerusalem“, az egész zsidó népre illene. Földi szerelmei mellett ez volt az a Priijcesse Lointine, az a „Napkeleti Királykisasszony“, akihez sóhajai szálltak.

g) A kombináció.

A kombináció alatt azt a képességet értjük, amely bizonyos számú részletekből zárt egészet képes alkotni.

Az alkotandó egész beosztása szerint és a részletek számához és milyenségéhez képest, fog a kombináció nehézsége kialakulni. (Moede.) Tulajdonképpen már az összeadás és szorzás is kombináció, mert itt is meglévő részekből, összeadandókból és szorzókból zárt egészet, összeget és szorzatot alkotunk.

Ha csupán adott részekkel kombinálunk, úgy ezt receptív, megtartó kombinációképességnek, míg ha ezen részekhez pótolnunk kell, úgy már produktív, termelő kombinációinak nevezzük.

Kombinál például a gyermek, amikor a Richter-féle kockákból különféle épületalakokat állít össze. Ha ezt csak rajz után végzi, amikor minden részlet adva van, úgy ez receptív kombináció, de produktívvá válik, ha a rajz nincs teljesen befejezve és ő mégis zárt egészet „épít fel“, vagy eltér a rajztól. Ilyenkor már a fantázia is működik. \ * -

Kombinál azonban a felnőtt is. a kártyánál, az üzletkötésnél, a sakkjátszásnál stb.

A zsidók kombinációs képességét legjobban ta'an a sakkjáték művészies kezelése jellemzi. E téren elvitathatatlanul övék a palma.. Ez egyúttal szintén egyik bizonyíték arra, hogy értelmük nemcsak praktikus téren fejlett.

h) A tépelődés.

Eredeti zsidó tulajdonságnak tartom még, azt a fő'eg a szlával okon örök tépelődést, önmarcangolást, kétségek és hit között való ringást, amellyel főleg Perec alakjainál találkozunk, továbbá az erős analitikai képességet, amely a kritikát kifejleszti, amely a dolgok reális oldalával szinte egyidejűleg, láttatja

meg az árnyoldalt is.. Ennek köszönhetik a zsidók az *úgynevezett* tradíciótlanság kétes értékű hírnevét. Nem *tradíciótlan a zsidó*, sőt egyik jellemző oldala a konok, sokszor érthetetlen hűség, de időre van szüksége, amíg a tradíció nála kifejlődik, amig értelme meggyőzi a tradíció helyérvoltáról, vagy az érzés és értelem harcában az előbbi győz.

i) Az akarat.

Az akarat — Ziehen szerint — nem más, mint igen nagy energiával kisugárzó gátlás nélküli, vagy csak kevésbé gátolt képzet. Az akarat pszichológiai megemlékezésénél figyelmen kívül hagyjuk az akarat szabadságának filozófiai kérdését. A zsidó világfelfogás, amint ezt a következő fejezetben kifejtjük, mindenesetre az akarat szabadságának alapján áll.

A zsidókat már a biblia keménynyaku népként (ám kese óréf) említi meg, ilyennek ismerjük Tacitus és Josephus Flavius leírásaiból is, de tulajdonképpen a zsidóság egész története, annak úgy fényről, mint a még több véres időkről beszélő fejezetei nem mások, mint a zsidó nép *élni akarásának* története.

Ha igaz Feuerbach homotheismusa, úgy bizonyítékát kell ezen erős akaratnak a zsidóság istenfelfogásában is látnunk, mint akinek istenéről joggal mondja Heine, hogy ist kein Lämmeschwanzchen.

Annál csodálatosabbnak látszanék, ha nem lenne meg a természetes és szomorú magyarázata ennek is, hogy a modern zsidó, helyesebben zsidónak csúfolt irodalomnak oly sok a nyafogó, werthereskedő, világfájdalmas képviselője. E művek íróinak nincs pozitív művészi, hőseiknek élet, — műveiknek — irodalmi vagy más célja. Kitalálták, hát a l'art pour l'art elvét, de amit adnak, minden csak nem művészet.

Nem kell nekik a kép, hacsak nem a színekép ibolyántúli színeit adja vissza, a szobor, ha egyszerűen plasztikus és nem pózol, nem kell a vers, ha azt közönséges halandó megérti, a nő ha nem bacchász módjára szeret, muzsikának pedig csak a szférák zenéjét fogadnák el, ha kottára lehetne fogni.

Ez sem zsidó specialitás, inkább nyugati dekadencia, elég Baudelaire chimérás emberére (önmagára), Verlainere, Rimbaudra és minden nyelvű kiseded epigonjaikra gondolnunk, de, hogy a zsidók közül is igen sokan szegődtek ezen iránytalan irányzathoz, az maga épp oly megdöbbentő jelenség, mint a legkisebb veszélyre megfutamodók nagy serege.

Az igazi zsidó irodalomhoz és művészetéhez, amely különösen a Keleten bontja ki dicsőséges szárnyait, ezen „irodalomnak” semmi köze. Ennek szülőanyja ugyanaz a felszínes asszimiláció, amelyre, mint forrásra, — honnan annyi „áldás”¹¹ fakad — minduntalan rá kell mutatnunk. Az az asszimiláció, amely elszakítja áldozatait} pozitív népi közösségüktől, de nem tud nekik más életcélokat adni. Az ilyen énjüket vesztett írók sugározzák azután ki lebegő voltukat szerencsétlen hőseikre; alakokra, kik nem tudnak akarni, mert nem tudják, hogy mit akarjanak.

j.) A racionalizmus

A racionalizmus, az észszerűségnek szinte ad absurdum vitt elve sem kizárólagos zsidó tulajdonság. Gondoljunk csak például a forradalom korszakába eső Béranger „Juif Errant” (Bolygó zsidó) azon sorára, amikor azt mondja „Ce n'est point sa divinité, c'est l'humanité, que Dieu venge”. (Nem isteni, de emberi sérelmét akarta megbosszulni.) Azaz a francia racionalizmusnak még a legendában is észszerű megokolásra volt szüksége. De A ez a tulajdonság is túlzásig van a zsidónál kifejlődve. Természetes érzelmeit is szégyellt szinte, és igyekszik azt megokolni. Szerelmes egy szegény lányba és annak házias erényeit fejtegeti. Több zsidó katonát ismertem, aki minden érdek nélkül, tisztán lelkesedésből önként jelentkezett a háború elején, később, a nagy általános ellankadás idején mind igyekezett elhatározásának nagy külső okot adni. A zsidó iszik, de nem elégszik meg a bor dicséretivel, hanem szinte felsőbb rendeltetést vél teljesíteni. Legfrappánsabban látja ezt meg egy rendkívül eredeti stilusu héber író, S. J. Agnon „És a görbe kiegyenesedik” című pompás novellájában. Az elbeszélés hőse Mennaseh Chajjim egykor jobb napokat látott, de egészen a koldulásig elszegényedett. Amidőn Bnémi pénzre tesz szert, hazaindul, de szerencsétlenségére betér egy korcsmába, ahol bizony reissza magát és pénzét veszti. A pohár mellett következőképpen monologizál: „Jaj neked Mennaseh Chajjim . . ., oly hosszú ideig voltál világból száműzve és idegenek asztalánál hánykolódtál és mivel hálálad meg „amit ő neked adott” (bibliai idézet, aser natan lecha. Fordító.) És most, amikor hála Istennek megengedheted magadnak, hogy saját kenyeredet ehesd, megrabolod lelkedet- és távol tartod magad at-Stol, amit becsülettel kaphatnál? Hát van erre okod? Ellenkezőleg, a „ha majd jóllaktál” után, könnyebb az embernek teremtojét, áldassék ő, dicsérni, aki mindenkit táplál és eltart. Életeden át nyomott a szegénység és ezért, éppen ezért megérdemeltél egy jó lakomát. És mit érsz el a sok kifogással, már elég sokszor gyakoroltad magadnál a lemondást, kelj fel és parancsold meg a korcsmárosnak, hogy tálalj fel elibéd egy tiszteséges lakomát

és óvd meg erődet és tégy jót lelkeddel Ménnaseh Chajjim és szerezz feleségednek, Kreindl Tschaménak, (akihez mégysz, egészséges férjet. (Majd Ágnon leírja, mint indokolt meg minden egyes pohár bort, mert, hisz a Midrasban írva vagy, hogyha az ivásnál egymás „Egészségére!” üritik poharukat, úgy az Örök-kévaló, áldva legyen ő, Izrael bűnét megbocsájtja, majd így folytatja):

„Majd ivott és énekelt, ivott és énekelt”: Mi haszna van minden bűnnek, bajnak? A koldustarisznya jó lesz sírban aljnak! Hisz megmondta ő: „A távolból visszatérek, és majd szerzek én nektek eleséget.“ Eleséget! Eleséget! Egész Izrael eleséget óhajt! Hé, korcsmáros ur! Te nem iszol? Nem hiszed talán, hogy fizetek? Nézz ide, itt a tarisznyám pénzzel, igyál! Én mondom: igyál, én fizetek! Hát kell, hogy örökséget hagyjak én gyermekeimre? Én már halott vagyok, halott, akinek nincs gyermeke, azt halotthoz hasonlították és a szegény ember is olyan, mint a halál. A vétek rosszabb a halálnál. Hagyd a halált, inkább legyünk vígak! Egészségedre, korcsmáros Ur, egész Izrael egészségére! A Világ Urának egészségére! Kérdjétek meg lelketeket, láttatok-e már oly szerencsétlent, mint engem? . . . Felfordított világ! A tohu vobohu világa, különös egy világ! Bocsáss meg oh Uram az egész világnak” ... és így tovább.

Az öngúny és élc.

A pszichologia kapcsán meg kell még emlékeznünk a sokak által kizárólagosan zsidó tulajdonságnak tartott öngúnyról, amelynek legnevesebb képviselője Heine. Az öngúny, épp úgy, mint az alkalmazkodás, (ez utóbbiról a jellemtani részben fogunk szólni) a gyöngék, a védtelenek fegyvere, helyesebben fegyvertelensége, amellyel mintegy megelőzik a támadót, mert az önmaga ej tette seb nem sajog úgy, mint az idegen kézből eredő. Herbert Eulenburg, egy Heine tanulmánya kapcsán (Schatten-Bilder) megállapítja, hogy a német délvidéken, különösen a Rajna mentén eléggé el volt általánosan is terjedve, és hogy egyébként is az elnyomás szülötte. „So séhen wir ja auch — írja — unsere heutigen frei gewordenen Juden immer weniger Gebrauch von einer bittérén Selbstbespottung machen, mit dér sie einstmal vor Verzweiflung Rache am eigenen Schicksal nahmen. (Látjuk is, hogy mai felszabadult zsidóink egyre kevesebbet élnek keserű öngunyukkal, amellyel egykor kétségbeesésükben bosszul állottak saját sorsukon.)

Ugyanezen öngunyt és poént találjuk meg a zsidó közmondások nagy részénél is. Mig a közmondásoknak egy része, például: Sok mesterség — kevés áldás. Ha a vége jó — minden jó, A szegény ember olyan, mint a halott stb., mindenkinek érthető, addig azok másrészét, még a mai zsidók nagy része is inkább érzi mint érti, nem-zsidó előtt pedig úgyszólván érthetetlen, annyi

speciális zsidó ösmeretet, különösen a-héber nyelv, a Talmud és liturgia köréből tételez föl.

Egy párat a közérthetőbbek közül Bernstein és Segel gyűjteményéből (Coralnik után) felsorolunk: „Kiválasztottál óh Uram — bennünket minden nép közül — Istenem, mit vétettek Neked a zsidók!” Célzás a biblia azon sorára, hogy Isten zsidó népet választott népévé tette.) „A nemzsidó mint gyermek kicsiny, mint felnőtt nagy, — a zsidónál fordítva áll a dolog.” „A zsidó a legkisebb teremtmény, mégis mindenki megbotlik benne.” „Ha a zsidónak daganata van, nincs hozzá hagymája, ha hagymát kapott, elmúlt a daganata.” (A sült hagyma népies sebhúzásos.) „A zsidónak jobb sora van, mint a kitértnek — ő még kitérhet, de a kikeresztelkedett már nem.” Ez egyúttal a kikeresztelkedés társadalmi értékét is mutatja. Hogy mennyire öngunynak tekinti ezen közmondásokat a zsidó, mutatja a Juvenális: *Difficile est satyram non scribere* mondásához méltó következő vicce. „Ki a hős? — aki nem csinál vicceket.” Ezen önguny mellett is tudatában van azért népi méltóságának. „A zsidó akármilyen lehet — de bolond soha” — mondja. Ezen öngúnyt és csattanósságot néha még erotikus és népiesen vaskos mondásaiban is megtaláljuk.

A zsidó éle is egészen külön helyet foglal el a humor birodalmában. Valami kesernyés utóíz marad utána, nem oly derűs, játszi, mint a szabad népeké. Nem az teszi zsidóvá, hogy zsidók szerepelnek benne, hanem, a franciához hasonlatos poénje, és előbb említett sajátságai

Egészsze véve el kell tapasztalásból fogadnunk Nemecek megállapítását, hogy „die Tatsache, dass das Judentum innerhalb unserer Gesellschaft eine besondere psychische Persönlichkeit darstellt, ist unleugbar” (Ama tény, hogy a zsidóság társadalmunkban külön pszichikai személyiséget képvisel, tagadhatatlan.)

IX. A zsidóság etikája és világnézete.

Amidőn a zsidóság etikájáról és világnézetéről beszélünk, nem egyes, ha rhég oly kimagasló egyének erkölcsi és világfelfogását fogjuk ismertetni, hanem ama tanokat és eszméket fogjuk egységes képpé olvasztani, amelyek a zsidó ^vallás tanításaiban gyökereznek, amelyek a nép felfogásának váltak alkotórészeivé, a collectiv lelki megnyilvánulások, tettekbe, vagy szavakba' öntött eredményeit. Természetesen, a modern életre, a változott viszonyokra is figyelemmel kell lennünk.

A zsidóság világnézete abszolút optimisztikus. Hisz az emberiség haladásában, tökéletesedésében. Nem zárkózik ugyan el a reális tények elől, látja, hogy az ember gyarló, „mi az ember, hogy megemlékezzél róla, az embernek fia, hogy számba vedd?” —

kérdi. A Talmudban gyakran találkozunk azon felkiáltással: Achsir darah, vájjon megjavult volna-e e korszak? de ez nem gátolja hitét a erkölcsi világrendben. E tekintetben rokon a modern tudományos világnézletekkel is, amelyek az emberiség aranykorát szintén nem a múltba, hanem a jövőbe helyezik. Ezzel függ össze az örök béke kérdése is, amikor együtt legel majd a bárány a farkassal, amikor majd a bárdckból ekéket kovácsolnak és nem tanulnak a népek hadakozást. (Jesajah.) Másik nagy eszméje az universalizmus, az egyetemlegesség, hogy ne mondjuk kozmikus világnézet, amely mindent sub specie laetemilátis, az öröklét világánál néz. Mindig és mindenütt egyazon végok, erő működik. Isten dicsősége betölti a földet. Nemi ütheti meg senki kezét lenn e földön, ha azt fönt el nem rendelték. Általában az oksági kapcsolat szükségessége, a causalitás érzéke erősen ki van nála fejlődve. Innen az örök tépelődése is. Miért, hogy a jámborok sínylődnek e földön, míg a gonoszok jólétben tobzódnak — kérdi Jób és ezen causalitás fejlesztette ki azt a kevés számú pessimista szemlélődést, amelyeneket a Prédikátor könyvében és jóval később Szirach Jézus műveiben találunk. Az atyák mondásaiban is megtaláljuk azt, hogy könnyebbségére lett volna az embernek meg nem i születni, épp úgy, mintahogy Sophokles mondatja a kolonosi karral:

Legjobb sohsem is születni vagy mint ahogy (Kollarits után idézem) egy arab közmondás is azt tartja, hogy jobb állni, mint jární, jobb feküdni, mint állni és jobb halva lenni, mint feküdni — de az eltérés ott van, hogy ai zsidó világfelfogás itt is, megtalálja a kivezető utat, nem feleli azt, amit' a kolonosi vénnek mondanak, hogy ha már születél, legjobb ha azonnal visszafordulsz, ahonnan jöttél vagy amíg Voltaire Leibnitz optimismusa ellen irt Candideja végén csak annyit tud mondani cultivons nous notre jardin, műveljük a kertünket, addig az Atyák mondása azzal végzi, hogy ha már megszületett az ember, vizsgálja át tetteit és a Prédikátor is arra a következtetésre jut: a szó vége, féld az Istent és parancsait teljesítsd. Eme parancs teljesítésének, eme Isten félésnek pedig önzetlenül magának a jóért kell történnie. Ne légy, mint a szolga — mondják ismét csak az Atyák mondásai — ki jutalom reményében szolgálja urát, hanem mint az olyan cseléd, aki nem vár bért. Itt kapcsolódik be a Kaint-féle kategorikus imperativus eszméje, „a jónak önmagáért való követése. (Kant erkölcsi elveinek és a próféták tanításainak összhangjára egyébként Hermann Cohen mutatott rá.) Hogy ez nem maradt Írott malaszt, hanem átment a nép leikébe, azt főleg a chaszideusok ' tanításaiban látjuk, akiknél az'abszolút szeretet és jó utáni törekvés szinte exstázisba csap át. Volt közöttük egy zsidó Demokritos, egy „nevető bölcs“, egy Assisi szelidségű Rabbi Méirl Premislánból. Róla maradt fenn az az anekdota, hogy egy nap, mentében szomorú emberrel találkozott és mikor ettől szomorúsága

okát kérde, azt a feleletét kapta, hogy bűnei miatt fél lelki üdv elvesztésétől. Erre a rabbi megesküdött neki, hogy része lesz a túlvilági üdvben. E pillanatban szózat tudatta vele, hogy nem cáfolják ugyan meg szavát, de cserébe saját üdvét kell feláldoznia, mire a Rabbi ujjongásba tört ki, hogy most érkezett el az ideje, amidőn a jutalom minden reménye nélkül önzetlenül szolgálhatja teremtményét, mire újabb égi szózat azonnal visszaadta üdvét. (Érdekes, hogy a zsidó néplélek itt is eltért a középkori keresztény formalizmustól. Dante ugyanis Nagy Gerdegely pápa kérelmére a Paradicsomba helyezi Trajanus császárt.

A monda szerint a pápának az életfogytiglani csúzt kellett választania, csak hogy üdvösségét ezért el ne veszze. Szász Károly, Dante fordítója ki is kel eme formalizmus ellen, amely nem engedte, hogy a pápa eme nemes tetteért üdvét büntetés nélkül visszanyerje.) Ebből az universalizmusból és a jónak önmagáért való műveléséből szükségszerűen ki kellett azután Spinoza panteizmusának (Isten és a természet egysége) és amor Dei ihllectualisának. (Istennek az értelem útján való szeretete) fejlődnie. Emberi, nem, több ennél, valóságos zsidó tragikum, hogy a zsidó nép eme egyik legnagyobb fiának, majdnem a Giordano Brúnók és Savonarolák sorsában kellett osztoznia és idegen környezetben övétől meg nem értve halt meg. Különben már Ibn Gabiről költeményein is erősen érezhető eme mindenséget átölelő panteizmus.

A további nagy uralkodó eszme a humanizmus, nem a szentimentális értelmében, amit a német „Humanitätsduselei“-nek nevez, hanem az ember mindenk föltt valóságának hirdetésében, Részese ő a világ teremtésének, egyenrangú társa a Teremtőnek, Minden az emberért történik, neki teremté Isten a Genesis szerint az állatokat, „hogy szolgáljanak vala nekik.“ Az egek, «egék Isten számára — énekli a zsoltárköltő — de a földet adá az ember fiainak. Az övé a teremtés minden szinpompája és a föld minden ékessége. Nem csoda, hogy ebből az anthropocentrizmusból. (Az embernek, mint végcélnak való beállítása, az ember, Umint a világegyetem középpontja) azután anthropomorphismus fejlődött ki, amellyel, még a XIII, századbeli Zóhárban is találkozunk, és amely ellen a proféták oly ádáz harcot hirdettek, különösen annak áldozásokban való megnyilvánulása ellen. Eme humanizmusból következett azután, az ember, az emberi élet feltétlen megbecsülése, a szolga, az idegen életének is. Az abszolút emberszeretet. Die Menschenliebe — mondja Cohen — ist die religiose Form des söz ia len Verhältnisses zwischen Mensch und Menschen. (Az ember és embertársa közötti társadalmi viszonyoknak vallási alakja az emberszeretet.) A Biblia ígét, szeresd felebarátod, mint lenmagodat, mindenki ismeri, de már kevesebben, azon a Talmudban felemlített tény, hogy amikor a türelmes Hil-

leítől a zsidóság tanainak quintessenciáját kérték, ő csak azt felelé: Ne tedd másnak azt, amit magadnak nem kívánsz. Sokan így pld Nietzsche és tanítványa Maurenbrecher ama szemrehányást tették a zsidóságnak, hogy az embert egyszerűen Isten szolgájának, vak eszközének alacsonyítja le, holott ennek épp az ellentéte igaz. Az ember, azzal, hogy nem végleg determinált, nem végleg lekötött, bizonyos fokig sorsa intézője. „Minden Isten kezében van, kivéve az istenfélelem“ — mlonджа egy ősrégi zsidómondás. Már a biblia Isten képére teremtetni az embert. A Talmud szerint, a jámbor elrendel valamely történet és az örökkévaló teljesíti azt- Az emberi méltóság eme megbecsülése állotta jó ideig útját az askétizmus kifejlődésének. A nazirnak, önmegtartóztatónak, aki fogadalmat tett, hogy 30 napig nem eszik húst, nem iszik bort és nem nyiratkozik, áldozatot kellett hoznia, még pedig a Talmud Nedarim tracfalusának megokolása szerint azért, mert nem elégedett meg a törvényesen eltiltott dolgokkal, hanem önönmaga rakott magára béklyókat. Sőt azt hisszük, nem vetjük nagyon el a sulykot, ha sok racionálisnak mondott tételt, is ebből az emberi méltóságérzetből vezetünk le. Elvégre, a nép, az örök gyermek nyelven beszélve, aki mindig jutalmat vár és büntetéstől fél, a hosszú élet megigérése nem jobban összeegyeztethető-e az emberi méltósággal, mint misztikus jutalmak ígérese? A jónak önmagáért való tevése, ahova a zsidóság el is jutott, csak későbbi folyamat lehet. Az emberi méltóságból, az ember értékeléséből folyik az emberélet sérthetetlensége. És én adtam nektek törvényeket, hogy éljete velük — mondja Mózes, a Talmud pedig hozzáfűzi, de nem, hogy meghaljatok általuk. A még oly szigorú törvényeket, mint a szombat és engesztelésflhpiákat is —mcsak szabad volt, de meg kellett szegni, ha emberéletről volt szó. Az emberszeretet egyrészt nem állhat meg az egyénnél, ha gyökeret akar verni, hanem társadalmivá kell lennie, másrészt ha fejlődés-képes, ki kell terjeszkednie minden élőlényre. Tényleg azt látjuk, hogy a zsidóságnál kifejlődött a legcsodásabb szociális törvényhozás, amelyet sok helyütt a modern törvényhozások még ma sem értek el. Védi az idegent, az árvát, a szolgát, az ügvefogottat, a nyomorékot. Megakadályozza, hogy az adós földje, záloga örökre veszendőbe menjen, hogy ki magát kényszerűségből eladta, örök rabszolgaságban'sínylődjék és i. t. Magasztos erkölcsi törvényeket alkot, védi a családot, eltiltja az erkölcsteleniséget, a lopást, a hazugságot, a kárörömet, megparancsolja a szülői tiszteletet stb. Az állatvédelem első kodifikálását is itt találjuk. A fiókáival elfogott madáranyát szabadon kellett bocsájtani, tilos apaállatot fiával egy nap levágni, állatot kínozni (Caar baalé chajjim) stb.

Behozza a heti szünnapot, a szombatot! És mindezt, legalább 3000 évvel a modern törvényhozás előtt! És mindezeket az eszméken és tanításokon külső szociális színezet da-

cára, végigvonul a jellemző zsidó pathos, a szentség utáni törekvés. Az abszolút tökéletesre való vágyódás. „Szentek legyetek, mert szent vagyok Én, az Örökkévaló, a ti Istenetek“, amelyhez a Talmud hozzáfűzi, hogy törekednünk kell őt gyarlóságtól való] mentességében megközelítenünk. Ugyanezt látjuk, a szombatnál (Sabbath) is. A szombat, a nyugalom napja, a gyarlóságtól, a földi bűnöktől való megtisztulásra szánt Engesztelés napja (Jóm Kippur), a szombatok szombatja (Sabbath Sabbathon), míg a leendő ítélet napja, nap, amely teljesen szombat (Jóm, sekuló Sabbath).

Ezekből a tanokból, amelyeknek az itt elmondottak, még a dióhéjban való vázolása sem lehetnek, fejlődött ki azután a zsidóság idealizmusa, emberszeretete, szolidaritása — hiszeti Kol Jisrael aréhim zeh lazeh — magasabb értelemben véve minden zsidó felelős egymásért, hagyományos jótékonyága, szociális gondolkozása, tiszta családi élete, az életnek legfőbb jóként való megbecsülése, áldozatkészsége, vértanúságot eltűrő erős hite és a mindennapi életen-való felülemelkedettsége.

Ezek után azt lehetne várnunk, hogy a zsidóság megbecsülése általános, hogy vele szemben csak dythirambust alkalmaznak, csak elismeréssel adóznak. Ncs volt része (és van ma is) ebben is története folyamán a Zsidóságnak. Ha a: nagy emberek véleményét akarnók felsorolni, amit a zsidóságról mondtak, vagy leírtak, pár könyvtárra valót kellene lemásolnak, de annál több része volt a martyromságban, az. üldözésben a gáncsban, a rágalmakban. Ha ez csak a normális keretekben mozogna, vagy ha csak papiroson folyna a harc, nem volna érdemes vele foglalkozni, az emberek egymás közötti versengésében, eme mindennek harcában minden ellen, nincsenek regardok, érdemelismerések, a francia nép nem kegyelmez a németnek Kant és Goethe, Mayer s Robert vagy Kochnak a kedvéért! és viszont a német sem volt tekintettel Reims lövetésénél Pasteur vagy Rousseau érdemeire. Eddig tehát, ha szomorú is, de érthető volna a dolog, d!e nemi hallottuk még, hogy France Anatolet gettók volna felelőssé és verték volna be a fejét a francia paraszt fukarságáért, Meier Graefét azért, mert a német nyárspolgár tricótotl visel, vagy Richard Dehmelt, azért, mert Wagner a muehlhausei tanító tömeggyilkosságot követett el, avagy Lord Greyt, Jackért a hasfelmetszőért, Verdit az olasz lazzarpiért és i. t. A zsidósággal szemben azonban általánosítanak és eme általánosításnak azonnal levonják következményeit. Itt léhát szembe kell néznünk a vádakkal. Nem mintha, azt remélnők, hogy az antiszemitizmust érvekkel lehet győzni; érvek nem használnak érzelem ellen, gazdasági és politikai okokat pedig csakis ugyanezen az utón leKgt megszüntetni. Más okból. Elsősorban, ha a zsidóságnak úgyszólván termszetrajzi beállítást adjuk és eddig legalább a fajelmélet alapjára helyezkedtünk és nem hallgattuk el a fényoldalak mellett a

szomorú tényeket sem, az alacsony zsidó halálozás mellett megemlégtünk a születések számának egyre mutatkozó csökkenését, a fényes zsidó mentalitás mellett felvonultattuk gondolatban a zsidó elmebetegek, nyomorékok, öngyilkosok fekete seregét és így tovább, akkor ugyanezen tudományos hűség megköveteli, hogy amennyiben erkölcsi téren volnának defektusok, ezeket is megvizsgáljuk és belőlük a következtetést levonjuk. Más részről, úgy zsidó, mint nem zsidó részről mindig volt és mindig lesz a jóhiszemű, de könnyen hívőknek egy elég tekintélyes serege, akiknek a napi küzdelem felmorzsoló gondjai közepette nincs idejük, hogy forrásokat tanulmányozzanak, statisztikákat üssenek fel, hogy valamely állítás valóságáról meggyőződjenek. Ezek azt fogadják el meggyőződésük gyanánt, amit legtöbbször hallanak. Ha cipőkrémre van szükségük, nem szaladnak a vegyi laboratóriumba azt megvegyelemezni, hanem azt vásárolják és másnap már azt fogják, mint legjobbat továbbajánlani, amelynek nevét az utcasarkokon legtöbbször olvasták. És ez a csoport ugyanígy viselkedik a hangoztatott elvekkel szemben is. Ezen, nem elhanyagolandó tömeg számára tehát igenis nekünk kell felvilágosításról gondoskodnunk, még pedig, mint mondtam, főleg saját magunk okulására.

X. Vádak a zsidóság ellen.

Nos, lássuk tehát egyenkint. a főbb vádakat. (Mindnek felsorolására, kevés lenne a mai Magyarország papíránya.) A zsidók nem alkottak semmit — hangzik az egyik, sem gazdasági, sem szellemi téren, mindig csak közvetítettek. Értelmük fejlettsége sem magasabbrendű, sok közöttük a talentum, de nincsen zsenijük.

Tegyük fel — mint ahogy tulajdonképpen el nem fogadhatjuk — hogy a zsidók tényleg csak közvetítettek. Ekkor is csak elismerés illeti meg őket. Mert a közvetítő gazdasági téren is hasznos, ameddig nem lépi túl hatáskörét és nem drágítja meg aránytalanul az árut. Hasznos, mert a ttermelőt nagyobb termelésre, a fogyasztót gyorsabb beszerzésre ösztönzi és így az erek és idegek szerepét végzi a gazdasági anyagcserében. Milyen fokon állt a kereskedelem azon országokban, amelyek a forgalomtól, a közvetítéstől el voltak zárva? Csak Chinára kell pillantanunk. De a szellemi közvetítőnek a legnagyobb elismeréssel kell adoznunk. Mert ő nem drágítja meg áruját, nem monopolizálja azt a kincset, amelyet felfedezett, hanem közkinccsé bocsájta. De vájjon csak közvetített-e a zsidóság? Hogy gazdasági téren mit végzett, arra nézve csak el kell olvasni Wemer Sombart könyvét „Die Juden und das Wirtschaftsleben“, vagy csak szét

kell nézni minden ország piacán, hogy a zsidó alkotásokkal meg-
ösmerkedjünk. A nagy áruházak, a modem, reklám, a modern
hitelügy, a tömegcikkék piacrahozatala, a modem újságüzem, a
használt dolgok értékesítése, mind zsidó találmányok. Ezen
utolsó mondatnál sokan fognak mosolyogni, mégis kiemeljük azt.
Hiába csúfolják a zsidót „handlénak“, ezt is csak érdeméül lehet
betudni

nézzük a főváros szemét-
telepét, amelyből évente százezreket sajtolnak ki. A zsidó itt is
elől járt helyes intuíciójával. Szakembernek kellene lenni, hogy
minden közgazdasági alkotását felsorolhassuk. Ami a szellemi
tudományokat illeti, a múltban, arra nézve ismételtén utalunk
Buber megállapítására, hogy nem a nyersanyag, hanem a feldol-
gozás a fontos és hogy szellemi téren nem mondhatjuk a romai
joggal: mater semper certa est (az anya mindig bizonyos.) De már
az ókorban úgy tekintették a görög népet, mint amely a szépmű-
vészetek és a bölcsélet; a rómaiakat, mint amely a hadügy, a jog és
organizáció; a zsidót pedig mint amely vallási és etikai téren al-
kotott kiválót. Az a tény, hogy azóta Hammurabi törvényeit fel-
fedezték, nem bizonyít e tanok eredetisége ellen, inkább közös
ősforrásra mutat rá. A mózesi törvények fogalmazása bizonyítja ~
azok eredetiségét. Hammurabinál nincs meg a tiszta monotheismus, -
nálá csak időnként veszi át egy főisten az uralmat, mint ahogy a
görög Zeusból a római Juppiter (Diupitter, azaz istenek atyja)
kifejlődött; nála még erkölcstelen istenáldozatok szerepelnek. A
humanismuból sem éri el távolról sem a mózesi törvények fokát.
(Pld. az önként maradó rabszolgának fülét le kellett vágni, míg
Mózesnél a jelképezés kedvéért ki kellett fűzni.) Főleg azonban
akkor tűnik szembe, a zsidóság alkotó géniusza, ha tekintetbe
vesszük, mily sokára terjedt el a monotheismus a környező né-
pek.közt. Ha igaz az, amit Renan mondott, le désert est mono-
theiste, (a sivatag monotheista) miért kellett az arab beduinok -
nak 800 évig Krisztus után várniok, a míg monotheistákká lettek?
Miért kellett még Mohamed egyik kortársának is imia (Hennig,
a Korán németre fordítója után idézem) „Ahol egy követ talál-
tak, (az arabok) leborultak és iiriádták azt, ahol ilyet nem talál-
tak, kifejték egy homokbuckára valamely tevét és azt imádták-**
Azt hisszük ez a mondás nem annyira a tudós, a kutató Renan-
tiól, hanem inkább a művész Renantól (Gondoljunk az Akrcropoliszi
Imá-jára és Gyermekkori Emlékeire) származik, akinek jobban
tetszett kissé még mindig pogány gall vére folytán a kies Olym-
pusz., játszi istenivel, kecses nympháival, mint a sokszor bizony
redős homlokú Jahve. Ennél a pontnál tehát kár tovább időz-
nünk. Hogy a modem tudományok terén mit és mennyit alkot-
tak és alkotnak, arra is kár talán szót pazarolni, hiszen mi;is

Simonyi és Ballagi szótárát használjuk, Vámbéry útleírásait olvassuk, Ehrlich és Marmorek szérumait alkalmazzuk, Lombroso, Einstein és Freud elméletein vitatkozunk, Bergson filozófiáján okulunk és így tovább.

Érdemes azonban, már az általános tanulás kedvéért is a zseni és talentum kérdésénél egy percre megállásunk. Hol van a határ a kettő között. A közéleti meghatározást nem fogadhatjuk el, mert akkor vagy igazat kellene adnunk Madáchnak, aki azt kérdi: „Nem messiás-e minden újszülött, fényes csillag mely feltűnt a családnak?” (Ember Trag. Keppler jelen.) és minden lehetségest (sőt még ehhez is férhet néha szó! zseninek megtennünk, vagy nagyon is megszorítanunk a meghatározás körét és csak kevés, igazán gigászi nagyságot elfogadnunk. De meg a zseni megítélése népek és korok szerint változik. Nálunk joggal beszélhetünk Széchenyi és Kossuth zsenijéről, a külföldön csak a nagy hazafi, vagy nagy államférfi címmel illetik. Hogy mennyire függ a kortól, azt legjobban a következő példa illusztrálja. A XVIII. század végén Guérin Du Rocher abbé hatalmas több kötetes munkát írt, amelyben a görög és más ókori mythosokat, mind a bibliából vezette le. A könyvet és szerzőt Európaszerte ünnepezték és egyik kortársa azt írta róla: (Goldzieher eredetiben közölt verse után) hogy amit a nagy Newton a fizika számára alkotott, ugyanezt tetté az abbé a történelem részére. Ma pedig egy pár filológuson kívül senki sem tud róla;—még az egyébként sovén kisebb francia lexikonok sem említik nevét. Fogadjuk tehát el a zseni fogalmának meghatározására Nordau definícióját („Paradoxé”) és mondjuk ki, hogy: „Talentum az a lény, (állat is lehet) amely valamely általánosan, vagy gyakran üzőtt ténykedést jobban végez el, mint azoknak többsége, akik ezen készség elsajátítására törekedtek, zseni pedig az az ember, aki, ő «lőtte még sohasem gyakorolt ténykedést talál fel, avagy régi ténykedéseket, egészen új, tisztán személyes módon üz.” Miután ezen meghatározás félreértésekre adhatna alkalmat, mert his, eszerint valamely új egérfogó, vagy nadrággomb eljárásának feltalálója már zseni volna, Nordau bővebben kifejti, hogy ő felveszi, hogy a zseni már születésénél fogva bizonyos (noha eddig még nem igen kimutatható) anatómiai fejlettséggel bír központi idegrendszerében. ő csakis az ítélet és akaraterő rendkívüli fejlettségét ismeri el zsenialitásnak és pl. a festőtől, bármily ügyesen kever: a színeket, a muzsikustól, bármily harmóniát és . akkordokat alkot, megtagadja a^t. Ebből a szempontból osztályozva, elsősorban azokat tekinti zseniknek, akiknél mindakét tulajdonság — Ítélet és akarat — egyformán ki van fejlődve és második, illetőleg harmadik sorba jutnak azok, akiknél az egyik tulajdonság fejlettebb, mint a másik. A költőket, mint ilyeneket, azaz emocionális lényeket kirekeszti, a gondolati költészetet pedig egymással összeférhetetlen dolognak tartja. Nos, ha ezt a talán nagyon is

zükre szabott definíciót fogadjuk el, sőt még hozzátoldjuk azt is, hogy a zsenijek ténykedésével az egész emberiségre, illetőleg nagy részére, bizonyos átalakító, a tudományt, vagy az általa műveit ágat előbbrevívó hatással kell lennie, nézzük, hogy áll a kérdés a zsidóságnál: Nos zseni-e Bismarck? — mert akkor zseni Gambetta és Disraeli is? — Zseni-e Marconi és Röntgen? — mert akkor feltétlen ugyanolyan vagy talán még nagyobb zseni Hertz is, akiről a hivatalos tudomány állapította meg, hogy működése a fizikára „korszakalkotó“ hatással volt és akinek találmánya, helyesebben felfedezése nélkül az utóbbiak találmánya nem jöhetett volna létre? —

Zseni-e Emil Fischer? — a mesterséges fehérje feltalálója, mert akkor az Jaques Loeb is, aki először végzett kémiai után mesterséges megtermékenyítést alacsonyabb rendű állatokon? —

Zseni-e Koch Róbert, a nagy bakteriológus? — mert akkor Ehrlich is az, akit feleslegesnek tartunk méltatni. De vájjon nem lenne elég csak Mózesre, Jézusra, a zsidó prófétákra, Majmunidesre hivatkoznunk? Ha a zseni fogalmát a művészekre s gondolkozókra is alkalmazzuk, ott van egy Spinoza, Bergson, Einstein, Lombroso, Israels, Heine, Antokolski, Frug, Mendelsohn, Goldmark stb. Ám legyen, csak gigászi nagyságot, egy Goethét, Michelangelot, Newtont, Galileit fogadjunk el, akkor egyrészt azt látjuk, hogy zseni évszázadban egyszer ha születik, a zsidóság pedig még alig egy századja, hogy a nyugaton részt vehet a modern kultúrában, itt is hasonlíthatatlanul rosszabb körülmények között, mint szomszédai, a keleten pedig még úgyszólván el sem kezdhette, tehát még nem késett el (ha erről egyáltalán beszélhetünk) oly nagyon, de meg nem tudjuk a civilizált világ mit színlene meg jobban, a kicsiny, zseniket nem igen felmutatható finn, dán nép elvesztését, ahol azonban alig ván analfabéta, vagy például Oroszországot, amely egy Tolsztojt, Dosztojevszkit, Tschajkovszkit, Pavlovot, Sokolejffet adott az emberiségnek, de ahol pang az ipar, sínylődik a kereskedelem, a lakosság nagy többsége nem tud imi, olvasni, dühöng az alkoholizmus, dús aratást tart a gyermekhalandóság és amely jelenleg egy nagyon kétes ajándékkal, a bolsevizmussal lepte meg a világot. Már pedig a zsidó nép átlagban műveltebb a dánnál és finnél. Mindenesetre végleges ítélet a zsidóság zsenialitásáról, csak egy-két évszázaddal (noha, azt hisszük, nem fog oly soká várni kelleni) nemzeti újjászületése, ősi, új földjén való elhelyezkedése után, ahol szabadon fejtheti és fejlesztheti ki képességeit, volna adható.

Nézzünk szembe a további váddal. „A zsidó erkölcsi elvek tényleg magasztosak, de csak kiakasztott cégérül szolgálnak. Maga a nép parazita, destruktív, tolkodó, parvenü, alkalmazkodó, alattomos, alacsony erkölcsi érzelmű.“

A zsidó jelleme.

Meg kell tehát vizsgálnunk a zsidó jellemet .

Mit értünk jellem alatt? Ahány szerző, annyiféle meghatározást hallunk. Fogadjuk el a legtermészettudományosabbat. *Jellem alatt a cselekvésben megnyilvánuló tulajdonságokat értjük.* A jellem mértéke mindig csak szubjektív lehet, mert jellemesnek azon embert mondjuk, akinek erkölcsi felfogása a mienknek megfelel. Tudjuk azt is, hogy ez osztályonként, népenként, koronként árnyalatokat, vagy nagyobb eltérésekéi mutat. Zsinórmértékül tehát általánosságra, a mégis csak tapasztalt és társadalmi felfogásban és törvénykönyvekben lefektetett elvekre vagyunk utalva. A empiria azt mutatja, hogy a zsidók emberszeretete ma is fennáll, családi élete nagyjában ma is példásan jó, iszákossága úgyszólván a zéróval egyértékű, törvénytisztelete mindenütt kiemelt, áldozatkészsége szinte túlzottan igénybevett, ellenben vannak olyan hibái, mint a parvenüség, mordortlanság, túlzott alkalmazkodás, amelyek az azelőtti helyzetéből folytak, részint átöröklődlek és mint ilyenek lassabban, mások a még be nem rögzöttek a gyorsabb disszociáció, eloszlás folyamatában vannak és megint olyanok, amelyeket jelenlegi életmódja, foglalkozási köre, elhelyezkedése, saját belső viszonyai okoznak és ezek sajnos nem mutatják az elmúlás tendenciáját.

A parazitizmus.

* * *

A parazitizmus (élősködés) vádjánál nem időzünk soká. Parazita az a lény, amely, míg azt a szervezetet, ahova bejutott, tönkreteszi vagy nagyfokban károsítja, ő maga állományában gyarapszik.. Gazdasági nyelvré lefordítva, amíg az élődi bűnös utón meggazdagszik a gazda vagyonából, addig maga a gazda tönkremegy. Ha tehát egyetlen egy olyan ország, vagy akár országrész olyan gazdasági mérlegét mutatják meg nekünk, amely azt fogja bizonyítani, hogy az illető ország, vagy országrész mennyit veszített a zsidóknak odavaló-beköltözése után a zsidók gazdasági tevékenysége folytán és az alatt a zsidók ugyanezen vagyonból nagyrészen gazdagodtak, akkor elhisszük az illető területre nézve a vádat, ha pedig ezt a zsidólakta területeknek többségére kimutatják, úgy az egész zsidóságra nézve elfogadjuk, addig azonban rágalomnak kell azt minősítenünk. Hogy ennek épp az ellentéte igaz, azt hosszan bizonyíthatnók, de elég a ré-

gebben kiadott okiratokra, jelenleg minden zsidólakta ország mérlegére és a . nem zsidó Sombart már fentebb idézett könyvére utalnunk.

A destructívuság és más bűnök.

Nézzük a destructívuság vádját. Ezalatt az államellenes, fel forgató irányzatú ténykedéseket értjük. Ha a destructívuság alatt csalt több szabadság, nagyobb egyenlőség, nagyobb darab kenyér utáni törekvést értenék, akkor bármilyen időszerűtlen is volna ma, nem tiltakoznánk. Miért nem dobják ki a keresztény pártok a „szocialista“ jelzőt nevükből? Igenis érdeme a zsidóságnak, hogy egy Marx, Lassale, Frank, Gompers és Eisner támadt sorai közül. Nem kizárólagos érdeme, de véletlennek sem tartjuk. Folyik a zsidó jellemből. Amikor Ludwig Frank németországi zsidó szocialista képviselő, aki önként jelentkezett a harctérre, elesett, a német szociáldemokrácia hivatalos folyóirata, a „Sozialistische Monatshefte“ kiemelte, hogy a német néphez, az elveihez való hősies ragaszkodás egy forrásból fakadt a zsidó népi származásához való ragaszkodással. De amennyiben destructívuság alatt minden törvényes felsőbbség, minden autoritativ rend, minden rendezett állam vagy társadalom elleni irányzatot értik és a zsidóságra alkalmazzák, úgy azt szintén jó- vagy rosszhiszemű tévedésnek kell minősítenünk. Egyesek megtévedhetnek, a zsidók közül talán relative nagyobb számmal, elnyomott népek mindig jobban rezonálnak távoli igazságtalanságra is, mint mások, de a nép zöme abszolút törvénytisztelő. Hogy állításunk nem önkényes, arra nézve hivatkozunk a hivatalos statisztikai megállapításokra. így pl az 1919-ben megjelent és az 1909—13 évek adatait összefoglaló hivatalos kimutatás szóról-szóra ezt mondja a zsidókról: „Nagy az államrend tisztelése és a részletes adatok szerint csupán a kisebb számú hamis vádnál és tanuzásnál, a vallási, a hivatali és ügyvédi bűncselekményeknél találkozunk az országos átlagot jóval felülmúló kriminalitással. Ugyanezen statisztika szerint 27,7 százalékkal maradtak országos átlaguk alatt. (5 százalék.)

Ha az államellenes bűncselekmények 1913. évi (későbbi adatokat nem ismerünk) részletes kimutatását nézzük, a következő táblázatot nyerjük:

A z e l i t é l l f e l e k e z e t e									
A vétség neve:	r.k.	g.k.	ref.	á> ev.	«kel.	unit.	izr.	egyéb	fel.nélk.
Királysérte	35	12	3	2	8	1	2	—	—
Hatóságell erőszak 163.§.	1130	436	320	113	529	14	77	—	—
B. T. K. 165-167 §.	189	32	12	21	52	—	2	—	—
fgza'as	8	4	t	4	10	—	1	—	—
Vál j... el' bünt.	22	3	37	1	—	—	9	—	1
Fogolyszökés	14	2	1	—	—	1	—	—	—
Fegyveres erő ell. vétég	119	106	20	35	33	4	45	10	1
Összesen:	1527	735	407	17+	63?	20	136	10	2

a zsidó büntetettek arányszáma: 3.72 százalék, míg az általános bűnügyi kimutatásban 3.9 százalékkal szerepelnek.

A személy elleni bűncselekményeknél 49.9-el, a vagyon ellenieknél 2.5 százalékkal állanak arányszámukon alul. Nagyobb számmal szerepelnek ellenben a társadalom elleni bűnöknel (főleg a szemérem- és vallás elleni vétsek) 21.3 %-kal, továbbá az e három csoporton kívül eső bűnöknel 186.5 %-kal szerepelnek arányszámukon felül. Megállapítja még az általános jelentés, hogy a kriminalitás csekély számának kialakulásánál főleg a nők kisebb bűnözése játszik szerepet, mert míg az izr. férfiak bűnözése százezer lakosra számítva 18.1, addig a nőké 52.8 százalékkal jobb, (Noha a zsidó nők, a modern életpályákon relative nagyobb számmal szerepelnek.) A jelentés továbbá konstatálja, hogy „személy elleni bűncselekményeknél szerepük teljesen alárendelt, csak a párviadalnál és a rágalmozásnál kimagaslóan első helyre jutnak. Az elsőben Aschaffenburg szerint vallásuk miatt bántalomnak kitett voltak szerepel, de valószínű, hogy túlzott érzékenységük miatt egymás között is gyakran párbajoznak. A rágalmozak terjesztésében a déli népek öröklött szenvedélyességének visszfénye mellett, igen gyakran az üzleti érvényesülés eszközére ismerhetünk.“

„A vallás elleni bűnöknel benső vallási torzsalkodások emelhetik az arányt négyszeresre.“ A szemérem elleni bűncselekményeknél megvilágítja a jelentés a magasabb műveltség és a városi élettel fokozódó erős szexuális érzés hatását és hozzáfűzi, hogy itt is leginkább kulturbűnökről van szó, mert az erőszakot alkalmazó bűnözők között alig találkozunk velük. „Egyes, ilyen irányú bűnöknel, szintén a vagyoni motívum szerepel (kerítés) A legnagyobb és legfeltűnőbb arány mutatkozik a csalárd és vétkes bukásnál, „meggondolandó azonban) hogy ezek a bűncselekmények nagybárra a kereskedelem és hiteléletben fordulnak elő, amelyekben hazánkban az izraeliták viszonylagos részese-dése összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a keresztényeké. (1910-ben kilencszer volt nagyobb, mintegy 46,6 százalék.)“

Ha a növekedést vagy csökkenést is, az előbbi öt évre tekintettel, figyeljük, azt tapasztaljuk) hogy egyik másik ilyen bűnnél a keresztényeknél még inkább növekvő tendencia mutatkozik, noha a zsidók, a legtöbbnél sokkal nagyobb számmal szerepelnek. Csak a minden bűnök legrútobbjánál az uzsoránál mutatkozik egyformán javulás mindkét részről, sajnos, itt is óriásilag nagyobb a zsidók abszolút száma és kisebb az évi csökkenés.

Így például: 1909—13- években esett átlag: (hiv. kimut.)

100,000 keresztényre	növek. v. csökk.	100,000 zsidóra	növek. v. csökk.
okirathamisítás	10,1 + 15,1	18,1 + 20,1	
csalás	18,0 + 131,9	58,3 + 102,0	
sikkasztás, zártörés	35,7 — 45,0	98,6 + 9,5	
zsarolás	8,6 + 35,1	20,2 + 57,1	
csalárd és vétke bukás	1,3 + 18,2	44,0 + 20,1	
uzsora	0,6 — 26,5	8,0 — 10,8	

Ezekhez a hiteles adatokhoz a magunk részéről a következőket fűzhetjük hozzá. Mint láttuk, az erőszakos vad indulatokat, megrögzöttséget, degeneráltságot feltételező bűnöknél szóval mindazon tulajdonságoknál, amelyekkel Lombroso „született gonosztevője“ bír, a zsidók feltűnően kis számmal szerepelnek. A párbajt illetőleg, úgy az Aschaffenburg magyarázata, mint a (vsz.) Budayé helyes. Legfeljebb, még azt tehetnők hozzá, hogy a túlzott érzékenységet orvosi nyelven idegességnek hívják, továbbá, hogy ezen áldást, épp úgy, mint a szemérem elleni bűnök eszaporodását is az asszimilációnak és az utánzási ösztönnek[^]köszönhetjük. Olt, hol a zsidók kulturáltabbak, társadalmi helyzetük szolidabb alapokon nyugvó, mint pl. Németországban párbaj ozási mániájuk is kisebb (3.66-szor több az elítéltek száma, mint a keresztényeknél. Ruppin.) Majdnem kizárólag ennek tudnánk be a rágalmozók és becsületsértők nagy seregét is, A kereskedelem és hitelélet terén előforduló bűnök egyik másikára is találhatunk enyhítő körülményt. így pld. vétkes bukásnak veszi a törvény, ha a kereskedő nem vezeti kellő gondossággal üzleti könyveit. Már pedig ne feledjük, hogy különösen nálunk és főleg falun igen sok a nem tanult kereskedő. Úgy, hogy itt alantasabb indokot felfedezni nemlehet. Az uzsora rovatban elkönyveltek sem mind ténylegesen azok, mert pl. az áruzsora köre igen labilis, nagy szerepe van nála az egyéni mérlegelésnek, ami megint csak sokszor nagyobb intelligenciát kívánna meg. A vallás elleni vétségek is megelérik szomorú tagoltságunkban, három „hitfelekezetre“* (orthodox, neolog, status ante quo) való szakadásunkban magyarázatukat. Tény az is, hogy az arányszámok nagyságának bírálataánál tekintetbe kell venni a zsidóknak e foglalkozásokat űző nagyobb számát, mert pl. Németországban 16.62-szer, Ausztriában pedig csak 8.79-szer szerepelnek többet a csalárd és vétkes bukás, zártörés stb. rovatában nagyobb számmal, míg nálunk 1904-ben 28-20-szor volt számuk nagyobb. De mivel azt látjuk, hogy a foglalkozási arányszámukat jóval felülmúló arányban szerepelnek, nem lehet mellette szó nélkül napirendre térni. Általános okát, a sajnos világszerte fokozódó materializmusban, amely zsidóknál és nemzsidóknál egyaránt elharapódzik s amely a polgári tekintély majdnem legfőbb kritériumát a pénzben látja, kell keresnünk. Hiszen láttuk, hogy ugyanezen bűnök a nemzsidóknál is elég nagy mérvben szaporodnak és pld. a csalásnál a keresztények a zsidók 102 pontjával szemben 135-öt „nyertek“. (?) Nálunk még speciális okát is kell keresnünk és pedig abban, hogy mert a társadalom sem' becsüli meg kellőképpen a kereskedőt, ez maga sem vágysz kellő mérvben a tisztességére. Tisztelet a nagyszámú sőt többségű kivételnek. Igyekeznek, lehetőleg gyorsan megkeresni annyit, hogy üzletén túladhasson és mint magánzó, földbirtokos, tőkepénzes, stb. szerepeljen. Hozzájárul még a zsidó azon vágva is. hogy mindenkép részesülni

akar a kultúra áldásaiban, fiát taníttatni óhajtja, városba akar jönni és igen sokszor szolid bázis nélkül telepszik le. A faji szellemnek is kétségkívül van szerepe, ezt a nyugati nagyszámú bűnözések is mutatják, de éppen az ottani jóval kisebb arányszám mutatja, hogy ezen szerep alárendelt és inkább csak társadalmi Bökök játszanak közre. Mint ahogy a bűn nem kizárólag a zsidóságnak bűne, éppen úgy a therapiát mind a két félnek kell magára vállalnia. Az állam hozzon még szigorúbb törvényeket a legitim kerskedelem érdekében, örködjék gondosan azok betartása felett, de másrészt ne üzzön csak agrár és sokszor kereskedelem-ellenes politikát. A társadalom ne nézze le a tisztességes kereskedőt. Ne kérdezzék intelligens, kereskedelmi akadémiát végzett vidéki fiatalembertől zseni urak, mint magunk hallottuk: „Mit mérsz öcsém, pálinkát, vagy . . . madzagot?”

A zsidóságnak pedig saját kezébe kell vennie ifjúsága nevelését, a pozitív, a nemes értelemben vett zsidóság eszméivel megtöltenie annak lelkét, a felesleges számot leterelni erről a pályáról, intenzívebb részt kérni a kézműves foglalkozások és földművelés köréből stb. Csakis így kerülhetjük el azt is, hogy az államellenes és a legsúlyosabb közönséges bűnösök száma se szaporodjon oly enormisan el, mint a legutóbbi katalizma alkalmával, amely a zsidó kriminalitás görbéjét, ha az arányszám a keresztényekhez viszonyítva nem is változott, mégis hatalmasan emelte és amely oly szégyenteljes és szomorú atrocitások, és egyéni akciók ürügyéül szolgálhatott. Ez természetesen csakis minden vonalon keresztülvitt zsidó nemzeti politikával lehetséges, amint azt később bővebben is kifejtjük.

A kisebb vádakkal gyorsán végezhetünk. Ami a parvenűséget illeti, azt mondhatjuk amit nem tudom már biztosan Goethe, vagy Bismark mondott a perfidiáról: *Perfid ist ein französisches Worll*, jelezni akarván vele, hogy nem német szó és nem német tulajdonság. Mi is azt mondhatjuk, *parvenü, ist kein jüdisches Wort*. A szó francia eredete, épp úgy, mint a vele rokon „*arrivé*” szó mutatja, hogy eléggé elterjedt másutt is. Parvenü mindenütt van és mindenütt lesz, ahol emberek vagy osztályok hirtelen jobb anyagi létbe juthatnak. Debrecenben cívis parvenü, a Bácskában szerbek stb. vannak. A zsidók, főleg oly foglalkozást űzván, amelyek egyike másika gyors, spekulációt általi meggazdagodást, magasabb, vagy magasabbnak vélt társadalmi osztályba való feljutást tesz lehetővé, feltűnőbb közöttük a parvenü. Merjük állítani, hogy legalább ugyanannyi, ha nem több, a *self-made man* is. Minden esetre, oly betegség, amely egy-két nemzedék után elmúlik, nem oly veszélyes és nevelés itt is sokat segíthet. Ne tessék magas közeleti tisztsegekre megválasztani, ha egyébként erre nem érdemes és a parvenü vissza fog vonulni csigaházába.

A modortalanság.

A modortalanság kérdése szinte már szorosan beletartozik ebbe a keretbe. Nem faji tulajdonság, hanem nevelés kérdése. Eltérő pszichikai tulajdonságú emberek igen gyakran ütköznek meg azon, amit nem szoktak meg. Nálunk a zsidó képviseli a hangsúlyosabb elemet, Nápolyban az olasz. Ne feledjük, amire már a lélektani részben rámutattunk, az asszociáció időbeli lefolyásának a különbségét.

Az alkalmazkodás.

Az alkalmazkodást sokan bűnnek, mások erénynek veszik és aszerint dicsérik vagy gáncsolják a zsidót. A bevezetésben már említettük, hogy bizonyos fokig minden élőlényre érvényes tulajdonság. Maga a szervezet nyújt rá példát. Alkalmazkodik a szem a világosságához, a szív és érrendszer a vérmennyiséghez stb.: Ha tehát, csak a biológiai mérvben szükséges alkalmazkodást látnók a zsidóságnál, napirendre lehetne fölötte térni. Dicsérnünk kellene ezt a tulajdonságot akkor, ha csak nemes emberi indokok vezetnék az ezen medret átcsapó mérvében. Szép, ha egy más-vallású ember idegen hívek közé kerülve, nem okoz feltűnést, zsidó leveszi spontán a keresztény templomban, amaz pedig fenntartja a zsidóéban kalapját. Szép, ha a leghangosabb társaság ajkán is elhal a nóta, ha környezetüket baj érte, ha ilyenkor „felhörpintik boraikat s haza mennek a legények.”

De megbélyegezendő, ha önző indokból, szinte már a nevetségességig fajul, és nem áll másból, mint hogy saját történelmi adottságát megtagadva szívére öleli a lelkéből, nem lelkedzett idegent. Az alkalmazkodás legmagasabb foka sem speciális zsidó tulajdonság, a sok idegenhangzású magyar mágnásnév is eléggé bizonyítja, gondoljunk csak Jókai Haynaujára, akit árva-lányhajas kalappal látott Csongrád piacán. Tagadhatatlan azonban, hogy relatíve mégis több nálunk a túlzottan alkalmazkodó egyén. Oly egyének, kiknek atyjuk, vagy nagyatyjuk még zsidó pap volt és az egyik eucharisztikus kongresszusra több mint félmillió koronát ad, a; másik pedig pogromokat „ért meg.” Ez a zsidóság legnagyobb szégyene!

Ribot ítélete a zsidókról.

A zsidóság etikáját tárgyaló részt azt hisszük, nem fejezhetnők be alkalmasabban, minthogy idézzük erre nézve Ribot-ot,

nem mint „nagy keresztényt“, hanem mint objectiv kutatót és tudóst. „Lelki átöröklés“ c. művében ezt mondja: „Lelkileg a zsidó faj a történelemben határozottan kidomborodó jellemvonásokat mutat fel: uralkodó benne az érzelem és képzelem világa, ami őket költői és zenei alkotásokra képesítetté. Főlöszleges itt ezen nép vallásos jelentőségénél időznünk, amelyből a judaismus és keresztény vallás eredt. Költői dicsősége sem vitatható el többé, bár e népfaj költészete egészen sajátos természetű: izzó, cikázó, tömör képekben duslakodó. De míg kevés festőt és szobrászt találunk a zsidó között, zenei tehetségük igen jelentékeny, alig van nép, amely aránylag olv sok zeneköltővel dicsekedhetnék. Gondoljunk csak Halévyre, Mendelssohnra, Meyerbeerre! Ellenben a természettudományi buvárlat különféle ágai iránt csekély tehetséget mutatnak.“ (Itt idézi Renannak általunk már ismertett állításait, amelyeket, miután előadásunk folyamán, ténybeli adatokkal már megcáfoltunk, a nagy tudósnek kijáró minden tisztelet mellett is feleslegesnek tartunk ismételni») Majd De Candolle-val folytatattja: „Én a zsidó népet mindenütt és mindenkor munka szeretőnek, értelmesnek, takarékosnak, némelykor a fős-vénységig, de egyúttal jótékonyak, az erőszakosságra, a személyek elleni vétségekre és iszákosságra kevésbé hajlandónak találtam. Szemökre vetik, hogy nem eléggé önérzetesek, hogy nagyon alázatosak és az üzletben csalárdok. Mindent összevetve a túlságosan civilizált népek erényeivel és elvethető hibáival bírnak.“ De Candolle ezután felsorolja, mi történnék, ha Európában csak zsidók laknának: A tudományok, irodalom, művészetek és különösen a zene felvirágozna,. Ipar és kereskedelem magas fokra jutna. A szorgalom és munka folytán nagy gazdagság, ezáltal megint nagyfokú jótékonyosság keletkezne. A papság megférne az állammal, vagy csak kisebb collisiói volnának. Erőszakosságok alig fordulnának elő, ilyenek a vagyon elleni bűnöket sem kísérnék. A közhivatalnok csekély erélyű és megvesztegethető lenne. Miután korán házasodnának és a családot tiszteletben tartanák, nem igen vétenének a közerkölcs ellen. Több lenne a születés, magasabb az életkor. „Ez körülbelül Chinához hasonlatos állapot/lenne, több erkölcsösséggel, több intelligenciával, több izléssel^azon rettenetes lázongások és öldöklések nélkül, melyek a birodalmak közül a legkevésbé mennyeit oly annyira megcsufítják.“

De Candolle mindjárt hozzáteszi, hogy ilyen birodalom a szomszédok versengése, kapzsisága és saját védelmének képtelensége miatt nem volna életképes. Ha más nem, úgy tengerentúli barbárok pusztítanak el. Majd áttér a zsidók fentvázolt tulajdonságai okainak vizsgálatára. A vallást nem fogadja el magyarázatul, mert szerinte (ez a babona a legvilágosabb főkre is befészkelte magát. Szerző.) A zsidó isten a bosszúáló, és ez vezérli a zsidókat, míg a kereszténység hirdeti az emberszeretetet, te-

hát a zsidóknak kellene erőszakosoknak, a keresztényeknek pedig jámboroknak lenniök. Nem találja meg az okot a zsidók elnyomatásában sem, mert más népeket is elnyomtak, hanem! szerinte inkább a természetrajz adja magyarázatát.“ A zsidó faj a legrégibben civilizált népek egyike és egyszersmind, semmi más fajjal nem vegyült össze. A középkori vad zavargások közepette a zsidók találták fel a különféle, népeket egyesítő kereskedelmi eljárásokat, pld. a váltót. Az üldözésekre türelemmel válaszoltak, dolgoztak és állandóan segítették egymást. Már 2000 évvel ezelőtt emelkedett erkölcsi fogalmaik voltak. A hagyomány azután annál inkább megőrizte ezeket, mivel általános szétszóródásuk nem volt képes a faj elszigetelőzését megakadályozni. Mindezekből természetesen következik, hogy ha a zsidó őséhez vagy nagyon régi elődeihez hasonlít, benne a civilizált ember jó és rossz tulajdonságai felfedezhetők, ami mellett fájának festi szép alakja is megmaradt melyet a művészek annyira csodálnak.“^x

„Ellenben a keresztény népek alig léptek ki a barbár életből. Civilisatiójuk Közép-Európában csak 300 évvel ezelőtt, Oroszországban csak Nagy Péter alatt kezdődött. Még távolról sem fejezték be a régi rossz szokások: rablás, igazságtalanság, testi és erkölcsi erőszakoskodások elleni harcot.“ (Holló István fordítása.)

Eddig De Candolle, illetőleg Ribot.

Nekünk csak annyi hozzátenni valónk van, hogy azóta (a könyv első kiadása 1871—72-ben jelent meg) a zsidók a festészetben és természettudományi bűvárlatokban való elmaradottságukat is utánapótlták. Másrészt a palesztinai, mindenestre aem nagy számú, de mégis már félévszázados zsidó gyarmatok meg voltak és meg vannak minden korrupció nélkül.

XI. A zsidóság kultúrértéke.

Arra az általunk felvetett kérdésre tehát, hogy a zsidóság fennmaradása vagy eltűnése áll-e a kulturemberiség érdekében, már edigi fejtegetéseink eredménye eléggé megadta a feleletet. Láttuk a zsidóság alkotó munkáját az emberi tevékenység minden ágában. Rámutattunk ama megbecsülhetetlen erkölcsi javakra, amelyekkel az emberiséget megajándékozta. Találkoztunk kimagasló képviselőivel a tudomány és művészet minden terén. Tapasztaltuk intelligenciájának, képzelőtehetségének magas fejlettségét. De ha a legbutább, legimproaktívabb nép volna is, akkor is önmagánál, létezésénél fogva joga volna az élethez. Itt igazán helyén való a Hegel-féle következtetés: Alles, was existiert, ist richtig. Mint ahogy a német, román, szerb, cseh, vagy más néppel szemben észébe sem jutna senkinek sem a kérdést

feltenni, ép úgy tiltakozunk a kérdésnek a zsidóság ellen való irányítása ellen is. Ez a kérdés igazán a népek kétségbevonhatatlan sacro egoismoja. A kérdés tehát csak a körül foroghat, hogy teljes tisztaságában, faji épségében maradjon-e fenn, avagy disszociációját közömbös szemmel kell-e néznünk, avagy éppen elősegítenünk. Kérdéses ez tulajdonképpen csak a kultúremberiség egészére lehetne, számunkra minden esetleges tudományos érvelés dacára, vagy azokat mellőzve, egyes-egyedül nemzeti akaratunk lehet a döntő. De a kultúremberiségre nézve is egyenesen kíváncsú a zsidóság teljes faji tisztaságában való fennmaradása. Azt, hogy a zsidóság kultúrértéket képvisel, már bebizonyítottuk és ezen kultúrértéket megsemmisíttetni engedni, egyenesen bűn volna a kultúremberiség ellen.

Azt, hogy egyes kiváló, vagy rossz tulajdonságok összefüggenek a fajjal, azt minden természettudós és szakember is tudja. IFőleg Ribot érdeme, hogy ugyanezt a lelki tulajdonságokra is bebizonyította. „Az ösztön, a faj emlékezete“ mondotta. Azóta a tudomány egy lépéssel már előbbre haladt és igyekezett a mikéntjét is ezen lelki átöröklésnek kideríteni.

Hogy az öröklés és az emlékezet összefügg, Hering fiziologus is észrevette már. Teljes fényt azonban Semon déri tett e folyamatra. Azck az ingerek — mondja Semon — amelyek szervezetünkre hatnak, ezen hatásuk által azokban bizonyos benyomásokat halmaznak fel és ezek a benyomások ugyanazon vagy hasonló inger fellépésénél bizonyos agytevékenységeket vagy öntudati állapotokat hoznak létre. Ezen benyomásokat nevezte el Semon (engram) beírásnak. (Zollschan után.)

Az inger megszűnte után is néha az anyagban elváltozás marad vissza, amely elváltozás állandó. Ezt nevezi Semon az illető inger engrammjának; az ilyen engrammok összegét pedig az emlékezet görög szava után mnemének.

Legjobban egy példával világíthatjuk meg a dolgot. Ha csecsemő korban lévő gyermekhez tűzzel közelítünk, az utánna kap, megégeti kezét és sírni kezd. Ha azután más alkalomkor közelítünk tűzzel felé, spontán elkezd sírni; az első alkalommal két inger hatott rá, az optikai, amit a tűz látása és a fájdalom, amelyet az égés okozott. Ismételt tűz látásakor mindkét érzésének megfelelően reagál, azt mondjuk, hogy synchron engrámmjai (egyidejű beírásai) keletkeztek. Hogy ez felnőtteknél is így van, azt a következő háborús megfigyeléssel igazolhatjuk. Gyakran észlelték, hogy nem hystériás katonák is, elszenvedett gránátnyomás után, hónapokkal később sem mozgatták egyes végtagjaikat, dacára, hogy tulajdonképpen szervi sérülést nem szenvedtek. Azt mondtuk, hogy albogén, azaz fájdalomra való emlékekezéstől eredő bénulása van. Vagyis, az illető balesete pillanatában végtagja mozgatasakor tényleg érzett fájdalmat, esetleg ez rövidebb hosszabb ideig tényleg fenállott is, később azután ez a félelem

mintegy megakadályozta végtagjai emelésében. Ezen tény a neuraszthéniasoknál már régen észlelt és Claparède által törvénybe foglalt „pillanatos érdek“ fejt meg, amely szerint a neuraszténiásnál a mindenkori pillanatos érdek dominál.

Az engrammok átöröklésére számtalan példát láthatunk, kivált a rovarok ösztönének megfigyelésében. Fabrenak, a franciák legnagyobb enlomologusának kísérletei pedig bizonyítják, hogy mennyire tényleg engramm.szerűen, vagyis a keletkezett benyomás sorrendjében végzik a rovarok ösztönös cselekedetüket. (Fabre: La vie des insectes és Les meilleurs instincts chez les insectes.) De a magunk részéről is hivatkozhatunk egy pár, mindenki által megérthető példára. Azt hisszük Schoppenhauer említi „Die Welt als Wille und Vorstellung“ c. könyvében azon kis kutyát, amely *először* nem m[^]rt a neki tulajdonosnak látszó asztalról leugrani, vagy azon elefántot, amely nem mert a gyengének tetsző fahidra lépni, félvén, hogy alatta leszakad. Ezen észleleteket azelőtt aprioritással, vagyis nem tapasztalat útján szerzett, hanem már előre meglévő képzetekkel magyarázták. Semon vizsgálatai után már a *miként* is tudjuk.

Az inger-komplexus behatásakor egyidőben (synchron) keletkezett ingerültség! állapotnak, az inger egy része, vagy az egész, de legyöngített inger által való újbóli előidézését nevezi Semon ekphoriárik.

Az azonos inger minden egyes megismétlődésénél a vele társult engramm hatása mindig erősödik.

Messze vezetne, ha Semon kísérletekkel és tényekkel megerősített elméletének minden egyes részletét ki akarnók fejteni, célunknak már a fentebbiek megfelelnek, csak annyit kell még hozzátennünk, hogy Semon a teljesen ki nem fejlődött, hanem latens maradt engrammokat, mint a kedélyélet megnyilvánulásait fogja fel, míg a teljesen kifejlődött engrammokat az intellektus letéteményeseinek veszi, továbbá, hogy az engrammok átöröklődnek és hogy a fajokat illetőleg az a faj van a legelőnyösebb helyzetben, amely fejlődésében a kulturális tevékenységhez szükséges engrammokat a legnagyobb mérvben raktározza el és hogy ezen elraktározást különbség adja meg az egyes fajok szellemi fejlettségének különbségét. Kézenfekvő dolog tehát, hogy a 4000 éves kultúrájú zsidó faj ebben a tekintetben magas helyet foglal el. Ezúttal megcáfolhatjuk azt a babonát is, hogy népek a szó pathologiai értelmében megöregednek, azaz az öregség náluk degenerative nyilvánul meg, mintegy dementia senilis (agykori elmegyöngeség) alakjában. Egyénnél ezen folyamatot az agy ereinek elmeszesedése okozza, erre csak az volna a népeknél analógia, ha akár saját tradíciói kínai fala, vagy ellenséges izoláció folytán, mintegy saját véreireiben véreznék el. Hogy ez a zsidóságra nem áll, azt minden gyermek tudja. Egyébként pedig, mint a költő mondja: „Minden nép talpköve a tiszta erkölcs,

Róma ledőlt s rabigába görnyedt. Erkölcstelensége, megosztottsága, nem öregsége tette tönkre Rómát, Chinát pedig, inkább famous, mint splendid isolationja zárja el. Hogy a régi népekben szunnyadó helyzeti energiát kinetikussá lehet változtatni, azt Japán példája igazolja legjobban.

A zsidóság kultúrértékét már bebizonyítottuk, azt pedig, hogy ezen érték fajkeveredés által csak gyengülhet, vagy elenyészhet, azt az eddigi keverékrasszok példája eléggé mutatja. Hosszasabban időzhetnénk e tárgynál, de feleslegesnek tartjuk, mert mint már mondtunk a beltenyészet kérdése népi souverénitás dolga. Annyi mindenesetre evidens és minden tudományosan kísérletező, vagy állattenyésztő által ismert tény, hogy a különféle faji tulajdonságok nem mindig jelentkeznek a keresztezett utódokban szerencsés egymásinellettségben, hanem sokszor bizony kuszáiban. Ez különben úgy a Mendel, mint Semon-féle törvényekből érthető.

XII. Összefoglalás.

Amikor megemlítjük, hogy a zsidó népnek, mint minden másiknak meg vannak a maga népszokásai, népviseletei, népies gyógyszerei, babonái stb., de amelyek felsorolása amúgy is túlterhelt tanulmányunkat szinte a végletekig nyújtáná, befejeztük a zsidóság természetrajzi ismertetői eleinek vázolását.

Láttuk a zsidó typust. Láttuk a görnyedő és láttuk a kiegyenesedett, büszke zsidót. Találkoztunk idegesekkel, épp úgy, mint zsenikkel. Nem fordítottuk el fejünket, ha nagyobb számban nyújtották szegény nyomorékjaink kezüket felénk. Büszkén hallottunk zsidó erényekről és

megdöbbsentünk, magunkba szálltunk, de nem estünk kétségbe, ha zsidó hibákat kellett emlegetnünk. Error, non culpa est, (eltévedés, — de nem bűn.) mondtunk, örvendtünk, ha az 'ősrégi hitről, hűségéről, kitartásról beszélhettünk és lehorgasztottuk fejünket, midőn meg kellett emlékeznünk az asszimiláció rombolásáról. Bebizonyítottuk, hogy van zsidó faj; rajtunk tehát a sor, hogy belőle a következtetéseket levonjuk, lévén ez a célja a még oly elvontnak látszó tudományoknak is, hogy kutatásuk eredményeivel a közjó szolgálatára álljanak. Szükségesnek tartjuk előbb azonban, hogy áttekinthetőség céljából megállapításainkat pontokba foglaljuk.

1.) A zsidóság nem áll a Gobineau, Lapouge, Droumont, Charberlain álláspontján, nem hirdeti egyetlen faj uralkodási jogát sem, annak fensőbbisége kapcsán. Nem is annyira fajisága, mint inkább népi volta alapján kér magának helyet, szabad fejlődési lehetőséget a többi egyenrangú nemzetek között. E tekintet-

ben pedig minden bizonyíték nélkül is, (noha ezek sem hiányoznak) nemzeti akarattunk lehet csak döntő, mert helyesen jegyzi meg Renan („Quest ce q'ue c'est une nation?“) nem a hegyek, vagy folyók, hanem a nemzetek akarata alkotják a nemzetet. Lehet, hogy a jövőben még jobban érvényre jut a fajiság eszméje (legalább is az előjelek arra vallanak) lehet, hogy Jean Finotnak adnak majd igazat, aki tagadja. Jelen előadás célja nem volt más, mint bebizonyítani, hogy amennyiben a biológiai fajnak vannak a tudomány mai állása szerint egyes kritériumai, azok egyikamásika a zsidó fajra is ráillik. Egyenként véve talán nem döntők, de összességükben mégis bizonyítók. -

A magunk egyéni felfogása az, hogy ha a fajiság ismertetőjelei nem is volnának az exact tudományos kutatás céljaira hozzáférhetők, akkor sem lehetne magát a fajiság tényét tagadni, mint ahogy a gondolkodás belső-folyamatának a lényegét sem ismerjük, nem tudjuk, hogy mechanikai, chemiai, vagy molekuláris elváltozások mennek-e az agyban véghez, de magát a gondolkodás tényét tagadni nem lehet.

2.) A kutatások mai állása szerint a zsidóság kb. 3000 év óta egységes faj és azt számbavehető faj keveredés nem tarkította. A ' zsidóságot a régi sémita és a középázsiai népek eredőjének lehet felfogni, továbbá, hogy a sefard és a skenéz typus egy és ugyan -- azon zsidó fajhoz tartozik és közöttük nincsenek más különbségek, mint amelyeket történetük és környezetük bélyege rányomott.

3.) Láttuk, hogy úgy pathológiai, mint pszichológiai tekintetben is, a zsidóság külön helyet foglal el, hogy egyes betegségek relative elkerülők, mások gyakrabban látogatják és, hogy ezen sajátosságban is, a fajiságnak más körülmények mellett elsődleges, vagy másodlagos szerepük van.

4.) Megállapítottuk, hogy a zsidóság, ha tanaiban lefektetett erkölcsi alapelveit vesszük, kimagasló helyet foglal el; mai tényleges színvonalát véve pedig szintén nem marad bármely más nép mögött.

5.) Rámutattunk a zsidóság érdemeire az emberi tevékenység, az erkölcs és vallás, tudomány és művészet, valamint a közgazdaság, egy szóval a civilizáció minden terén és ebből azt a következtetést vontuk le, hogy a kulturemberiségnek a zsidóság teljes épségben maradása eminens érdeke. Annál inkább, mert ezen kulturérték kialakulásánál a faji átöröklöttségnek rendkívüli szerep jut és ezen szerep elvesztését az asszimiláció nagy mértékben veszélyezteti.

6.) Rámutattunk előadásunk folyamán részletesebben is az asszimiláció rombolásaira. Láttuk, hogy dacára a szinte példátlan alacsony halálozási arányszámnak, a zsidóság lélekszáma a nyugaton úgyszólván stagnál, nem sok hiányzik ahhoz, hogy visszafejlődjék. (Magyarországon pl. amint azt előadásunk függe-

lékéhez csatolt statisztikával bizonyítjuk, a legutóbbi 5 évben 0,1 %-al szaporodott, holott pl. ugyanez idő alatt a katolikusok 0.6%-al szaporodtak.) Rámutattunk arra is, hogy a folytonos zsidóüldözések mellett mily nagy szerepe van az asszimiláció okozta zsidó lélek kettéhasadásának, a zsidó psyche önmagával való meghasonlásának, az ideg- és elmebajok kialakulásánál. Láttuk, hogy ugyanezen asszimiláció okozza azután, hogy a zsidó intellektuellek egy része nemcsak népéhez, hanem országához is hűtelenné válik és ezáltal az egész zsidóságra, a habár hamis, de nem kevésbé végzetes destruktívság vádját zúdíttja. Nem hallgattuk el, hogy a nem politikai bűnök azon számánál, amelyeknél a zsidók nagyobb aránnyal szerepelnek, szintén ezen asszimilációnak jut szomorú szerep. És jeleztük inkább, mint bizonyítottuk (a függelékben csatolt, már említett statisztikai táblák bizonyítják majd részletesebben), hogy asszimiláció eszközei az áttérések és vegyes házasságok emelkedése folytán okozott veszteségek sem lehetnek közömbösek a zsidóságra. -

7.) Az asszimiláció mellett mindenütt hangoztatjuk, hogy a zsidóság szétszóródása, amelynek számlájára írandó végeredményben maga az asszimiláció is, szintén hozzájárult eme bajok felidézéséhez és napirenden tartásához. Ez kergette mintegy bele a zsidóságot a lelket egyrészt edző, de másrészt nagyon is megviselő és a testet elsatnyító, örök elégedetlenséget, labilisán > egyensúlyozott egyéneket nagy számban termelő foglalkozásokba. Ez okozta, hogy háta meggömyedt, homloka ráncos lett, arcát megviselte, gyermekeit koraéretté tették az élet gondjai és keservei, úgy, hogy végeredményben egy olyan zsidósággal találkozunk, amely, míg egyrészt a törzsökös, méltán irigyelhető egészséget mutatja, másrészt ha ma még nem is végzetes, de végeredményben nem kevésbé veszélyes, vagy halálos betegség csira, sejteti.

XIII. A therapia.

Kérdés, így maradhat-e ez? Minden zsidó vagy nem zsidó kulturembernek meg kell állapítania, hogy nem. De a teendő oroszánrészben, vagy talán egészében reánk és csak reánk hárul. *A népet regenerálni kell.* A regenerálás a szerves világban abban áll, hogy az elvesztett tagokat mással pótoljuk, a szervezet munkáját szabaddá tesszük, az anyagcserét élénkítjük, ahol a vérkeringésben akadály van, azt eltávolítjuk. , ,

A zsidóságnál ez a regeneráció a természetes viszonyokhoz való visszatérésben áll, amely nem lehet más, mint visszatérés az őshazába. Ha a föld újra a miénk lesz, ha mindenki, aki azt

meg tudja művelni, kap annyit, amennyi családja tisztességes eltartására elég, viszont nem is szerezhet meg többet, szóval egészséges parasztréteg alakul ki, megszűnik az egyke rendszer. Ha a zsidó újra csak a keleti zsidó testvérét látja maga mellett, nem fogja szégyelni a bő gyermekáldást, gazdasági oka pedig nem lesz rá. Ismét korán házasodhat majd, és így elesik a kényszerű coelibátus folytán előidézett sexuális tényező, amely egyrészt idegességéhez járult hozzá, másrészt u. n. „kulturbünöket“ eredményezett, Felülkerekedik a régi tiszta zsidó nemi morál.

Ha saját földjén, saját népe körében lesz, nem kell nekie több energiát fordítania arra, hogy ugyanazt érje el óriási erőfeszítéssel, amit „szerencsésebb“ születésű polgártársa kisebb fáradtság árán is elér és nem kell neki energiája nagy részét rég megcáfolt, de újra visszatérő rágalmak örökös cáfolgatására fordítani, bojkott mozgalmak ellen védekezni. A zsidó psyché megnyugszik, szanalódik. Az idegesség normális medrébe tér vissza. Egészen nem tűnik el, de erre nincs is szükség. Az idegességnek, amely az embernél a *primum movens*, a főmozgató és hajtó ösztön, mint azt Kollarits kifejti, megvan a maga haszna is. Gondoljuk el, hogy hány művészi munkát nélkülöznénk, ha művelője nem birt volna bizonyos furorral, idegességgel? Az Izlam nem utolsó sorban köszönheti keletkezését Mohamed idegességének. A régi és újabb francia gloárban sem kis része van Napoleon és Clemenceau temperamentumának. (Természetesen csakis a normális idegességről és nem betegségről szólunk, amely ellen minden erőnkkal küzdenünk kell.) Nem fog nekikellenie az eddigi mérvben szellemi pályákra tódulnia, aki oda megy, jövője jobban lesz biztosítva. Nem fog kelleni neki oly sok lateinert és kereskedőt produkálnia, Bábel nyelvét megtanulnia, minden ország vagy megyehatárral más ideológiába magát beleélnie, fajidegen tradíciókkal lelkét megterhelnie, pápábnak lennie a pápánál. Neki szól majd ismerős nyelven a pacsirta dala, neki beszélnek némaságukban is Jerichó ódon falai és a szél Libánon cédrusainak ismerős suttogását hozza fülébe.

Újra visszatérvén a próféták földjére és testvérei körébe, nem fogja hitét szégyelnie, mert hisz nem lát más példát maga előtt, nem kell nekie a vasárnap és szombat, a karácsony és chanuka között választania. Az üres formalizmus és elkopott symbolumok helyét friss lüktető népi élet foglalja el, majálist Lagbecmerkor rendez, Újévet Roshasannahkor ünnepel. A hagyományoktól megszentelt és az ősök szellemétől körülbegett helyen vallása is új reneszánsznak lendül és ne feledjük, hogy erre már szükség is van. Indiában új theosophia arányai bontakoznak ki, nyugaton új, társadalmi eszméktől áthatott, modern szellemben fejlődő, mélyebb megösmérésre törekvő áramlatok körvonalaival emelkednek ki a ködből, mi pedig eme *panta rhei* (minden mozog) közepette, a zsidóságot muzeális tárgyként kezeljük, csak

mint archeológiai régiség iránt érdeklődünk, vagy fokozatos öncsonkítást végzünk és az ősi kereteket vadul majmolt idegen elemekkel töltjük meg, szomszédainkra pislantva, vájjon elég hasonlónak találják-e már, vájjon nem emlékeztet-e már a régire, nincs-e már „nemzeti“ vonatkozása, mint a számító özvegy, aki . ágyasházából kidob minden emléktárgyat, amely első férjére emlékeztethet, mert az új gazdának még szemet szűrhatna.

A keleti és nyugati zsidó egymás mellé kerülésével letompul a vallási fanatizmus, megszűnik még a szórványos aszkétizmus is, mert egyrészt más problémák lépnek előtérbe, ha a nép bevonul, mint mondani szokás „az alkotmány sáncaiba“, nem fog alárendelt liturgiái kérdések miatt elkeseredett vitákat rendezni, energiáját más irányba vezeti le, másrészt a keleti zsidó látni fogja, hogy a formákhoz kevésbé mereven ragaszkodó nyugati testvére is épp úgy beszél héberül, épp akkor ünnepel, amikor ő, hitéhez, nemzetéhez épp úgy ragaszkodik, amint erre a diaszpórában vajmi kevés példát láthatott. Hogy ezek, nem utópiák, hanem tények, azt a palesztinai kolóniák eléggé mutatják már is, ahol kelet és nyugat zsidósága a legtestvériesebb viszonyban él egymás mellett.

Jobb anyagi léte, nem kizárólag szellemi foglalkozása testi kifejlődését hozza majd magával, mellkasa tágul, termete növekszik, szeme hozzászokik a végtelen horizonthoz és a természet pazar színeihez, füle a madárérekhez és hogy ezeket értékelje is, arról értelme gondoskodik. A művészetek ott lendülhetnek csak igazán fel, ahol minden szellő ihletet hoz, minden porszem legendákról beszél, minden orom történelemtől megszentelt, minden barázda az ősök vérétől terhes. A zsidó művész ott adhatja majd igazán azt, ami lényege. Hisz előjeleit láttuk már a diaszpórában is. Hol nagyobb Kiss József, a „Jehovában“-e, vagy „magyar-zsidó“ balladáiban, ahol Jóm Kippurkor taleszes zsidó bácsik kackiás magyar menyecskékhez térnek be. Hol utolérhetetlen Goldmarck, nem-e Sábájában? Hiszen ez oly természetes! A Quo Vadist nem írhatta zsidó, viszont a Provence „daltelt mezői“ nem érezhették át Juda Halévy fájdalmát. Sajnos, hogy legjelentősebb művészeink az általános emberihez menekültek és a Makabeusokat egy Hándelnek és Ludwignak, Judithot egy Hébbelnek, Uriel Ácostát Gutzownak engedték át. Tudjuk, hogy a művészt szouverén és általános emberi. Célja csak egy lehet: ön-maga; eszközeit pedig csak önmagából merítheti. Mégis az emberi pszichológiából folyik, hogy Perez tépelődő alakjait más, mint zsidó, a Bánk Bánt más, mint magyar nem értheti meg. Tudjuk, milyen szörnyet gyártott belőle az egyébként zseniális Grilíparzer és mily hüvösen fogadták az eredeti Katona darabot Berlinben.

Amit ily módon alkotni fog, az elvitathatatlanul az övé lesz. Azt nem lehet majd más nemzetek nyereségszámláira elköny-

velni. Heinét meg lehet tenni németnek, de Bialikot, Achad-Haamot, Salom Ascht stb. nem lehet másnak, mint zsidónak venni.

Ez az élet visszahat majd a diasporában maradt zsidóságra is. A „Jordán“ jelző nem lesz rosszabb hangzású a Szajránál, vagy Themzénél, mert partján kultúra és boldogság honol. A budapesti, vagy berlini zsidónak épp oly kevésbé kell majd nemzetiségén törnie fejét, mint a newyorki, vagy brüsszeli olasznak. A zsidó betűért nem kell majd az imakönyvért nyúlni, rajta lesz a postabólyegen, épp úgy, mint (már ma is) Rison-le-Ciop-i, vagy Petach-Tikvah-i narancs csomagoló papírján.

Válaszúton vagyunk, választanunk kell, egy szebb, jobb, boldogabb zsidóságot akarunk-e, avagy azt, amelyet Herzl elűfutára az izzólelkű Hess Mózes úgy jellemezett: *„Hazánk — az idegen. Egységünk — a szétszórtság. Összetartásunk — az általános gyűlölet. Fegyverünk — az alázat. Eredetiségünk — az alkalmazkodás. Jövők — a holnapi nap.“*

Ha nem akarjuk továbbra is túrni, mint senyved el népünk gerince, mint szakad le egyik ág a másik után az egykor oly terebélyes fáról, miként válunk a valaha legtermékenyebb népből a legterméketlenebbé, mint pusztítanak soraink között a különféle címe és idegbajok, hogy törni majd át eddigi mentességünk várfát a két legpusztítóbb nyavalya: a syphilis és alkoholizmus, hogy előkészítse majd útját a harmadiknak, a tuberkulózisnak; ha nem kalózlógó alatt, de saját vértünkben akarunk a szabad népek tisztaságában résztvenni, úgy a fent vázolt útra kell lépni és visszatérni az őshazába. Azok pedig és egyelőre ez a többség, akik egyelőre nem mehetnek, ne feledjék, amit Herzl mondott: *„a cionizmus nem más, mint visszatérés a zsidósághoz, a zsidóhonba való visszatérés előtt.“* Továbbá, hegy: *„ob wir bleiben, oder auswandern, an Ort und Stelle muss die Rasse verherrschen werden.“* (Maradunk-e, vagy kivándorlunk a fajt ott, ahol van, kell nemesbitenünk.)

A diaspora zsidóságára az a feladat hárul, hogy ennek a létfeltételeit megteremtse, hogy hitközségeit népközségekké alakítsa át, hogy közjogi helyeiét, nem a felekezet labilis áldogmája címén, hanem a kultúrállamban elismert reális voltának megfelelő nemzeti kisebbség címén juttassa kifejezésre, hogy ifjúsága intenzív neveléséről gondoskodik, hogy törődjék tagjai anyagi existenciájával és erkölcsi színvonalával, egy szóval népi politikát űzzön.

A teendők további vázolója helyett ama szavakkal zárom le fejtegetéseimet, amelyeket e dolgozat quintessenciájának elmondásánál a cserkészekhez intéztem és amely az ifjakon át talán a nagyokhoz is utat talál.

Hozzátok pedig ifjú barátaim, akik ebbe a testületbe tömörültetek, jelölöm, hogy a zsidó nép újjászületésének munká-

jából ti is részt kértek, csak pár szavam lenne még. Amíg természetes helyünket a népek között el nem foglaltuk, csak palliatív. csak időleges és részleges értékű munkát végezhettek. De ezt végezzétek teljes szívvel. Mint cserkészeknek, mindenben elől kell járnotok a jó példával. Mint leendő orvosoknak, tanároknak, iparosoknak stb., pályátokra komolyan kell készülődnetek. Azzal, hogy komolyan veszitek a testgyakorlatokat, azzal, hogy testi munkát is végeztek és kézműves műhelyeket rendeztetek be, már a helyes útra léptetek. Törekedjete megismerni a népet, ne csali a zsidó népet, hanem azt a népet is, ahol laktok, vagy lakni fogtok. *Az új nemzedékre hárul az a feladat, hogy bebizonyítsa, hogy éppen a zsidóságból, faji sajátosságából folyik más népek történelmi adottságának megértése és megbecsülése.* Nem szűk-körü nacionizmust, hanem becsületes népi ragaszkodást, de ezen túl minden emberi megértést várjuk tőletek.

Jusson eszetekbe, hogy éppen a cionizmus feledhetetlen apostola, Herzl Tivadar akarta a Jeruzsálemben emelendő és nemzetközi békepalotának szánt Akropolis ormára vésetni Terentius Örök szép szavait: Homo sum, nil humani a me alienum puto! (Ember vagyok, semmi emberi sem idegen előttem.)

Tartsátok be a cserkész parancsot és kerüljétek az' alkoholt és legyetek mindenben mértékletesek! Nem közéleti aszkétizmust, hanem emberi mértékletességet és józan óvatosságot kérünk tőletek. Aid könnyelműen betegséget szerez, nem csak önmaga, hanem népe és országa ellen is vétezik.

Kövessétek az egészségügyi rendszabályokat! Testi és szellemi higiéniát tartsatok! Szeressétek a népet, az embereket, minden lépésteget a közjó irányítsa. Bármennyire megcsufolni látszanak ezt a mai idők, mégis ez egyúttal a legjobb magánérdek is. A zsidó, aki nem hisz az erkölcsi világrendben, (ami alatt nem kell szükségképpen színpadi igazságszolgáltatást érteni) önmaga alatt vágja a talajt. Népi létjogosultságát veszti el. Ne higgyetek a szintelenítés, az asszimiláció filozófiájának! A becsületes nemzetközi együttműködés nincs ellentétben egyetlen nemzet érdekével sem. Sőt megkívánja azt. ' . \

Tudjuk jól, hogy ezzel nincs megoldva minden kérdés. Az élet új gondokat, új bajokat, de egyben új gyógyszereket is termel. Ha valakit guzsbakötöttek, nem hagyom feloldatlanul azért, mert később esetleg tüdőgyulladást kaphat. Ez maga az élet értelme. Küzdeni, anyit tesz, mint élni, győzni, annyit jelent, mint létezni — mondja Le Dantec.

A munka,, amire vállalkoztatok nehéz, egy már-már eltespedt, ezer érdekszférába került, ezer délibáb után futkosó, ezer gondtól marcangolt népnek újjászületésénél segédkezni.

Minden szülés fájdalmas.

De kérdezzétek meg az Anyát, az emberi nem ősanját,

nem fájt-e neki, amikor önvére felszakította öntestét, és nem-e válik-e mégis az üdvnek forrásává, mely újjáteremti anyját, aki szülte volt.

Kérdezzétek meg az anya földet, nem fájt-e neki, amikor önszülette, felszakította testét, hogy hegyeket és völgyeket, tengereket és fensíkokat hozzon létre és nem teremtette-e újjá magát az anyaföldet, amely éltét adá!

És kérdezzétek meg végül magát a Teremtőt, neni-e megbánta (a biblia szavai szerint) amiért önmagából életet, szerves lényeket, bolygókat és holdakat, embert és állatot teremtett és ez mégis újjáteremtette őt, a kinek létét köszönheté?!

Oh igen, nehéz az ut, amelyen járnotok kell és ha kétségek fognának el benneteket, úgy felelem nektek a nagy olasz költő Maffei szavaival: .

*„Che solve il gelo del dubio, Che s'addensa alia mia mente?
Fede, larrtpa d'amore, alza il tuo velő!*

(Ki töri meg a kételkedés jegét, ki erősíti lelketet. Hűség, Te szeretet világítója, emeld fel fátyladat.)

IRODALOM.

Ebben a rovatbán nem annyira az általam felhasznált könyveket sorolom fel, mint inkább a zsidóságot érintő minden főbb témakörből igyekszem egy Pár forrás művet megnevezni. Bővebb bibliográfiát azután ezen művekben talál az olvasó.

Leszármazás, átöröklés, természetes kiválasztás stb.

Darwin: A fajok eredete és Az ember származása. Magy Természettud. Társ, kiadása. *Hertvig:* Das Werden der Organismen. Jena, Gustav Fischer kiad. *Lamarck:* Zoologie philosophique. *Ribot:* A lelki átöröklés. Magy Tud. Akadémia kiad. 1880. *Le Dantec:* A biológiai filozófia alapelemei. Atheneum kiad. *Méhely:* Megdőlt-e a leszármazástan? (Term. Tud. Közlöny pótkötete.) *Weismann:* Vorträge über Deszendenztheorie. Das Keimplasma. stb. *Semon:* Die Mneme als grundhaltendes Prinzip. Kisebb közlemények és kompendiumok a német Kosmos és Götschen kiadásában, továbbá *Bölsche* műveiben. (L. még Madzsar: Darwinizmus és Lamarckizmus, Az ember származása és *R. H. Francé:* A Darwinizmus mai állása c. kisebb műveket is.)

I.

Általános anthropology.

Martin: Anthropologie. *Buschan:* Menschenkunde. *Ranke:* Der Mensch. *Finot:* Le préjugé des Races, (magyarul is megjelent.) L'agonie et la mort des races. *Lenhossék* és *Alexander.* Az Ember. (Műveltség Könyvtára.) *Lenhossék:* Az ember helye a természetben. Franklin Társ. kiad.

A zsidóság fajelmélete.

Luschan: Die anthropogische Stellung der Juden. Arch, für Anthropologie és Zeitschrift für die Stat. u. Demografie d. Juden 1905. Heft 1. *Zollschan:* Rassenfrage etc. II. kiad. *Fischberg:* Die Rassenmerkmale der Juden. *Judt:* Die Juden als Rasse.. *Hertz:* Moderne Rassen-theorien. *Auerbach:* Die juedische Rassenfrage.

A zsidóság szociográfiája.

Ruppin: Juden der Gegenwart. Berlin, Jüd. Verlag II. Aufl. 1911. jstandardmű, amely a zsidókérdés egész komplexumát tömören összefoglalja és pártatlanul ismerteti.

A zsidóság pathológiája.

Fischberg: Rassenmerkmale etc. *Hoppe*: Krankheiten u. Sterblichkeit bei Juden u. Nichtjuden. *Maretzky*: Krankheiten der Juden. Samruelschr. des Bueros tür jued. Stat. 1913. *Englaender*: Die auffallend häufige Erkrankungen der Juden. Kisebb nagyobb közlemények az egyes orvosi szaklapokban. *Fischberg*, fentidézett könyvében elég bő bibliográfiát közöl.

A zsidók idegessége.

Prof. H. Oppenheim: Zür Psychopathologie ele. der ruschisch-jüdischea Bevölkerung. *Dr. Raflael Becker*: Jued. Nervosität etc. u. ihre Bekämpfung. Zürich. *Pilcz*: Neurasthenie der Juden. Az idegesség és jellem összefüggéséről 1. *Kollarits*: Jellem és idegesség c. kitűnő könyvét.

A zsidóság pszichológiája.

Összefoglaló munkát nem ismerünk. *Melamed*: Psychologie des jüd. Geistes. *Trebitsch*: Geist und Judentum. *Martin Buber*: Der Geist d. Judentums c. műve értékes pszichológiai adatokat tartalmaz de inkább a zsidóság világnézetét adja, úgyszintén Drei Reden über das Judentum és más művei is. *Achad Haam*: Am Scheidewege. *D. Pasmanik*: Die Seele Israels. (Psychologie des Diasporajudentums.) A zsidó gyermekek mentalitására vonatkozólag pedig az egyes szaklapokban, továbbá Zollschan művében stb. vannak kisebb közlemények.

A zsidóság etikájáról, világnézetéről, vallásáról stb.

Mendelssohn: Jerusalem. *Blau*, *Hevesi*, *Weisz*: A Talmud etikája. *Hevesi*: A zsidóság világfelfogása, az OMIKE kulturálmánachja (1912. évi.) *Venetianer*: A zsidóság eszméi és tanai. Azonkívül a berlini Véréin zur Förderung der Wissenschaft d. Judentums kiadásában megjelent Zuntz, Geiger. Bacher stb. dolgozatai. *Hirsch*: Neunzehn Briefe über das Judentum. *Luzatto*, *Majmunides* etc. művei és az I. M. I. T. különféle kiadásai.

A zsidóság általános encyklopédiája.

Jewish Encyclopedia. I—XII. *Ben Jehuda*: Thesaurus Hebraicitatis et veteris et recentioribus etc.

A zsidóság története.

Graetz: Geschichte der Juden és Volkstümliche Gesch. d. Juden. *Szabolcsi Miksa* (szerk.): A zsidóság egyet, tört. I—VI. *W. ellhausen*: Gesch des Volkes Israel, (kivonata magyarul is megvan.) *Renan*: Histoire du peuple Israel I—IV. (németül is megjelent.) *Kajserling-Doktor*: Lehrbuch der jüd. Geschichte. *Lazarus prof.*: Ws heist u. zu welchem Zwecke studiert man jüd. Geschichte u. Literatur? *Löhr*: Israels Kulturentwicklung. *Philippsohn*: Neueste Geschichte des jüd. Volkes. *Stern*: Grundriss zur Gesch. der Juden (táblázatos feldolgozás.) *Ziegler*: Gesch. des Judentums vom babyion. Exile bis z. Gegenwart. *Braining*: Ein kurzer Gang über die jüd. Geschichte.

A zsidóság nyelve.

Loeve: Sprache der Juden és a különféle filológiai dolgozatok ée, szaklapok. —

A zsidóság statisztikája.

A különböző hivatalos évkönyveken és jelentéseken kívül, majdnem minden a zsidósággal foglalkozó könyvben találkozunk adatokkal. Speciális zsidó statisztikát találunk: *Rupinnak* 4. pont al. említett könyvének különösen első kiadásában. Továbbá a Zeitschr. für jüd. Stat. etc. kiadásaiban. *Lombroso*: Dér Antisemitismus etc. c. könyvében.

A zsidóság néprajza.

Grunwald: Jüd. Hygienie. Zeitschrift für jüd. Volkskunde. *Croner*: Die moderné Jüdin. *Bauer*: Volksleben im Lande dér Bibéi. *Löhr*: Volksleben im Lande dér Bibéi. *Hübners*: Volksliederbuch. *Günzburg u. Marek*: Jüd. Volkslieder. *Eliasberg*: Ostjüd. Volkslieder. Ságén polnischer Juden, *Bernstein u. Segen*: Jüd. Sprichwörter. *Agnon u. Eliasberg*: Das Buch vöm poln. Juden. Proverbia Judeorum erot. ac turpia. R. Löwit Wien 1919.

A zsidóság mythológiája, mondái, legendái.

Goldzieher: Der Mythos bei den Hebräem. (Csak könyvtárakban.) *Buber*: Vöm Geist des Judentums. Dér Born Judas I—VI. Ságén dér Juden stb.

I A zsidóság kriminalitása.

Ruppin: Kriminalität d. Jud. und Christen in Deutschland. (Zeitschr. f. Dem. u. Stat d. Juden 1905 H. 1.) v. Liszt: Problem d. Krimin, d.' Juden Giessen 1907. *Wassermann*: Beruf, Konfession u. Verbrechn München, 1907. *Than*: Krimin, di Jud. u. Christ, in Oesterreich (Zeitschr. f. Dem. u. Stat d. Juden 1906.).

Antisemitizmus.

Chamberlain: H. S. Die Grundlangen d. XIX. Jahrhunderts *Ágoston P.*: A zsidók útja. *Dinner*: Die Sünde wider das Blut. (Regény.) *Delitzsch*: Babel u. Bibéi. *Dühring*: Die Judenfrage etc. *Drumond*: La France Juive etc.

Cionismus.

Th. Herzl: Judenstaat. (Magyarul a Zsidó Szemle kiadásában.) Altneuland. (Reg.) Magyarul is megjelent. Gesammelte zion. Schriften. *Nordau's* Gessamelte zion. Schriften. *Bernstein*: A cionizmus szervezete és lényege. Zsidó Szemle kiad. 1919. *Sokolov*: Histoire du Sionisme. *Stricker*: Dér Jüd. Nationalismus. Wien 1912. *Buber*: Die Jued. Bcwegung. *Kronberger*: Zionisten und Christen. *Hoppe*: Hervorragende Nichtjuden über den Zionismus. Azonkívül igen nagy számú, minden nyelvű irodalmi folyóiratok, szemlék (Zsidó Szemle, Múlt és Jövő, Dér Jude, Volk und Land, Jued. Rundschau, Echo Sioniste, (Paris) L'Aurore (Constantinopel), The Zionist Bulletin, (London), Dos Yiddische Volk, (New-York) stb.)

A cionizmus kritikája.

Fenítidézett folyóiratokban, továbbá:¹ *Zollshan*: Revision .d. Jued. Nationalismus 1918. *Bergmann*: Jabne u. Jerusalem. *Achad Haam*: Am Scheidewege. *Margulies*: Kritik des Zionismus stb.

A zsidók kérdés általában.

A cionista, antiszemita, fajelméleti stb. könyvekben a zsidó lapok és folyóiratokban, továbbá *A XX. Század* körkérdése 1918. *Sombort*: Judentaufen. *Sombort*: Zukunft d. Juden. *Brunner*: Dér Judenhass u. seine Ursachen. *Rosenberg*: Die polnische Judenfrage. *Patai József*: Zsidó írások I—II.

A zsidók a közgazdaságban.

Sombort: Die Juden u. d. Wirtschaftsleben. Dér moderné Kapitálismus stb. *Léroy—Beaulieu*: Israel chez les nations. (Kivonata magyarul az Olcsó Könyvtárban.) *Caro*: Sozial u. Wirtschaftsgesch. dér Juden etc. *S. Mayer*: Die Juden als Handelsvolk in dér Geschichte. (Wien jüd. Kaufmann c. rrü függeléke.) *Schlipper*: Anfang des Kapitalismus bei den abendland. Juden.

Zsidó irodalomtörténet és művészet.

Patai: Héber Költők I—II. (I. M. I. T.) kiad. *Kecskeméti Ármán*: Zsidó irodalomtörténet. *Winter u. Wiinsche*: Die jüd. Literatur seit Abschluss d. Kanons. *Slousch*: La revue de la lit. juive. La poésie lyrique hebraïque. *Jüdische Künstler* (Israels, Liebermann, Struck Lesser Ury, Lilién stb. ismertetése.) Jüd. Verlag Berlin.

Cionizmus és szocializmus.

Bernstein Ed.: Die Aufgaben der Juden im Weltkriege. *Altmann*: Zionismus und Sozialismus. *Krauss Ottó*: Zionismus und Sozialismus. *Solo-weitschik*: Un prolétariat méconnu. *ArlosoroH*: Der jüd. Volkssozialismus. Denkschrift der Poale-Zion Partéi. 1915.

Vallás és cionizmus.

Roth M. A.: Cionizmus és Orthodoxia. (Átdolgozta: *Dr. Richtmann*.)

Herzl életrajza és méltatása.

Friedemann: Das Leben Th. Herzl's. *Thon*: Theodor Herzl. *Buber*: Die Juedische Bewegung. (3. essay Herzlről.) „Die Welt“ 1910. május 20-iki „Herzl“ emlékszám. *Prof. Kellner*: Theodor Herzl's Lehrjahre.

Palesztina irodalom és telepítési kérdés.

Igen bő, külön bibliográfiává! rendelkező irodalma van, amelyek közül csak néhány alapvetőt sorolunk fel. *Trietsch*: Palástina. Handbuch. IV. kiad. 1919. (Élkülözhethetetlen kézikönyv.) Jüd. Emigration u. Kolonisation. *Ruppin*: „Syrien als Wirtschaftsgebiet“. Der Aufbau des Landes Israel. 1919. *Nawratzki*: Das neue jüdische Palástina. *Kann I. H.*: Erets Israel, le pays Juif (németül is megjelent.) *Tolkowsky*: Palestina és a zsidók. *Swen Hedin*: Jerusalem, (teljes és kivonatos kiadásban.) *Wagner*: Geographie Palástinas. *Paquet Altons*: In Palástina. *Joffe*: „Lezicharon“, Jaffa 1920. (Héber nyelvű rendkívül tartalmas kis Zsebkönyv, mely minden adatot felölel.) *Oppenheimer*: Genossenschaftliche Siedlung. Számos lap és folyóirat stb.

Évkönyvek, almanachok.

Orsz. Magy. Izr. Közműv. Egly. évkönyve 1912. és 1913. Jüdischer Nationalkalender Wien, V. évi. (szerk.: Ottó Abeles és Bató L.) English Jewish Yearbook. American Jewish Yearbook. „Bar Kochba“. Saimelbuch.

MŰMELLÉKLETEK

STRUCK: Zsidó fej.

A képek egy részét Fischberg „Rassenmerkmale der Juden“ című műve után használjuk.

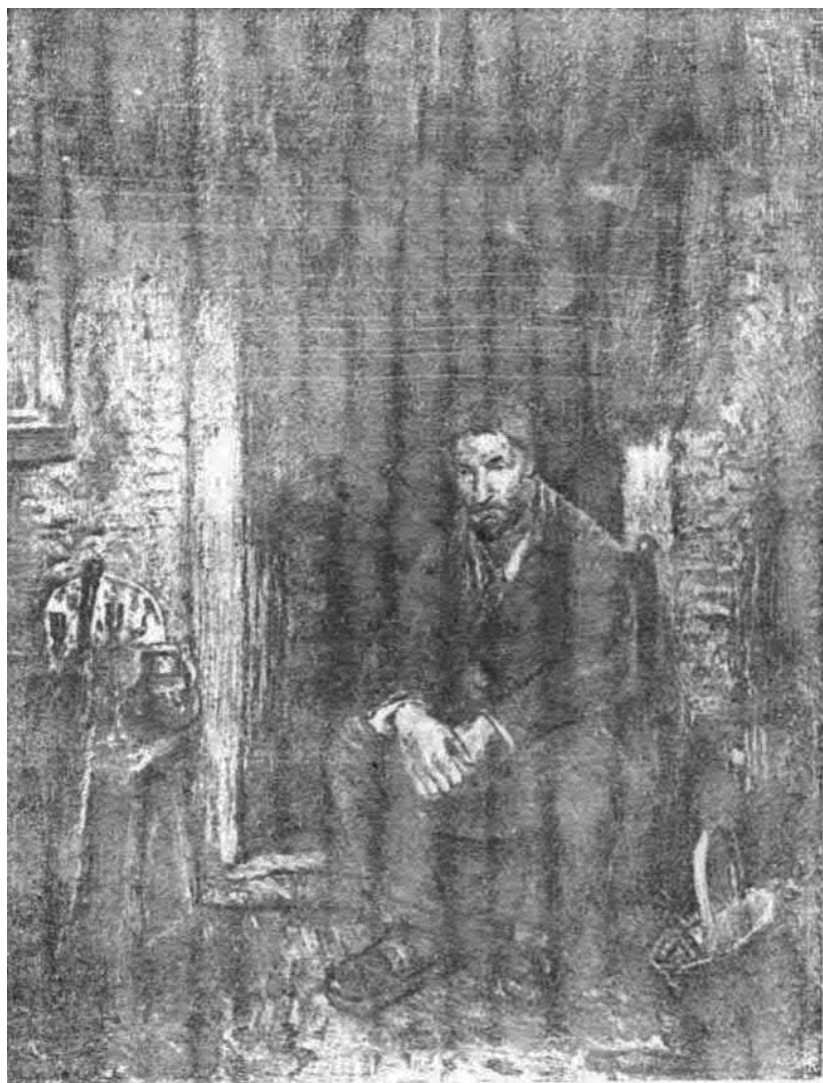
Lengyelországi zsidók (Szfárd típus).

Középkori rabbi (R. Eliezer Landau).

Algieri zsidó.

ISRAELS: Az ősi nép egy fia.

(Jeruzsálem.)

(Marokkó.)

Zsidó nőtypusok (szefárd.)

Lengyelországi zsidók.

Szaharai zsidónők.

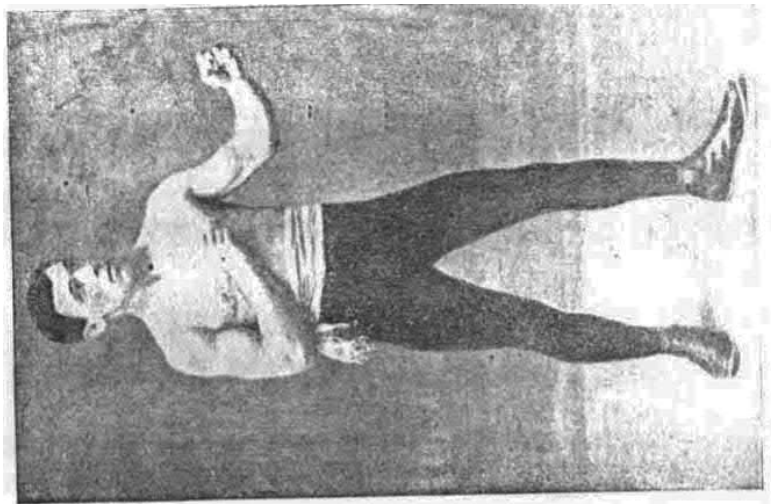
Algieri zsidó család.

Orosz zsidó pár.

Északafrikai zsidók.

Zsidó athléták (Amerika).

FÜGGELÉK.

I. táblázat.

A magyarországi zsidóság főbb statisztikai adatai hivatalos kimutatások alapján.

(1910. évi népszámlálás és későbbi adatok.)

A) Népesedés:

1910-ben az összes 12 éves felüli zsidó lakosság száma volt 911.227—5 százalék;
1900-ban 861.162—4,9 százalék.
Szaporodás 10 év alatt 0,1 százalékkal (u. e. idő alatt a kat.-nál 0,6 százalék.)

B) Népmozgalom:

I. Házasságok — — — — — 1914-ben összesen 6,289 zsidó házasságot kötöttek (6,289 zsidó vőlegény és 6,138 zsidó menyasszony) a vegyes házasságok száma volt a tisztán zsidó házassághoz viszonyítva 8,8 százalék.

A vegyes házasságok, illetve a gyermekek vallására nézve kötött megegyezés folytán a zsidóságra hármlott veszteség 36,5 százalék, (15 év alatt az összveszteség 844,5 százalék.)

II. Születések — — — — — Az összes élveszülettek száma volt a zsidóknál 123,052, az összlakosságnál 592,812 (1914-ben.) Száz élveszület közül esett a kath.-ra: 51,9, a ref.-ra 13,3, a zsidókra: 3,6. (1,4. százalék veszteség az országos arányszámukhoz képest.) Törvényes születést volt 20,488, törvénytelen: 2,564 vagyis 11 százalék. (a kat.-nál 8 százalék.)

III. Halálozások — — — — — Az összes zsidó halálozások száma volt: (1914-ben: 13,907.) Gyermekhalálozásnál az arányszám 4,48, amely a legkisebb az összes felekezetek között. (kat. 46,4, ref. 41,3, zsidóknál 32 gyermekhalálozás esett száz halálesetre.)

IV. Születési számok csökkenése — — — — — 1901—5. 1914.
katolikus 12,3% 13,1% + 0,8 %
zsidó 14,9% 9,8% — 5,1 %
természetes szaporodás ill. csökkenés.

V. Ki- és bevándorlás — — — — — 1914-ben kivándorolt összesen 2,528 zsidó, az összes kivándoroltak 2,9 százaléka. A visszavándorlók közül 0,7 százalékkal (110 egyén) a bevándoroltak között pedig 825 egyénnel 1,1 százalékkal szerepelnek, ezek közül Ausztriából összesen 765 költözött be.

C) Foglalkozás:	Zsidók			
	kereső férfiak	eltartott férfiak	kereső nők	eltartott nők
I. Östermelés — — —	19,501	13,887	3,325	31,262
II. Ipar (önálló) — —	41,992	41,472	12,885	92,466
„ Tisztv. és segéd	55,842	16,263	15,485	38,151
III. Kereskedelem (önálló és alkalmazott) — —	109,944	66,715	18,302	151,106
Ipar, kereskedelem és österm. összesen —	227,329	138,337	49,977	313,685
IV. Közlekedés — — —	10,422	7,475	642	16,900
V. Köztisztv. és szabad foglalk. (lateineroszt.)	23,630	14,850	4,025	31,344
VI. Napszámosok — —	3,828	3,372	1,249	6,586
VII. Nyugdíj-, töképezések, járadékosok, háztul. magánzók — —	6,223	3,175	5,956	10,500
VIII. Egyéb és ismeretlen foglalkozás — — —	1,470	7,538	2,128	9,063
IX. Házi cselédek — —	113	117	6,075	19
Összesen — — —	276,738	175,112	70,018	389,359

D) Egyházi és kulturális élet:

III. Áttérések — — — — Kiléptek 1914-ben a zsidóságból összesen 489-en, a zsidóságra áttértek 105, veszteség 384, 78,11 százalék.

1896—1914-ig a kilépések folytán elvesztettek száma: 6583.

II. Alsó- és középfokú iskolák — — —

Az összes zsidó elemi népiskolák száma volt 407 összesen 831 tanítóval és 33,271 tanulóval. Egy tanítóra esett 40,25, egy iskolára pedig 81,74 tanuló.

A polgári iskolák száma volt 13 és egy reáliskola. (Vágújhely.) Az ország összes zsidó elemi iskola tanulóinak száma volt 96,013 (minden felekezeti tanuló összesen: 1,917,141. A zsidó tanulók arányszáma tehát körülbelül megfelel országos átlaguknak.) Nem zsidó iskolában tanult 62,742, azaz majdnem kétharmadrészüik.

A zsidó középiskolai tanulók száma volt (a felsőbb leányiskolákat is beleszámítva) 18,943 az összes tanulóké: 84,319 ami kb. 23 százaléknak felel meg.

III. Főiskolák és egyetemek

A zsidó főiskolai és egyetemi hallgatók száma volt 3879, a műegyetemieké 879. Az összes hallgatók száma: 15,150, műegyetemieké pedig 2450. Százalékokban: 25,6, illetőleg 35,5 % zsidó hallgató.

A legtöbb zsidó egyetemi hallgató volt az orvosi karon 1556. Jogász volt Budapesten 741. (A kolozsvári egyetemen 90), összesen 1069. Ezenkívül jelentékenyebb számban voltak még a zene- és képrömvészeti akadémián. Zsidó bölcsészettan-hallgató volt 337.

Budapest főbb statisztikai adatai 1908-13.

A zsidó lakosok száma 203,687, az összlakosságé 880,370 [23,13 százalék zsidó.]

Születések — [A szül. adatokat dr. Madzsar: Die entwicklung der Geburten inoffizier Budapests etc. c. tanulmányából vettem át.]

1910-ben esett 1000 zsidó lakosra 24,9 élveszületés, csökkenés 1900 óta 37 százalék.

Törvénytelen volt száz élveszületés közül a róm. kath.-nál 30,1, ág. ev.: 30, ref.: 24, zsidó 11. [A törvénytelen zsidó szülöttek arányszámát Madzsar szerint az magyarázza, hogy a törvénytelen anyák 45,3 százaléka cselédleány, ez pedig a zsidók között ritka.]

Néhány halálozási adat a halálozási okok feltüntetésével 1908-13-ban
[Hivatalos adatok.]

	Meghalt összesen egyen	Ezek közül zsidó	Százalékban
Összes halálozás volt	16,230	2,820	17.48
Tuberkulózis	2,804	308	10.98
Íkkelbetegség	785	179	22.80
Fertőző bajok	1,260	169	13.41
Öngyilkosságok	321	50	15.57
Gyermekhalálozások	4,651	1,502	32.29
Gümös agyhártyalob	158	15	9.49
Tüdővész	265	16	6.03
Összes fertőző bajok	621	69	11.11
Életkor:			
50-55 éves	552	113	20.47
55-60 "	501	90	17.96
60-65 "	423	106	25.05
65-70 "	407	111	27.27
70-75 "	304	107	35.19
75-80 "	210	67	31.90
80-85 "	137	34	24.81
85-90 "	63	22	34.92
95-100 "	6	4	66.66
100 éven felül	1	1	100.00

Néhány nagyobb zsidó lakosságu magyar város 1910-ben.

Pozsony	8,207	Arad	6,295
Nagyvárad	15,555	Máramaros-sziget	6,735
Szeged	6,907	Munkács	6,567
Miskolcz	10,290	Szatmár	5,287
Kassa	6,723	Temesvár	5,916

Budapest főbb statisztikai adatai 1908—13.

A zsidó lakosok száma 203,687, az összlakosságé 880,370 (23,13 százalék zsidó.)
 (A szül. adatokat dr. Madzsar: Die entwicklung der Geburten ozieffer Budapests etc. c. tanulmányából vettem át.)
 1910-ben esett 1000 zsidó lakosra 24,9 elveszült, csökkenés 1900 óta 37 százalék.
 Törvénytelen volt száz elveszültt közül a róm. kath.-nál 30,1, ág. ev.: 30, ref.: 24, zsidó 11. (A törvénytelen zsidó szülöttek arányszámát Madzsar szerint az magyarázza, hogy a törvénytelen anyák 45,3 százaléka cselédleány, ez pedig a zsidók között ritka.)

Néhány halálozási adat a halálozási okok feltüntetésével 1908—13-ban
 (Hivatalos adatok.)

	Meghalt összesen egyén	Ezek közül zsidó	Százalékban
Összes halálozás volt	16,230	2,820	17.48
Tuberkulózis	2,804	308	10.98
Rákbetegség	785	179	22.80
Fertőző bajok	1,260	169	13.41
Öngyilkosságok	321	50	15.57
Gyermekhalálozások	4,651	1,502	10.79
Gümös agyhártyalob	158	15	9.49
Tüdővész	265	16	6.03
Összes fertőző bajok	621	69	11.11
Életkor:			
50—55 éves	552	113	20.47
55—60 "	501	90	17.96
60—65 "	423	106	25.05
65—70 "	407	111	27.27
70—75 "	304	107	35.19
75—80 "	210	67	31.90
80—85 "	137	34	24.81
85—90 "	63	22	34.92
95—100 "	6	4	66.66
100 éven felül	1	1	100—

Néhány nagyobb zsidó lakosságu magyar város 1910-ben.

Pozsony	8,207	Arad	6,295
Nagyvárad	15,555	Máramarossziget	6,735
Szeged	6,907	Munkács	6,567
Miskolcz	10,290	Szatmár	5,287
Kassa	6,723	Temesvár	5,916

II. táblázat.

A zsidóság néhány világstatisztikai adata.

A zsidóság elterjedése a földön, abszolút és arányszámokban. (Ruppin után.)

I. EURÓPA.

O r s z á g	Abszolút szám	Arány	Év és forrás
Oroszország (anyaország) ...	3.578,227	111,2	1897. népszámlálás
Lengyelország — — — — —	1.321,100	140,5	" "
Európai Oroszország többi részei ¹⁾ — — — — —	211,221	24,9	" "
Oroszország összesen...	5.110,548		
Ausztria ²⁾ — — — — —	1.224,899	17,6-131,7	1900. népszámlálás
Magyarország ³⁾ — — — — —	851,378	44,2	" "
Németbirodalom — — — — —	607,862	10	1905. "
Románia — — — — —	266,652	10	1899. "
Nagybritannia ⁴⁾ — — — — —	253,898	6,5	1899. Ztschr. f. Dem. u. St.
Európai Törökország — — — — —	188,196	32	1904. All. Isr. Univ.
Németalföld — — — — —	103,988	20,4	1899. népszámlálás
Franciaország — — — — —	100,000	2,5	1905. Ruppin becslése
Bulgária — — — — —	37,653	0,3	1905. népszámlálás
Olaszország — — — — —	35,617	1,1	1901. "
Bosznia és Hercegovina — — — — —	8,213	5,2	1895. "
Görögország — — — — —	6,127	2,4	1907. "
Svájc — — — — —	12,551	3,8	1900. "
Belgium — — — — —	25,000	2,2	1905. Ruppin becslése
Spanyolország Portugália és Gibraltár ⁵⁾ — — — — —	5,700	0,1 - 7	1905-1908. Engl. Yew. Year book és népszámlálás
Dánia — — — — —	3,416	1,4	1901. népszámlálás
Svédország — — — — —	3,912	0,7	1900. "
Norvégia — — — — —	642	0,3	1900. "
Kréta, Luxemburg és Málta Összesen ⁶⁾ — — — — —	1,986	0,3-2,4	1901. "
Európa összesen...	8.854,037		

¹⁾ A balti tartományokban és Szt.-Pétervárott a sűrűség 24, 9 egyebütt (kivéve a letelep. területeket) 1, 9.

²⁾ Ausztriában legfőbb zsidó Galiciában lakik (811,371), legkevesebb Tirol és Voralbergben. Legsűrűbb a zsidó lakosság Bukovinában 131,7‰.

³⁾ Magyarországon a zsidóság száma 1914-ben: 911,000 volt, de nem akartam Ruppin adatait önkényesen kiigazítani, annál kevésbé, mert noha a többi számok egyrésze is elévült, de miután újabb, megbízható adatok hiányoznak, ezekre vagyunk utalva.

⁴⁾ Európában egyes kis államok kivételével, Nagybritannia, Franciaország és Törökország nem vette számba a felekezeteket.

II. A M E R I K A.

Egyesült Államok ¹⁾ — — — — —	1.135,240	21	Americ. Yew. Yearbook.
Kanada — — — — —	60,000	11,2	1907. Engl. " "
Argentína — — — — —	40,000	7,0	1908. I. C. A. jelentése
Mexico — — — — —	8,972	0,7	1895. népszámlálás
Cuba — — — — —	4,000	2,0	1895. Amer. Y. Yearbook
Brazília — — — — —	3,000	6,2	1895. "
Amerika többi részei: — — — — —	5,138	0,2 - 3	1902-1908. Statesman Year book és Am. Y. Yearbook.
Amerika összesen...	1.898,987		

¹⁾ Amerika zsidó lakossága az újabb bevándorlás folytán kb. 2,5 millióra szaporodott fel.

III. Á Z S I A.

Ázsiai Törökország, Palesztina	85,000	14,0	1908. Ruppin becslése
Kisázsia és Syria	75,000	5,5	" " "
Mezopotánia és Arábia	40,000	?	" " "
Összesen	248,000		
Ázsiai Oroszország			
Kaukázus és Szibéria stb.	105,257	1,1-6	1897. népszámlálás
Perzsia	35,000	3,7	1907. Statesmans Y. B.
India	18,226	0,1	1901. népszámlálás
Holland India (Jamaica és szigetek)	8,605	0,2	1905.
China és Japán	2,000	0,004	1908. Yew. Yearbook
Turkesztan és Afganisztán	18,435	?	1908. " "
Ázsia összesen	427,523		

2) Legjobban a megszálló angolok által megejtett népszámlálás 87,488 zsidót mutat ki.

V A F R I K A.

Marokko	150,000	30,0	1908. Yew. Yearbook
Algier	57,054	12,0	1901. " "
Tunis	62,500	31,0	1908. Jaques Chalom
Egyiptom	38,635	3,4	1907. népszámlálás
Egyéb Afrika			1905. All. Isr. Univ. és
Transvaal, Fokföld, Tripolis	53,678	8,0-18,6	népszámlálás
Afrika összesen	361,856		

V. A U S Z T R Á L I Á.

Ausztráliai államok	15,239	4,0	1901. népszámlálás
Uj-Zeeland	1,867	2,1	1906. " "
Ausztrália összesen	17,106		

Az egész világon összesen... 11.557,610

Ma már a zsidók száma kb. 14 millió. A természetes szaporodás évi 350,000 embernek felel meg.

III. táblázat: A zsidók foglalkozási ágainak összehasonlító táblázata néhány európai országban.

A foglalkozás megnevezése		10.000 keresztény illetve zsidó közül foglalkozott:				
		Magyarországon (1901)	Magyarországon (1907)	Magyarországon (1901)	Magyarországon (1897)	Magyarországon (1910)
Mezőgazdaság	keresztény	5326	3166	5444	7157	6080
	zsidó	31	128	1142	381	48
Ipar	keresztény	2244	3587	2668	1044	1847
	zsidó	867	2151	2867	3463	987
Kereskedelem és közlekedés	keresztény	832	1068	607	543	604
	zsidó	5034	4972	3826	4315	5258
Közszolgálat és szabadpályák	keresztény	648	551	460	413	324
	zsidó	1871	647	723	630	1100
Változó bér munka (napszámos)	keresztény	83	555	224	443	262
	zsidó	78	210	543	661	249
Házi cseléd	keresztény	136				472
	zsidó	31				168
Foglalkozás nélküli, önnálló, tőkepénzzel bíró, nyugdíjas stb.	keresztény	492	1073	440	226	250
	zsidó	1798	1892	371	400	634
1) Ismeretlen foglalkozásu	keresztény	239		137	74	254
	zsidó	290		522	150	774

1) Magyarországon e rovatba vettük a véderő tagjait is, akik keresztényeknél 1'58, a zsidóknál pedig 2'95%-ot tettek 1910-ben ki.

Átlagban a zsidók fele kereskedelemmel foglalkozik. Legsűrűbben vannak Ausztria zsidói a mezőgazdaságban képviselve 11'92%.

A keleten nagyszámu a bér munkás a Nordau-féle „Luftmensch”.

IV. táblázat: Születési adatok összehasonlító táblázata. (Ezrelékekben.)

Hol?	Év	1000 lélekre esik	
		zsidó	nemzsidó
Poroszország	1908	17,37	34,22
Berlin	1906	17,64	25,60
Hollandia	1906	23,95	33,69
Amsterdam	1903	22,70	39,72
Európai Oroszország [Lengyel és Finnország nélkül]	1901	36,14	52,16
Ausztria	1900	32,65	37,23
Wien	1900	20,23	32,32
Magyarország	1910	33,81	39,34
Budapest	1910	28,29	34,99
Románia	1887— 1902	36,63	40,22
Bukarest	1904— 1905	29,51	24,19
Algier	1903	43,25	moh. 30,56 ker. 31,55

Algier, ahol a zsidó számok, úgy a mohamedánok, mint az európaiaknál nagyobbak és Bukarestet kivéve, ahol a zsidók szül. száma $5\cdot32\frac{9}{100}$ -el nagyobb, a zs.ók szül. arányszámai mindenütt és pedig átlag $6\frac{9}{100}$ -el kisebbek. A szül. számok, kivált a városokban mindenütt csökkenőben vannak, de a zsidóké feltűnő, mert míg Poroszországban 1822—40-től 1903—907-ig általában $40\cdot01$ -ről $33\cdot80$ -ra, vagyis $6\cdot19\frac{9}{100}$ -el, addig a zsidóknál $35\cdot46$ -ról $17\cdot79$ -re, vagyis $17\cdot69\frac{9}{100}$ ($50\frac{9}{100}$ -e az előbbi számnak) csökkent.

V. táblázat.

Házasságok és vegyesházasságok néhány összehasonlító adata (Zollschan szerint.)

Házasságot kötöttek	Tisztán zsidók	Vegyes házasság	A tisztán zsidó házasság %-a	100 zsidó ház. ra esik vegy. ház.	Melyik évben	Megjegyzés
Németországban	3909	675	17.3	7.92	1901-4	Nagy még az arányszám Münchenben 23.8%
Poroszországban	2739	638	23.3	10.93	1906	Frankfurt a/M-ban 30.7% stb.
Berlin	615	218	35.4	15.06	1901-4	—
Berlin	624	277	44.4	18.16	1905	—
Hamburg	105	52	49.5	19.85	1903-5	—
Ausztria	7303	140	1.92	—	1900-6	Ausztriában csak fel. nélküliek köthetnek v. házasságot
Wien	—	—	12.97	—	1906	1885-89-ig csak 8.9%
Triest	106	65	61.4	—	1900-3	Szintén mint fel. nélküliek nyilvántartva. 1877-90-ig csak 33.3%
Magyarország	6754	442	6.33	—	1901-4	1914-es adatokat l. az előbbi részben.
Budapest	1275	211	16.5	—	1901-4	—
Hollandia	—	—	20.1	—	1903	Csak Amsterdamból van adat. 1899-ben még csak 8.1%
Koppenhága	87	81	82.9	—	1900-5	A dán zsidók 81% a fővárosban lakik.
Új Délwalles	781	360	46	—	1901	—
Egyesült Államok	8627	85	kb 1	—	1904	—

VI. táblázat.
A vegyes házasságok és tisztán zsidó házasságok
termékenységének összehasonlítása.

H o l ?	Év	Tisztán zsidó házasság	vegyes házasságok			100 tisztán zsidó házasságból szü- letett ezek ve- gyes házasságból szülött
			ha a férj zsidó	ha a nő zsidó	együtt	
Poroszország	1875-78	11,113	164	223	387	3,48
" "	1880-84	10,288	207	265	472	4,59
" "	1900-04	7,097	348	354	702	9,89
" "	1907-08	6,627	392	405	797	12,03
Bajorország	1876-79	16,77	3	11	14	0,83
" "	1880-84	1544	9	12	21	1,36
" "	1900-04	937	32	26	58	6,19
" "	1907-08	897	35	25	60	6,69
Magyarország	1897-901	26,212	116	127	253	0,97
" "	1903-904	25,020	174	202	376	1,50
" "	1906	24,067	212	239	451	1,87
Hollandia	1906	2395	74	41	115	4,8
Koppenhága	1906	783	—	—	370	47,2

A gyermektelen házasságok száma is igen nagy és pedig számszerűleg nagyobb mint a más felekezeti vegyes házasságoké.

Boroszlóban 1905-ben az evang.-kath. vegyesházasságok átlag 25%-a, az evang.-zsidó illetve kath.-zsidó vegyes házasságoknak pedig 47%-a volt gyermektelen.

VII. Táblázat.

Természetes szaporodás.

1000 hasonló hitfelekezetű lakosra esik átlag:

O r s z á g	Év	Élvezülöttek		Halálozás		Természetes szaporodás	
		zsidók	máshitűek	zsidók	máshitűek	zsidók	máshitűek
Poroszországban	1907	17,37	33,96	13,96	18,31	3,41	15,65
Bajorországban	1906	18,47	35,91	12,36	21,39	6,11	14,52
Romániában	1896 1902	36,63	40,22	20,84	28,00	15,79	12,22
Európai Oroszorsz. Finn- és Lengyelország nélkül	1901	36,14	52,16	18,08	32,51	18,06	19,65
Ausztriában	1900	32,65	37,23	18,37	25,52	14,28	11,71
Magyarországban	1903	33,81	39,34	19,68	27,21	16,83	12,13
Algierban	1903	43,25	31,55 eur. 30,56 moh.	20,58	23,14 eur. 19,66 moh.	22,67	6,41 eur. 19,90 moh.

VIII. táblázat
K i v á n d o r l á s

1881—1908 évben kivándorolt zsidók száma.

H o v a	H o n a n				
	Orosz ország	Ausztria Magyar o.	Románia	Másorszá- gokból	Összesen
Egyesült-Államok	1.250,000	250,000	75,000	125,000	1.700,000
Kanada	30,000	5,000	—	5,000	40,000
Argentína	20,000	—	—	10,000	30,000
Amerika összesen	1.300,000	255,000	75,000	140,000	1.770,000
Anglia	150,000	10,000	20,000	10,000	190,000
Németország	15,000	25,000	—	—	40,000
Franciaország	30,000	10,000	—	10,000	50,000
Belgium	5,000	—	—	5,000	10,000
Europa összesen	200,000	45,000	20,000	25,000	290,000
Délafrika	15,000	—	—	5,000	20,000
Egyiptom	10,000	—	—	10,000	20,000
Afrika összesen	25,000	—	—	15,000	40,000
Palesztina	20,000	5,000	1,000	10,000	36,000
Összesen	1.545,000	305,000	96,000	190,000	2.136,000

IX. táblázat.

A zsidók városi és fővárosi koncentrációja.

Városokban, ill. falvakban lakott.

H o l ?	É v	Z s i d ó k		A lakosság városi százaléka	
		városban	faluban	zsidók	keresz- tények
Dánia --- ---	1901	3,310	166	34,98 %	39,06 %
Galicia ¹ --- ---	1900	274,478	536,893	34,04 %	7,30 %
Porószország ---	1905	351,550	57,951	85,85 %	44,89 %
Szerbia --- ---	1900	5,726	3	99,95 %	13,88 %
Bulgária --- ---	1900	32,482	1,181	96,49 %	19,39 %
Norvégia --- ---	1900	565	77	87,90 %	28,30 %

¹ Galiciából csak a 7500 v. több lakóssal, illetve városi önkormányzat-
al bíró 40 várost vettük figyelembe.

Magyarországon városban lakott a zsidók 26,11, a keresztényeknek
edig 6,39 %-a (1900), Ausztriában pedig 23,33, illetve 10,60 %-a (1900).
sidó majoritású városok Oroszországban, Romániában (Jassy), Palesztinában
s Görögországban (Szaloniki) vannak.

A fővárosok zsidó lakossága.

Mely ország fővárosa?	É v	L a k o t t		100 lakos közül a fő- város- ban zsidók	Az illető ország 100 lakosából a főváros- ban lakik		Meg- jegyzés
		zsidó	nem zsidó		zsidó	nem zsidó	
Ausztria ---	1900	146,926	1.528,031	8,77	123	61	
Románia ---	1899	43,274	282 071	13,30	161	50	
Olaszország ---	1901	7,121	655,200	1,08	200	20	
Orosz-Lengyel- ország ---	1901	254,712	457,276	35,77	193	57	
Magyarország ---	1900	166,198	537,250	23,63	195	29	
Poroszország ---	1905	98,893	1.941,255	4,85	241	53	
Egyesült-Államok	1908	1.000,000	3.300,000	23,25	563	39	New-York
Hollandia ---	1899	59,065	451,000	11,56	568	90	
Anglia és Wells. ¹⁾	1908	140,000	6.581,327	2,11	560	156	London
Dánia ---	1901	2,826	397,749	0,70	813	163	
Új Dél Wales (Sidney) ---	1901	5,137	482,763	1,05	797	337	
Bulgária ---	1900	8,720	59,069	12,86	259	16	
Victoria (Melburne) ---	1901	5,109	488,853	1,04	863	411	

¹⁾ English Jewish Year-Book 1909.

Áttérések.

Ezen rovatban a De la Roi által összeállított, Ruppin és Zollschan által idézett statisztikát az egész XIX. századra vonatkozólag, míg az újabb időkre nézve Ruppin összeállítását közlöm, a teljesség kedvéért a már felsorolt magyarországi számokat is ismételve.

Áttértek a XIX. század folyamán a zsidóságból:

Ausztria-Magyarország-			Áthozat 101,006
ban	44,756		
Németországban	22,520	Oroszországban	84,536
Nagybritanniában	28,830	Olaszországban	300
Hollandiában	1,800	Romániában	1,500
Svédország és Norvégia-		Törökországban	3,300
ban	500	Más Balkán áll.-ban	100
Dániában	100	Ázsia és Afrikában	600
Svájcban	100	Ausztráliában	200
Franciaországban	2,400	Északamerikában	13,000
Átvitel	101,006	Összesen	204,520

Újabb áttérések.

H o l ?	I d ő	Évi átlag	10,000 zsidó- ra esik	H o l ?	I d ő	Évi átlag	10,000 zsidó- ra esik
Galicia és Bukovina	1900—03	kb. 90	1	Német- ország ¹	1904	497	8
Oroszország	1881—90	689	1,5	Berlin ¹	1890/903	153	15
"	1891—97	1021	2,0	Szerbia	1894/903	6	10
Magyar- ország	1896/907	440	5,0	Ausztria ²	1900/903	kb. 800	25
Budapest	1903	226	13	Dresden	1886/906	10	33
Német- ország	1896/900	480	8	Wien	1906	643	40

¹ Németországban csak az evang. egyházba áttértek vannak nyilván-
tartva.

² Galicia és Bukovina nélkül.

Életkor (Ruppin szerint).

O r s z á g	Év	Életkor 1000 lakosra					
		0—15 éves		15—60 éves		60 éven felül	
		zsidó	nem zsidó	zsidó	nem zsidó	zsidó	nem zsidó
Berlin --- --- ---	1900	221	258	699	683	80	59
Frankfurt a/M. ¹ ---	1900	214	252	—	—	—	—
Hamburg ¹ --- ---	1900	223	295	—	—	—	—
Cseh-, Morvaország, Szilézia ² --- ---	1890	446	454	467	467	87	79
Galicia és Bukovina ²	1890	529	494	433	463	38	43
Wien ² --- --- ---	1890	415	386	532	555	53	59
Oroszország ² --- ---	1897	1045	964	848	897	107	139
Románia ² --- ---	1899	517	507	469	478	14	15
Szerbia --- --- ---	1901	390	419	564	537	46	44
Dánia ² --- --- ---	1901	249	436	579	465	172	99
Koppenhága --- ---	1906	403	577	1303	1270	294	158
Olaszország ³ --- ---	1901	267	351	693	614	40	35

Jegyzetek. ¹ Frankfurtra és Hamburgra csak 0—14 évig van adatunk.

² E számmal jelölt adatok 0—20, 20—60 és 60-on felüliekre vonatkoznak.

³ Az olaszországi adatok csakis fineműekre 0—15, 15—70 és 70-en felüliekre vonatkoznak.

XIV. táblázat. Halálozások.

H o l?	1000 lakosra esik			Megjegyzés
	év	zsidók	nemzsidók	
Poroszország	1907	13,96	18,31	
Európai Oroszorsz.	1901	18,08	32,51	Finn és Lengyel-ország nélkül
Ausztria	1900	18,37	25,52	
Algier	1897/99	29,12	39,16	a mohamedánoknál 19,08
Frankfurt a/M.	1907	12,61	15,38	
Románia	1896/902	20,84	28,00	
Bukarest	1904-5	14,44	26,27	
Berlin	1906	13,17	16,15	
Amsterdam	1904	11,72	16,85	
Wien	1900	12,53	21,25	
Lemberg	1903	19,3	22,0	

XV. táblázat. A zsidó analfabéták száma.

H o l	Év	k o r	100 zsidó		100 n. zsidó		Megjegyzés
			Férfi	Nő	Férfi	Nő	
Oroszország	1897	általában	50,6	71,1	70,6	91,2	1) csak görög-kele- tiekre von.
Budapest	1900	általában	15,5	21,1	20,8	25,9	2) csak rom. katho- likusokra von.
Olaszország	1901	15 évtől feljebb	3,0	7,5	42,6	57,0	
Bulgária	1902	ez évben házasodottak	4,1	21,3	34,1	81,2	3) csak orthodoxok- ra von.
Szerbia	1900	minden kora	42,99			83,02	férfi és nő
Uj Dél Wales	1901	15 évtől feljebb	3,15			2,8	férfi és nő
Victoria	1901	5—15 évesig	6,81			10,00	férfi és nő

XVI. táblázat. A zsidók eloszlása nyelvi terület szerint.

N y e l v t e r ü l e t	A zsidók száma	ezen nyelvet beszéli
Szláv (orosz, lengyel, cseh, bolgár, szerb)	6,225,000	400,000
Angol	2,200,000	1,100,000
Német	900,000	1,250,000
Magyar	850,000	600,000
Török és arab	650,000	250,000
Francia	175,000	150,000
Olasz	40,000	40,000
Más nyelvek	410,000	440,000
		spanyol: 350,000 Jiddis (zsargon): 7,000,000
		Összesen 11,550,000

XVII. táblázat.

Nemzetközi összehasonlító bűnügyi statisztika.

A németországi adatok 1903-906, az ausztriaiak 1898-1902, a magyarországiak 1904, a hollandiaiak pedig 1902-re vonatkoznak.

A zsidók nagyobb számban vesznek részt			A keresztények nagyobb számban vesznek részt		
A vétség illetve büntett neve	Hol	Hány-szor	A büntett neve	Hol	Hány-szor
Uzsora (illegitim hitelügyletek)	Németország Ausztria Magyarorsz.	29.05 75.45 4.88	Hatóság elleni erőszak Btk. 173-177. §.	Németország Ausztria Magyarorsz. Hollandia	3.63 1.60 2.56 2.18
Csödvétségek	Németország Ausztria Magyarorsz.	12.62 8.79 28.20	Rablás, életveszélyes fenyegetés	Németország Ausztria Magyarorsz. Hollandia	5.55 8.73 7.43 15.83
Csalás	Németország Ausztria Magyarorsz. Hollandia	2.04 3.27 4.02 2.02	Lopás	Németország Ausztria Magyarorsz. Hollandia	2.84 1.66 1.87 1.90
Szemérem elleni vétség (pornográfia terjesztése)	Németország Hollandia	2.04 5.01	Magánlak-sértés	Németország Ausztria Magyarorsz. Hollandia	2.00 3.33 2.91 1.59
Zsarolás	Németország Magyarorsz.	1.61 1.45	Idegen ingó vagyon rongálása	Németország Ausztria Magyarorsz. Hollandia	4.55 7.43 1.97 2.32
Véderő elleni vétség	Németország Ausztria	2.16 1.59	Emberölés gyilkosság stb. (kivéve a gondatlanság által okozott emberölést)	Németország Magyarorsz. Ausztria	4.33 3.01 2.22
Zártörés (sikkasztás [Magyarországon])	Németország Ausztria Magyarorsz.	2.01 2.22 2.07	Gyújtogatás és vaspálya rongálás	Németország Ausztria Magyarorsz.	2.67 1.45 4.07
Okirat hamisítás	Németország Magyarorsz.	2.33 1.68	Testi sértés (halált okozó súlyos testi-sértés is)	Németország Ausztria Magyarorsz. Hollandia	2.55 3.29 3.24 1.95
Rágalmazás és becsületsértés	Németország Hollandia	1.31 1.61	Magzatelhajtás	Németország Ausztria Magyarorsz.	1.19 1.25 4.42
Párviadal vétség	Németország Magyarorsz.	3.66 11.49	Lásd még külön a magyarországi bűnügyi statisztikát és a fogl. kimutatást a 67., 68. és 102. old.		

XVIII. táblázat.

A zsidó földműveskolóniák fontosabb adatai,

I. Oroszország 1898–1899. évben (I. Sándor és I. Miklós cár által alapítva, legnagyobb részét állami tulajdonok) alapítási év 1806 és 1836.

A kormányzóság neve	A telepesek száma	A családok száma	Lélekszám	Hány deszatin ¹
Wilna	32	372	2414	4392
Witebsk	28	192	1235	1914
Grodno	14	261	1811	3585
Kowno	15	216	1604	2649
Minsk	26	885	5762	6601
Mohilew	76	824	5828	5343
Wolhynia	18	997	5003	5551
Kiew	23	477	3221	2812
Podolia	15	652	3279	2191
Tschernigow	4	107	652	1280
Bessarabia	11	1024	5466	3330
Cherson	22	3304	24295	42839
Jekaterinoslaw	17	1416	8389	17650

¹) 1 deszatin = 1.0925 ha.

XIX. táblázat.

II. Argentína 1908-ban.

A 90-es évek végén alapították a báró Hirsch által hagyományozott kb. 200 millió franchból. (JCA = Jewish Colonisation Association.)

A gyarmat neve	A telepesek száma		Nem telepesek		Össz-lakosság		Mégmivelt terület hektárban
	család	lélek	család	lélek	család	lélek	
Moiseville	511	2770	129	1040	640	3810	10.840
Mauricio	317	1614	170	700	487	2314	19.750
Clara	631	3777	198	1061	829	4538	19.690
San Antonio	151	861	14	82	165	943	4.541
Lucienville	316	1767	203	1232	519	2999	16.550
Baron de Hirsch	143	728	43	164	186	892	13.136
Santa-Isabel	49	275	—	—	49	275	—
Összesen	2118	11.492	757	4279	2875	15.771	84.507

XX. táblázat.

Földműves kolóniák az Egyesült-Államokban 1911.

Az állam neve	család	személy becslés	terület acre-ok- ban	Az állam neve	család	személy becslés	terület acre
Alabama	7	35	552	New-Hampshire	12	60	1201
Arizona	1	5	135	New-Yersey	758	3790	54984
Arkansas	3	15	243	New-York	1092	5460	99747
California	17	85	5384	North-Carolina	1	5	88
Colorado	18	90	4690	North-Dakota	231	1155	86,018
Connecticut	617	3,085	47,841	Ohio	99	495	8,151
Delavare	3	15	288	Oklahoma	9	45	1365
Florida	3	15	315	Oregon	7	35	1541
Georgia	11	55	1019	Pennsylvania	113	565	89,89
Idolia	2	10	343	Rhode-Island	2	10	168
Illinois	41	205	4906	South-Carolina	10	50	766
Indiana	34	170	3260	South-Dakota	73	365	23,122
Iorwa	29	145	4064	Temessee	2	10	163
Kansas	2	10	488	Texas	17	85	4575
Kentucky	3	15	257	Utah	12	60	1880
Louisiana	25	125	1559	Vermont	1	5	143
Maine	1	5	205	Virginia	5	25	452
Maryland	24	120	2275	Washington	26	130	5418
Massachusetts	189	945	12,308	West-Virginia	1	5	104
Michigan	84	420	7,503	Wisconsin	35	175	3924
Minesota	13	65	2305	Young	38	190	22,550
Mississippi	3	15	203	Összesen	3,718	18,590	437,265
Missouri	12	60	1248	1) Az „American Jewish Year-Book” 1912. évf. szerint.			
Montan	5	25	2584				
Nebroska	278	135	80,41				

1 hectar = 2,471 acre-val.

Palesztinai zsidó földműves kolóniák (1914).¹⁾

a) Judea.

A kolónia neve	Alapítási év	Terület ² (dunam)	Lélekszám
Mikveh Jiszrael ³	1870	2162	100
Rison le Cion	1882	14100	1500
Nachlat Jehuda	1913	300	—
Wadi Hanin (Neth Cióna) ...	1882	2390	200
Beér Jakob	1908	2040	150
Rechobot	1890	14193	1100
Ekron (Mazkeret Batia)	1884	13000	360
Gedera (Katra)	1885	5970	180
Kastinia (Ber Tobia)	1916	5623	170
Ruhama (Dsemama, Gaza mellett)	1911	6000	30
Petach Tikvah	1878	23870	3300
Ein Ganim	1908	762	200
Jehudie	1883	150	—
Kfar Malal	1912	4220	20
Kfar Saba	1892	7231	100
Ben Semen (Ben Arif)	1906	2329	120
Hulda	1909	1973	30
Kfar—Urie	1912	4800	30
Artuf	1896	4727	150
Moca (Jeruzsálem mellett)	1894	750	40
Judea összesen		117040	7780

¹⁾ Trietsch : „Palestina Handbuch 1919“ Ruppin nyomán közölt adatai.
²⁾ 1 dunam = $\frac{1}{11}$ hektárral. ³⁾ Az Alliance Israélite Universelle földműveskolóniájával

b) Samaria.

A g y a r m a t n e v e	Alapi- tási év	Terület (dunam)	Lélekszám
Chedera	1891	32500	300
Chefzi-Boh	1905	5908	20
Kerkur és Rabie	1913	15500	50
Sichron Jakob	1892	30668	1000
Sveja	1891	6915	50
Tantura	—	300	—
Um el Dsemai —	1891	7642	80
Atlid ¹	1909	6800	80
Összesen		106233	1580

c) Alsó Galílea és a Jezsreel-síkság.

Merrhavjah	1911	9415*	100
Sedsera	1899	17720	200
Mesha	1902	10120	250
Jemma	1902	23290	300
Poria	1911	3545	50
Rama	1913	5000	30
Betdsen	1904	5681	50
Micpa	1908	2941	50
Kineret	1908	9000	100
Dagania	1909	3073	30
Migdal	1910	6000	50
Bethania	1913	600	30
Melhamja	1902	8477	100
Összesen		104862	1340

d) Felső Galílea.

Rospinah	1882	41987	700
Mismar hajarden	1890	7569	100
Jeszod hamaala	1883	12228	160
Metulla	1896	16731	300
Ain-Seitum	1891	6016	30
Összesen		84531	1290
Egész Palesztina összesen ²		412666 ³	11990

¹ Mezőgazdasági kísérleti állomással.² Jolfe 1920-as zsebkönyve („Le Zicharon“) 69 kolóniát 531,864 dunam területtel sorol fel.³ 38,015 hektár.